

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI 4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN
KURSLARI ÖĞRETİM PROGRAMININ (2022) PROGRAM
GELİŞTİRME İLKELERİ VE ÖĞRETİCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Birsen TOPSAKAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Hasan MEYDAN

AĞUSTOS- 2024

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI 4-6 YAŞ GRUBU KUR’AN
KURSLARI ÖĞRETİM PROGRAMININ (2022) PROGRAM
GELİŞTİRME İLKELERİ VE ÖĞRETİCİ GÖRÜŞLERİNE
GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Birsen TOPSAKAL

**Enstitü Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı : Din Eğitimi**

**“Bu tez 05/08/2024 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri
üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”**

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Prof. Dr. Hasan MEYDAN	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Sümeyra ARICAN	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Kübra CEVHERLİ	Başarılı

ETİK BEYAN METNİ

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☒

Hayır ☐

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Birsen TOPSAKAL

05/08/2024

ÖN SÖZ

4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında yürütülen tüm faaliyetlerin daha etkin ve verimli hale getirilebilmesi için öğretim programının program geliştirme ilkelerine uygunluğunun incelenmesi gerekmektedir. 4-6 yaş Kur'an kursları öğretim programı 2014 yılından itibaren birçok yönden yenilenmiş ve geliştirilmiştir. Bu çalışmada, mevcut zamanda uygulanan 2022 yılı 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programının program geliştirme ilkeleri ve öğretici görüşlerine göre değerlendirilmesi konu edinilmiştir. Sahadaki eksikleri daha net ortaya çıkarmak, daha etkin ve verimli öğretim programlarının hazırlanmasına katkıda bulunmak amacıyla çalışmada öğretici görüşlerine de yer verilmiştir. Araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmanın; konusu, amacı, yöntemi, kapsam ve sınırlılıkları üzerinde durulmuştur. Literatür değerlendirilmiş ve ilgili çalışmalara yer verilmiştir. Birinci bölüm kuramsal ve kavramsal çerçeveden oluşmaktadır. İkinci bölümde 2022 yılı 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programı program geliştirme açısından değerlendirilmiştir. Araştırmanın üçüncü bölümünde ise 2022 yılı 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programının amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme ile ilgili olarak öğretici görüşlerine göre değerlendirmesi yapılmıştır. Araştırmanın her aşamasında destek ve katkılarını benden esirgemeyen, önerileriyle beni en iyiye yönlendiren danışmanım, çok kıymetli hocam, Prof. Dr. Hasan MEYDAN'a, ders ve tez dönemim boyunca her daim bana destek veren ve moral kaynağı olan, yüksek lisans ders döneminde tanıştığım kıymetli ablam Zeynep YAZICI'ya ve mülakata katılan Kur'an kursu öğretmenlerine çokça teşekkürlerimi sunuyorum. Teşekkürlerimin en büyüğü ise tez dönemim boyunca desteği her zaman üzerimde olan aile büyüklerime özellikle anne ve babamadır. Allah, anne ve babamdan ebeden razı olsun.

Birsen TOPSAKAL

05/08/2024

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iv
TABLO LİSTESİ.....	v
ŞEKİL LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii

GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	12
1.1. Eğitim Programı	12
1.2. Öğretim Programı.....	14
1.3. Öğretim Programının Öğeleri.....	16
1.4. Program Geliştirme	17
1.5. Program Geliştirme Süreci	19
1.5.1. Programın Hazırlanması	20
1.5.1.1. Program Geliştirme Komisyonunun Oluşturulması.....	20
1.5.1.2. Program Geliştirme Yaklaşımının Belirlenmesi	21
1.5.1.3. Program Geliştirme Modellerinin Belirlenmesi.....	23
1.5.1.4. İhtiyaçların Belirlenmesi	28
1.5.1.5. Hedeflerin Belirlenmesi	30
1.5.1.6. İçeriğin Seçimi	32
1.5.1.7. İçeriğin Düzenlenmesi.....	33
1.5.1.8. Öğrenme ve Öğretme Sürecinin Değerlendirilmesi (Eğitim Durumları).....	34
1.5.1.9. Ölçme ve Değerlendirmenin Belirlenmesi	37
1.5.2. Program Uygulanması/ Denenmesi	37
1.5.3. Programın Değerlendirilmesi.....	38
2. BÖLÜM: 4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURSLARI ÖĞRETİM PROGRAMININ (2022) EĞİTİMDE PROGRAM GELİŞTİRME AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	40
2.1. Öğretim Programının Hazırlık Sürecinin Değerlendirilmesi	40

2.1.1. Programın Geliştirilmesinde İzlenen Temel Yaklaşımın Değerlendirilmesi (Program Geliştirme Yaklaşımı)	41
2.1.2. Programın Geliştirilmesinde Esas Alınan Program Geliştirme Modelinin Değerlendirilmesi (Program Geliştirme Modeli)	43
2.2. Öğretim Programının Amaçlar Yönünden Değerlendirilmesi	44
2.3. Öğretim Programının İçerik Açısından Değerlendirilmesi	46
2.4. Öğretim Programının Öğrenme-Öğretme Süreçlerine İlişkin Hususlar Açısından Değerlendirilmesi	48
2.5. Öğretim Programının Ölçme-Değerlendirme Açısından Değerlendirilmesi.....	51
3. BÖLÜM: ÖĞRETİCİ GÖRÜŞLERİYLE İLGİLİ BULGULAR.....	52
3.1. Amaçlarla ilgili Öğretici Görüşleri.....	52
3.1.1. 4-6 Yaş Kur'an Kursları Eğitiminin Amaçları.....	52
3.1.2. Öğrencilerin 4-6 Yaş Kur'an Kursuna Geliş Amaçları.....	56
3.1.3. 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Genel Amaçları.....	60
3.2. İçerikle İlgili Öğretici Görüşleri.....	63
3.2.1. Kur'an-ı Kerim Öğrenme Alanı İçeriği	63
3.2.2. Dini Bilgiler Öğrenme Alanı İçeriği	65
3.2.3. Değerler Eğitimi Öğrenme Alanı İçeriği	68
3.2.4. Tamamlayıcı Kazanımlar Öğrenme Alanı İçeriği.....	71
3.2.5. Beslenme ve Temizlik Öğrenme Alanı İçeriği	73
3.2.6. Programının Yarım Gün ve Tam Gün Olarak Uygulanabilirliği	75
3.3. Öğrenme-Öğretme Süreci ile İlgili Öğretici Görüşleri.....	77
3.3.1. Öğreticilerin Derslere Hazırlık Süreci	77
3.3.2. Derslerde Kullanılan Yöntem ve Teknikler	79
3.3.3. Öğrenme-Öğretme Sürecinde Yaşanılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....	84
3.4. Ölçme ve Değerlendirme ile İlgili Öğretici Görüşleri.....	88
3.4.1. Derslerde Kullanılan Ölçme-Değerlendirme Yöntem ve Stratejileri.....	88
3.4.2. Etkinliklerle Elif Ba Kitabında Ölçme ve Değerlendirme	91
3.5. Genel Sorularla İlgili Öğretici Görüşleri.....	94
3.5.1. 2022 Yılı 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programının Avantaj ve Dezavantajları.....	94
3.5.2. Programa Yönelik Değişiklik Önerileri	97

SONUÇ	101
KAYNAKÇA.....	107
EK	111
ÖZ GEÇMİŞ	115

KISALTMALAR

Akt.	: Aktaran
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
DKAB	: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
Hız.	: Hazreti
KKÖ	: Kur'an Kursu Öğreticisi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfa sayısı
sav	: Sallallahu aleyhi ve sellem
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
vs.	: Vesaire
vb.	: Ve benzeri

TABLO LİSTESİ

Tablo 1:	Öğreticilerin Tanımlayıcı Özellikleri	5
Tablo 2:	Sistem Yaklaşımı Modelinin Aşamaları	28
Tablo 3:	İhtiyaçların Belirlenmesi	29
Tablo 4:	Katılımcıların 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Yapılan Eğitimin Amaçları ile İlgili Görüşleri	52
Tablo 5:	Katılımcıların 4-6 Yaş Kur'an Kurslarına Gelen Öğrencilerin Geliş Amaçları ile İlgili Görüşleri.....	56
Tablo 6:	Katılımcıların 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Genel Amaçları ile İlgili Görüşleri.....	61
Tablo 7:	Kur'an-ı Kerim Öğrenme Alanı İçeriğiyle İlgili Görüşler	63
Tablo 8:	Dini Bilgiler Öğrenme Alanı İçeriğiyle İlgili Görüşler	65
Tablo 9:	Değerler Eğitimi Alanı İçeriğiyle İlgili Görüşler	68
Tablo 10:	Tamamlayıcı Kazanımlar Alanı İçeriğiyle İlgili Görüşler.....	71
Tablo 11:	Beslenme ve Temizlik Alanı İçeriğiyle İlgili Görüşler	73
Tablo 12:	Programın Yarım Gün-Tam Gün Uygulanabilirliği	75
Tablo 13:	Öğreticilerin Derslere Hazırlık Süreçlerine Yönelik Görüşleri	77
Tablo 14:	Derslerde Uygulanan Yöntem ve Teknikler	79
Tablo 15:	Öğrenme-Öğretme Sürecinde Yaşanılan Sorunlar	84
Tablo 16:	Derslerde Kullanılan Ölçme-Değerlendirme Yöntem ve Stratejileri	88
Tablo 17:	Etkinliklerle Elif Ba Kitabının Ölçme ve Değerlendirme Etkinliklerine Yönelik Görüşler	91
Tablo 18:	2022 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programının Avantaj ve Dezavantajlarına Yönelik Görüşler	94
Tablo 19:	Programa Yönelik Değişiklik Önerileri.....	97

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Taba'nın Program Geliştirme Modeli.....	24
Şekil 2: Tyler'in Program Geliştirme Modeli	25
Şekil 3: Taba-Tyler Program Geliştirme Modeli	26

ÖZET	
Başlık: Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programının (2022) Program Geliştirme İlkeleri ve Öğretici Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi	
Yazar: Birsen TOPSAKAL	
Danışman: Prof. Dr. Hasan MEYDAN	
Kabul Tarihi: 05.08.2024	Sayfa Sayısı: xii (ön kısım) + 110 (ana kısım) + 5 (ek)
Öğretim programları sürekli olarak değişen zamana uyum sağlayarak kendini yenileyen ve gelişen formatta olmalıdır. 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programı 2014 yılından beri birçok yönden yenilenmiş ve geliştirilmiştir. 2014 yılı 4-6 yaş öğretim programı, programın ve uygulamanın yeni olmasından kaynaklı eksikleri mevcut olup 2018 yılında uygulanan öğretim programıyla eksiklikleri giderilmeye çalışılmıştır. 2022 yılında ise eğitimin yarım ve tam gün şeklinde uygulanmaya başlanmasıyla program, yarım ve tam gün uygulanacak şekilde, konu ve kazanımlar yeniden değerlendirilmiş, programa çocukları farklı gelişim alanlarında destekleyecek etkinlikler eklenerek program yeniden güncellenmiştir. Bu çalışma, 2022 yılında güncellenen 4-6 Yaş Kur'an kursu öğretim programının program geliştirme ilkeleri açısından ve öğretici görüşlerine göre incelenmesini amaçlamaktadır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması modelinde gerçekleştirilmiştir. Veri toplama sürecinde yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Çalışmada veri kaynağı olarak 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programı ve konuyla ilgili yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi ile gerçekleştirilen öğretici görüşleri kullanılmıştır. Görüşmeler araştırmanın amaçlarına uygun olarak nitel bulgu elde etmeye yeterli olacak sayıda öğretici ile yapılmıştır. Görüşmelerde maksimum çeşitlilik sağlayabilecek şekilde öğretici seçimine gidilmiştir. Mülakatlar, Kocaeli ili Gölcük, Başiskele ve Kartepe müftülüklerine bağlı 4-6 yaş Kur'an kurslarında görevli olan ve 2023-2024 eğitim-öğretim yılında görev yapan 13 öğreticiyle yüz yüze olarak gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz yapılarak yorumlanmıştır. Araştırma bulgularına göre; 2022 yılı 4-6 yaş öğretim programının program geliştirme yaklaşımlarından konu merkezli, öğrenci merkezli ve problem merkezli yaklaşımın sentezlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Program geliştirme modellerinden Taba-Tyler yaklaşımının benimsendiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğreticilerden elde edilen bulgulara göre; öğretmenlerin büyük bir kısmı, programın din eğitimi ve değerler eğitimi açısından yeterli olduğunu düşünmekte ancak soyut kavramların somutlaştırılması ve öğretim materyallerinin yetersizliği gibi konularda geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Fiziki şartlar ve yardımcı personel eksikliği, öğretmenlerin karşılaştığı başlıca sorunlar arasında yer almaktadır. Öğreticiler, derslerde drama, oyun ve tekrarlar gibi çeşitli yöntem ve teknikler kullanmakta ancak daha fazla dijital kaynak ve materyale ihtiyaç duymaktadır. Ölçme ve değerlendirme yöntemleri açısından öğretmenler, genellikle soru-cevap ve gösterip yaptırma yöntemlerini tercih etmektedir. Sonuç olarak öğretmenler, programın genel olarak yeterli olduğunu düşünmekte ancak daha fazla öğretim materyali ve kaynağın sağlanması, fiziki şartların iyileştirilmesi, yardımcı personel eksikliğinin giderilmesi gibi konularda iyileştirmeler yapılması gerektiğini belirtmektedirler. Öğreticiler, programın etkinliğinin artırılması için programa veli katılım etkinliklerinin eklenmesi, programın yerel ihtiyaçlara göre uyarlanabilir olması, öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimlerin artırılması, velilere yönelik tanıtım programları yapılması gibi önemli öneriler sunmaktadır.	
Anahtar Kelimeler: Diyanet İşleri Başkanlığı, Program Değerlendirme İlkeleri, 4-6 Yaş Kur'an Kursu, Öğretim Programı	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Presidency of Religious Affairs 4-6 Age Group Qur'an Courses Curriculum (2022) Program Development Principles and Evaluation According to Instructor Opinions	
Author of Thesis: Birsen Topsakal	
Supervisor: Prof. Dr. Hasan Meydan	
Accepted Date: 05.08.2024	Number of Pages: xii (pre text) + 110 (main body) + 5 (add)
Curriculum should be in a format that constantly renews and develops itself by adapting to the changing times. The 4-6 age group Qur'an courses curriculum has been renewed and developed in many ways since 2014. The 2014 curriculum for 4-6 year olds has deficiencies due to the newness of the program and the application, and the deficiencies were tried to be eliminated with the curriculum implemented in 2018. In 2022, with the implementation of half and full day education, the program was reevaluated, the subjects and achievements were reevaluated, and the program was updated again by adding activities to support children in different developmental areas. This study aims to examine the 4-6 year old Qur'an course curriculum, which was updated in 2022, in terms of curriculum development principles and according to the opinions of the instructors. The research was conducted in the case study model, which is one of the qualitative research methods. Semi-structured interview technique was used in the data collection process. In the study, the 4-6 year old Qur'an course curriculum and the opinions of the instructors, which were conducted with the semi-structured interview method, were used as data sources. Interviews were conducted with a sufficient number of instructors to obtain qualitative findings in accordance with the objectives of the research. The instructors were selected to provide maximum diversity in the interviews. Interviews were conducted face-to-face with 13 teachers working in 4-6 years old Qur'an courses affiliated to Gölcük, Başiskele and Kartepe mufti offices in Kocaeli province and working in the 2023-2024 academic year. The data obtained were interpreted by descriptive analysis. According to the research findings; it was concluded that the 2022 4-6 years old curriculum synthesized subject-centered, student-centered and problem-centered approaches from curriculum development approaches. It was concluded that the Taba-Tyler approach was adopted from curriculum development models. According to the findings obtained from the teachers; most of the teachers think that the program is sufficient in terms of religious education and values education, but they state that it needs to be improved in terms of concretization of abstract concepts and inadequacy of teaching materials. Physical conditions and lack of auxiliary personnel are among the main problems faced by the teachers. The instructors use various methods and techniques such as drama, games and repetition in their lessons, but they need more digital resources and materials. In terms of measurement and evaluation methods, instructors generally prefer question-answer and demonstration methods. As a result, the instructors think that the program is generally adequate, but there are some issues such as providing more teaching materials and resources, improving physical conditions, and eliminating the lack of auxiliary personnel. In order to increase the effectiveness of the program, teachers offer important suggestions such as adding parent participation activities to the program, adapting the program according to local needs, increasing in-service trainings for teachers, and conducting promotional programs for parents.	
Keywords: Directorate of Religious Affairs, Program Evaluation Principles, 4-6 Age Qur'an Course, Curriculum Program	

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

Ülkemizde yaygın din eğitimi faaliyetlerinin yürütülmesiyle ilgilenen yetkili kurum Diyanet İşleri Başkanlığıdır. Kur'an kursları ise Diyanet İşleri Başkanlığı'nın sorumluluk alanında bulunan yaygın din eğitiminin verildiği mekanlar olup; Kur'an-ı Kerim'i okumaya, anlamaya yardımcı olan ve temel dini ve ahlaki bilgileri öğrenmek isteyen Müslümanların eğitimini üstlenen kurumlardır. Ayrıca Kur'an kurslarında verilen yaygın din eğitimi yoluyla milli birlik ve beraberlik duygusunun geliştirilmesinin yanı sıra sevgi, saygı, vatan, millet bilinci gibi milli ve manevi ilkelerin de aşılması amaçlanmaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 yaş arası çocukların okul öncesi dönemdeki din eğitimindeki eksiklikleri gidermek amacıyla 2012 yılından itibaren Kur'an kurslarını bu yaş grubunu da kapsayacak şekilde genişleterek yaş sınırlamasını kaldırmıştır.

DİB tarafından Kur'an kurslarının Kur'an'ı anlamak, milli birlik ve beraberlik, sevgi, saygı vatan, millet, milli ve manevi değerlerin özümsetilmesi gibi amaçları gerçekleştirebilmesi için öğretim programı hazırlanmaktadır. Bu programlardan biri de programın içeriğinde din ve değerler eğitimi esas alan ve bununla beraber eğitim bilimleri ve program geliştirme alanındaki yeni yaklaşım ve ilkeleri benimsediği belirtilen "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı"dır (DİB 4-6 Yaş Öğretim Programı, 2022, s.4).

Program geliştirme; düzenlenen içerik ve uygulamaların, uygun yöntem, teknik, araç ve gereçlerle geliştirilmesi ve daha etkili bir duruma getirilmesi için yapılan tüm çalışmalardır. Program geliştirme dinamik bir süreçtir (Demirel, 2021, s.5). Program geliştirme çalışmalarının yürütülebilmesi ve dinamik kalmasını sağlamak için mevcut programların incelenmesi ve eksiklerin tespit edilip geliştirilmesi gerekmektedir. 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında yürütülen tüm faaliyetlerin daha etkin ve verimli hale getirilebilmesi için öğretim programının program geliştirme ilkelerine uygunluğunun incelenmesi gerekmektedir.

Öğretim programları, sürekli olarak değişen zamana uygun olarak yenilenmeye ihtiyaç duyar. 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programı 2014 yılından beri birçok

yönden yenilenmiş ve geliştirilmiştir. 2014 yılındaki ilk programın ölçme ve değerlendirme, kursa uyum süreci ve aile katılımı vb. eksiklikleri 2018 yılında uygulanan öğretim programıyla giderilmeye çalışılmıştır. 2022 yılında ise eğitimin yarım ve tam gün şeklinde uygulanmaya başlanmasıyla program, yarım ve tam gün uygulanacak şekilde, konu ve kazanımlar yeniden değerlendirilerek ve çocukların farklı gelişim alanlarında destekleyecek etkinlikler eklenerek güncellenmiştir.

Araştırmada, 2022 öğretim yılı itibariyle ilk defa uygulanmakta olan programın avantajlı ve dezavantajlı yönleri ortaya konulmaya çalışılacak böylelikle 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programlarının geliştirilme süreçlerine katkıda bulunulacaktır. Çalışma verilerinden programın amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreçleri ve ölçme değerlendirme öğelerinin en verimli şekilde yapılandırılmasına yönelik öneriler çıkartılarak planlayıcı ve uygulayıcılara dönüt verilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca sahada yeni uygulanmaya konulan programla ilgili herhangi bir çalışma bulunmaması çalışmamızı önemli kılmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma; 2022 yılında güncellenen 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretim programının program geliştirme ilkeleri açısından öğretici görüşlerine göre incelenmesini amaçlamaktadır.

En son 2022 yılında yenilenen 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programında temel değerlerimizi çocuklara tanıtmak ve iyi olarak tanımladığımız ahlaki özellikleri özümsetmek amaçlanmaktadır. Kur'an-ı Kerim harflerini ses ve şekil olarak çocukların seviyelerine uygun bir şekilde öğretmek ve bu öğretim süreci gerçekleşirken birtakım etkinlikler yaptırarak onları beş temel gelişim alanında (bilişsel, sosyal-duygusal, motor, dil, öz bakım) desteklemek de programın temel hedefleri arasındadır.

Araştırma Yöntemi

Araştırma nitel araştırma yöntemlerine göre durum çalışması modelinde gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma, sosyal bilimlerde sıkça kullanılan ve bireylerin deneyimlerini, algılarını, motivasyonlarını ve davranışlarını derinlemesine anlamayı amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Bu yöntem, sayısal veriler yerine sözel veriler

toplar ve analiz eder. Nitel araştırma, genellikle küçük örneklem grupları üzerinde yoğunlaşır ve esnek, uyumlu bir araştırma süreci izler. Denzin ve Lincoln (2005), nitel araştırmayı “Doğal ortamlarda olguların anlamlarını yorumlamaya çalışan bir araştırma türü” olarak tanımlar.

Durum çalışması belirli bir kişi, grup, olay veya durumu derinlemesine incelemeyi amaçlayan bir araştırma yöntemidir. Bu yöntem özellikle sosyal bilimler, psikoloji, eğitim ve iş yönetimi gibi alanlarda yaygın olarak kullanılır. Durum çalışmaları, gerçek hayattaki olguların karmaşıklığını anlamak ve bunlara yönelik çözümler geliştirmek için kullanılır. Nitel araştırmanın temel amaçlarından biri, bireylerin veya grupların belirli bir durumu nasıl deneyimlediğini ve bu deneyimlerin onların yaşamlarına nasıl yansıdığını anlamaktır. Bu tür araştırmalar, sosyal olguları daha geniş bir bağlamda ele alarak bu olguların karmaşıklığını ve derinliğini ortaya koyar (Denzin ve Lincoln, 2005).

Creswell (2013, s.97) durum çalışmasını, “Belirli bir durumun kapsamlı ve derinlemesine bir şekilde incelendiği niteliksel bir araştırma yöntemi” olarak tanımlar.

Çalışmada nitel veri toplama yöntemlerinden doküman analizi ve görüşme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada veri kaynağı olarak 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programı (2022) ve öğretici görüşleri ele alınmıştır. Öğretim programının program geliştirme ilkelerine uygunluğu değerlendirilmiş ve görüşme yöntemiyle öğretici görüşleri alınmıştır.

Analiz için eğitimde program geliştirme konusu ile ilgili literatür taraması yapılarak tematik çerçeve oluşturulmuştur. Program geliştirme adımları, ilkeleri, pedagojik yaklaşımlar dikkate alınarak program metni incelenmiş ve öğretmenlerle görüşme için görüşme formu hazırlanmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır.

Betimsel analiz, nitel verilerin ayrıntılı bir şekilde tanımlanması ve özetlenmesi sürecidir. Bu analiz türü, verilerin derinlemesine anlaşılmasını sağlamak için kullanılır ve genellikle doğrudan gözlem, görüşme veya dokümanlardan elde edilen verilerin ayrıntılı bir şekilde tarif edilmesini içerir (Krippendorff, 2018).

Betimsel analizin temel özellikleri şunlardır (Elo ve Kyngäs, 2008):

Veri Özeti ve Tanımlama: Verilerin kapsamlı bir şekilde tanımlanması ve özetlenmesi.

Kategorilerin Belirlenmesi: Verilerin belirli kategoriler veya temalar altında sınıflandırılması.

Doğrudan Alıntılar: Katılımcıların ifadelerinin veya gözlemlerin doğrudan alıntılarla desteklenmesi.

Bağlam ve Anlam: Verilerin toplandığı bağlamın ve bu bağlamda verilerin ne anlama geldiğinin vurgulanması.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemi türlerinden kolay erişilebilir örnekleme kullanılmıştır. 4-6 yaş grubuyla en az 3 yıl görev yapmış olan öğretmenler seçilmiştir. Görüşmeye 13 öğretici katılmış olup mülakatlar yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Verilerin sunumunda öğretmenlerin şahsi bilgilerine yer verilmemiş olup öğretmenler KKÖ-1, KKÖ-2 şeklinde kodlanmıştır.

Çalışma grubunda Kocaeli iline bağlı üç ilçeden öğretmenler bulunmaktadır. Bu ilçeler; farklı sosyo-ekonomik yapıdaki sakinlerin bulunması nedeniyle araştırmaya dahil edilmiştir. Ayrıca bu ilçelerin birbirlerine yakınlığı, araştırmanın kolay ve hızlı ilerleyebilmesi için erişim kolaylığı sağlayacağı için de tercih edilmiştir. Çalışma grubuna dahil edilen öğretmenlerin 2018 yılı ve 2022 yılı öğretim programlarını okutmuş olmaları araştırmaya dahil edilme ölçütü olarak alınmıştır.

Görüşmeye katılan 13 öğreticiden 2 öğretici fahri olarak görev yapmakta olup 11 öğretici kadrolu personeldir. Öğreticilerden 2'si ön lisans, 9'u lisans olup bunlardan 7'si İLİTAM, 1'i örgün, 1'i de açıköğretim mezunudur. 2 öğretici de yüksek lisans mezunudur. Lisans mezunu olan öğretmenlerden 3'ü ayrıca Çocuk Gelişimi mezunu olduklarını söylemişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin özellikleri aşağıda Tablo 1' de gösterilmiştir:

Kodu	Yaşı	Mesleki Kıdem	4-6 Yaşta Görev Süresi	Eğitim Durumu	Örgün/İlitam	Pedagogik Formasyon Var mı?	Görev Tanımı (Fahri-Kadrolu)	Yarım-Tam Gün Eğitimi	Bağlı Olduğu Müftülü k
KKÖ-1	41	6	4	Lisans (Diğer)	Açıköğretim	Yok	Fahri	Tam Gün	Gölcük
KKÖ-2	41	5	5	Lisans	İlitam	Var	Kadrolu	Yarım Gün	Gölcük
KKÖ-3	43	19	4	Lisans	İlitam	Yok	Kadrolu	Tam Gün	Gölcük
KKÖ-4	38	12	5	Ön Lisans	-	Yok	Kadrolu	Yarım Gün	Gölcük
KKÖ-5	33	3	3	Lisans	İlitam	Var	Kadrolu	Yarım Gün	Başiskele
KKÖ-6	44	3	3	Ön lisans	-	Yok	Fahri	Yarım Gün	Başiskele
KKÖ-7	35	6	6	Lisans	İlitam	Yok	Kadrolu	Yarım Gün	Gölcük
KKÖ-8	29	5	5	Lisans	Örgün	Var	Kadrolu	Yarım Gün	Başiskele
KKÖ-9	42	5	5	Lisans	İlitam	Var	Kadrolu	Yarım Gün	Kartepe
KKÖ-10	41	5	5	Lisans	İlitam	Yok	Kadrolu	Yarım Güm	Gölcük
KKÖ-11	49	5	5	Yüksek Lisans	Örgün	Var	Kadrolu	Yarım Gün	Gölcük
KKÖ-12	40	20	10	Lisans	İlitam	Var	Kadrolu	Yarım Gün	Gölcük
KKÖ-13	35	6	6	Yüksek Lisans	İlitam	Var	Kadrolu	Yarım Gün	Başiskele

Tablo 1: Öğreticilerin Tanımlayıcı Özellikleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Verilerin Toplanması

İlk olarak konu ile ilgili ön çalışma yapıldıktan sonra görüşmeye katılacak olan Kur'an kursu öğretmenleri belirlenmiştir. Öğreticilere çalışmanın konusuna dair ön bilgilendirme yapılmıştır. Çalışma içerisinde yer alan görüşme soruları uzman görüşleri de alınarak son haline ulaşmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerine göre durum çalışması modelinde tasarlanmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış mülakat formu ile toplanmıştır. Mülakat formu; 2023-2024 eğitim öğretim yılında Kocaeli ilinde Gölcük, Başiskele ve Kartepe Müftülüklerine bağlı olarak 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapan 13 öğreticiye yüz yüze uygulanmıştır. Uygulama öncesinde Sakarya Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan 21.02.2024 tarihli ve 66 sayılı toplantısında alınan "40" nolu karar ile izin alınmıştır. Katılımcıların onayları alındıktan sonra veriler, görüşme formları ve ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Verilerin çözümlemesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

Kapsam ve Sınırlılıklar

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 2014, 2018 ve 2022 yılında 4-6 yaş öğretim programı hazırlanmıştır. Bu çalışma 2022 yılında hazırlanan öğretim programını kapsamaktadır. Araştırma, 2022 yılında 4-6 yaş arası çocuklara yönelik olarak hazırlanan Kur'an kursu öğretim programının incelemesini içermektedir. Ayrıca araştırma, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında aynı yaş grubuna Kur'an kursu eğitimi veren 13 öğreticiyle yapılan görüşmelerle sınırlıdır.

Literatürün Değerlendirilmesi ve İlgili Çalışmalar

Çalışma, 4-6 Yaş Kur'an kursları öğretim programlarından 2022 öğretim programının içeriğindeki değişimlerin program geliştirme ilkelerine göre değerlendirilmesi ve eğitimde program geliştirme sürecine uygunluğunun öğretici görüşleri de alınarak değerlendirilmesini ele aldığından literatürde bu kapsamda çalışma bulunmamaktadır. Bununla birlikte çalışma konusunda benzer bazı araştırmalar yapılmıştır.

4-6 yaş öğretim programıyla MEB'in eğitim programının karşılaştırılmasının yapıldığı çalışmalar:

Bacı'nın (2019) yüksek lisans tezinin amacı; okul öncesi eğitim programı ile Kur'an kursu (4-6 Yaş Grubu) ders programlarını amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme boyutları açısından karşılaştırmaktır. Betimsel bir araştırma yaklaşımı olarak doküman incelemesi yönteminin kullanıldığı bu araştırma, okul öncesi eğitim programının temel amacının çocukları ilkokula hazırlamak olduğunu, Kur'an kursları öğretim programının (4-6 Yaş Grubu) ise dini gelişime odaklandığını ortaya koymuştur. Bu programların içeriği önemli ölçüde farklılık göstermektedir; tek benzerlik öğrenme ve öğretme süreçleridir. Ayrıca okul öncesi eğitim programında değerlendirme konusuna daha kapsamlı bir şekilde değinilmektedir.

Kanarya'nın (2023) yüksek lisans tezi, DİB 4-6 yaş Kur'an kursları ders programı (2022) ile MEB okul öncesi eğitim programlarını (2013) dini değerler eğitimi kapsamında amaç, içerik, yöntem ve ölçme-değerlendirme açısından kapsamlı bir karşılaştırma yapmayı amaçlamaktadır. Temel amaç bu programlarda var olan benzerlikleri, farklılıkları ve eksiklikleri tespit etmektir. Bu amaca ulaşmak için çalışmada nitel bir araştırma yöntemi olarak doküman analizinden yararlanılmıştır. DİB 4-6 yaş müfredatı ile MEB okul öncesi müfredatı karşılaştırılırken araştırma tasarımı oluşturulmuş, çalışmaya ilişkin veriler toplanmış ve toplanan verilerin ayrıntılı bir analizi yapılmıştır. Araştırmanın bulguları, dini değerler eğitimi açısından iki program arasında dikkate değer farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. DİB müfredatında dini değerlere daha fazla vurgu yapılırken, MEB okul öncesi programında bu konuya sınırlı bir önem verilmiştir. Her iki programın da revize edilmesi gerektiği sonucuna varılmış ve buna göre çeşitli öneriler getirilmiştir.

Programın içeriği ile ilgili yapılan çalışmalar:

Doğan (2014), okul öncesi Kur'an kurslarında sunulan eğitim programını analiz eden ve özellikle Allah'la ilgili kazanımlara odaklanan bir çalışma yürütmüştür. Araştırmada, Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 2013 yılında geliştirilen ve uygulamaya konulan Kur'an kursu (okul öncesi 4-6 yaş) müfredatının Din Bilgisi-1 öğrenim alanı kazanımlarının, 4-6 yaş gelişim özelliklerine uygunluk düzeyleri değerlendirilmiştir. Bulgular, uygun kazanımlar belirlemiş, iyileştirilmesi gerekenler için değişiklikler önermiş ve tamamen kaldırılması gereken kazanımlar için alternatifler sunmuştur.

Tosun ve apıoğlu (2015) yaptıkları çalışmada 4-6 yaş grubu çocuklara yönelik hazırlanan Kur'an kursu ğretim programını incelemeyi amaçlamışlardır. Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından geliştirilen ve 2013-2014 eğitim-ğretim yılından itibaren Türkiye'nin pilot illerinde uygulanan bu program, dini gelişim teorileri temel alınarak değerlendirilmiştir. Değerlendirmenin ana odağı, programın bu yaş grubunun dini gelişim özelliklerine ne kadar iyi uyum sağladığını değerlendirmektir. Bulgular, müfredatın genel olarak dini gelişime ilişkin mevcut araştırmaları kapsamasına rağmen, konu merkezli bir yaklaşımın etkisinde kaldığı ve geleneksel etkilerin dini gelişimin benzersiz özelliklerini gölgede bıraktığını göstermektedir. Müfredatı geliştirmek için yeni araştırma bulgularının dahil edilmesi ve pratik uygulamanın vurgulanması tavsiye edilmiştir.

Gürmeşe (2022) alışmasında, güncellenen Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an kursu müfredatını (4-6 yaş grubu) ocukların gelişim düzeylerine uygunluğu açısından incelemiştir. Çalışma, bu yaş grubundaki çocukların bilişsel, sosyal, ahlaki ve dini gelişim de dahil olmak üzere gelişimin çeşitli yönlerini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bu çalışmada nitel bir araştırma yöntemi, özellikle doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an kursu (4-6 yaş grubu) ders programındaki kazanımların büyük çoğunluğunun 4-6 yaş arası çocuklar için uygun olduğunu belirtmekle birlikte bazı kazanımların uygunsuz olarak tespit edildiğini ve bunlara açıklamalar eşlik ettiğini ortaya koymuştur. 4-6 yaş grubuna yönelik Kur'an kursu müfredatı revize edilirken okul öncesi çağdaki çocukların gelişim özellikleriyle örtüşmeyen kazanımların gözden geçirilmesi önerilmiştir.

elik ve akmak (2023) tarafından yapılan çalışmanın amacı 4-6 yaş grubu ocuklara Allah, dua, sevgi, adalet, sayėı gibi soyut kavramların öğretilmesinde karşılaşılan zorlukları ve ğretimi etkileyen faktörleri belirlemektir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması desenini takip etmiştir. Katılımcılar, 4-6 yaş grubundaki çocuklara ders veren Kur'an kursu ğreticilerinden oluşmaktadır. Verilerin toplanması yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yapılmış, görüşmeler yazıya dökülmüş ve içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular soyut kavramların ğretiminde temel sorunun kavram yanılėıları olduğunu ortaya koymuştur. Ancak bu kavramların öğretimini etkileyen olumlu ve olumsuz bazı faktörler

bulunmaktadır. Olumlu faktörler arasında hazırlık, öğretim yöntem ve materyalleri, akran öğrenimi, öğretmen-aile iletişimi, kurum içi işbirliği ve hizmet içi eğitim yer almaktadır. Olumsuz faktörler ise yaş (gelişim düzeyi), öğretici yeterliliği, program ünitelerinin dağılımı, materyal eksikliği ve sosyal çevreyi (aile, arkadaşlar ve medya) içermektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğreticilerinin soyut kavramların öğretimini geliştirmek amacıyla alan uzmanları hizmet içi eğitimler, seminerler ve konferanslar düzenlemektedir. Bu girişimler, 4-6 yaş Kur'an kursu programı ve birincil kaynak programı olarak hizmet veren İlahiyat Fakültesinin sunduğu 4-6 yaş gelişim programı ile tamamlanmaktadır. Ayrıca, programa belirli özelliklerine göre hazırlanmış seçmeli dersler ve staj olanaklarının da dahil edilmesi tavsiye edilmiştir.

Yüksel (2022), Diyanet İşleri Başkanlığı'nın okul öncesi din eğitime yönelik hazırladığı 4-6 yaş Kur'an kursu müfredatında duyuşsal eğitimin rolünü ve duyuşsal hedeflerin ne ölçüde yer aldığını belirlemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmada 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programının kazanımlarının duyuşsal açıdan değerlendirilmesi üzerinde durulmuştur. İçerik analizi sonucunda 4-6 yaş Kur'an kursu müfredatının öğrencilerin bilişsel, psiko-motor, duyuşsal, ahlaki ve dini gelişimlerini desteklemeyi amaçladığı tespit edilmiştir. Araştırmada bilişsel hedeflerin ağırlıklı olarak ünite kazanımlarında (%81) ifade edildiği, duyuşsal hedeflerin ise %19 yer aldığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca, bilişsel hedeflerin çoğunlukta olmasının yanı sıra etkinliklerin bazılarının duyuşsal kazanımlara yönelik olduğu görülmüştür.

4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programını program geliştirme açısından inceleyen çalışmalar:

Gücen, Çakmak ve Ay (2016), 4-6 yaş arası çocuklara yönelik Kur'an kursu müfredatının öğretici görüşlerine odaklanarak değerlendirilmesine yönelik bir çalışma yapmışlardır. Veriler Erzurum'da bu yaş grubundaki çocuklarla çalışan Kur'an kursu öğreticileriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın bulguları, çocukların İslami değerler konusunda iyi bir farkındalık gösterdiklerini ve Kur'an öğretiminde harfleri şekil olarak tanıyabildiklerini ortaya çıkarmıştır. Çalışma aynı zamanda çocukların Tanrı algısının genellikle antropomorfik olduğunu, cezalandırma ve yakmaya odaklandığını da tespit etmiştir. Ayrıca, Kur'an kursunda

öğretilen hikayelerin ağırlıklı olarak Hz. Muhammed'in hayatından seçildiği saptanmıştır.

Urdoğan (2019), 4-6 yaş arası çocuklara özel olarak hazırlanan Kur'an kursu öğretim programının kapsamlı bir değerlendirmesini yapmıştır. Araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinin alınması ve böylece din eğitiminde önemli bir yere sahip olan Kur'an kurslarında eğitimin etkililik ve verimliliğinin artırılması amaçlanmıştır. Tanımlayıcı nitelikteki bu araştırma mevcut durumun değerlendirilmesine odaklanmıştır. Pilot programın uygulandığı illerden biri olan İzmir'de 2018 eğitim-öğretim yılında ders veren Kur'an kursu öğretmenleriyle yapılan görüşmelerin de eşlik ettiği bir anket çalışması yapılmıştır. Bulgular, öğretmenlerin pedagojik eğitimden yoksun olmasına rağmen müfredatın öğrencilerin seviyesine uygun görüldüğünü ortaya çıkarmıştır. Ancak fiziki öğrenme ortamının yetersiz olduğu vurgulanmıştır.

Uzun (2022), doktora tezinde öğretmenlerle görüşmeler yaparak okul öncesi din eğitimi programlarının geliştirilmesinde yer alan ilke ve yaklaşımları araştırmıştır. Bulgular, okul öncesi dönemdeki çocuklara bilgi aktarmadan önce konu sevgisini aşlamayı ön planda tutan bir din eğitimi müfredatının oluşturulmasının gerekliliğine işaret etmektedir. Araştırmada aynı zamanda bu programın diğer derslerle de bütünleştirilmesi, programda çocukların gelişimsel özellikleri ve bireysel ilgilerinin dikkate alınması ve genel öğrenme deneyiminin inceliklerle işlenmesi önerilmiştir. Ülkemiz okul öncesi din eğitimi alanında çocuk merkezli, kendine özgü dini ve ahlaki değerlerimizi bünyesinde barındıran, tüm gelişim alanlarını ele alan bir yaklaşımın olmayışının dikkat çekici bir eksiklik olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ilahiyat ve okul öncesi eğitim alanında ikili eğitime (iki lisans veya bir lisans ve bir önlisans) sahip öğretmenlerin bu alanın etkinliğini büyük ölçüde artıracakları tespit edilmiştir.

Aşkın'ın (2022) doktora tezi, DİB 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programını öğretmenlerin bakış açılarına göre değerlendirmeyi amaçlamıştır. Çalışma ayrıca program materyallerinin içerik analizinin yapılmasını ve kapsamlı bir değerlendirme için bulguların ilişkilendirilmesini de içermektedir. Bu amaca yönelik olarak İstanbul İl Müftülüğü'ne bağlı 4-6 yaş grubu öğrencilerle çalışan 480 öğreticiye yönelik bir ölçek geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Toplanan veriler ölçeğin değişkenlerine göre analiz edilmiştir. Ayrıca araştırmanın niteliksel yönünde, başta Kur'an kursları eğitim kitabı

olmak üzere program materyallerinin içerik analizine odaklanmıştır. Bu materyaller niceliksel verilerle karşılaştırılarak etkinlikleri belirlenmiştir. Araştırmada DİB 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programının toplumdaki okul öncesi din eğitimi ihtiyacını büyük ölçüde karşıladığı sonucuna varıldı. Ancak programın içeriğinde ve uygulama sürecinde eksikliklerin olduğu bazı alanlar bulunmaktadır.

Yüksel (2022), program değerlendirmesinde Stufflebeam'in geliştirdiği CIPP modelini kullanarak 4-6 yaş arası çocuklara yönelik Kur'an kursu öğretim programını araştırmıştır. Çalışma, öğretim programını CIPP modelinin bağlam, girdi, süreç ve ürün boyutlarına göre analiz etmiştir. "Girdi" boyutunda program hedeflerine ve öğretici yeterliliğine odaklanırken, "bağlam" boyutunda öğretim programıyla ilgili mevcut literatür incelenmiştir. "Süreç" boyutu programın hedeflerine nasıl ulaşmayı amaçladığını araştırırken, "ürün" boyutu kursa katılan öğrencilerin öğretmenler ve ebeveynler tarafından değerlendirilen değer kazanımlarını ele almıştır. Araştırmanın verileri Ankara, Eskişehir ve Konya illerinde Kur'an kurslarına katılan öğretmenlerden ve öğrenci velilerinden toplanmıştır. Çalışma bazı sınırlılıklara sahip olsa da öğretim programı çalışmalarında CIPP modelinin anlaşılmasına ve geliştirilmesine değerli bir katkıdır.

Aşkın (2023), DİB 4-6 yaş grubu Kur'an kursu ders programının etkililiğini öğretmenlerin bakış açılarına göre değerlendirmeyi amaçlayan bir çalışma yapmıştır. Çalışmada ayrıca alanın mevcut durumunun belirlenmesi ve programın verimliliğinin artırılması amacıyla gelecekteki revizyonlar için veri toplayacak bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır. DİB 4-6 yaş grubu Kur'an kursu müfredatını değerlendirmek üzere 30 soruluk 4 boyutlu bir ölçek oluşturulmuştur. Sorular, program değerlendirmesinin bağlam, girdi, süreç ve ürün aşamalarına odaklanan Stufflebeam'in CIPP modeline dayalı olarak formüle edilmiştir. Ölçek, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında İstanbul Müftülüğüne bağlı 4-6 yaş grubuna yönelik Kur'an kursunda ders veren 480 öğreticiye uygulanmıştır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenirliği açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ile doğrulanmış ve bir ölçüm aracı olarak etkinliği ortaya konmuştur.

Bu çalışmalar 2022'de güncellenen öğretim programından önceki öğretim programlarını ihtiva etmektedir.

1. BÖLÜM: KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Eğitim Programı

Eğitim süreci, bireylerin veya grupların bilgi, beceri ve tutumlarını dönüştürmeyi amaçlayan faaliyetleri içerir. Bireylere ve toplumun tamamına yarar sağlamak amacıyla düşüncelerde, davranışlarda ve yaşamlarda olumlu değişiklikleri hedefleyen sistematik bir çabadır. Eğitim geleceği dikkate alır, kişinin kişiliğini geliştirmeye yardımcı olur, farkındalığı ve değerini artırır. Barutçugil'e (2020, s.18) göre eğitim, bireylerde istenilen davranış değişikliklerini etkili bir şekilde meydana getirebilmek için iyi tanımlanmış, hedefleri net olan bir plan ve program gerektirir. İstenilen sonuçların elde edilebilmesi için öğretim etkinliklerinin yapılandırılmış ve organize bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Planlama ve programlama eğitim sürecinin vazgeçilmez bileşenleridir (Varış, 1998, s.18).

Toplumun çok yönlü büyümesinde eğitim sistemi sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yönleri kapsayan hayati bir rol oynamaktadır. Bu sistem üç temel bileşenden oluşur: öğrenciler, öğretmenler ve programlar. Programlar, istenilen hedefleri, bu hedeflere ulaşmak için özenle seçilen içeriği, anlamayı kolaylaştıracak etkili araç ve yöntemleri, hedeflere ne ölçüde ulaşıldığını ölçen değerlendirme kriterleri gibi çeşitli unsurları kapsar (Kılavuz, 2005, s.97).

Demirel'e (2021) göre eğitim programı, belirli hedefler doğrultusunda yapılandırılmış bir öğrenme deneyimi sağlamak üzere tasarlanmış, tüm eğitim faaliyetlerini kapsayan bir mekanizma olarak tanımlanabilir.

Eğitim programı, okul personeli tarafından planlanan ve okul içinde ve dışında öğretilen bir dizi hedeflenen davranışı kapsar (Demirel, 2021, s.6). Bu programın ders içerikleri, derslerin sırası, konu listesi, öğretim materyalleri gibi ortak unsurlarını incelediğimizde aşağıdaki bileşenleri içeren bir mekanizma tespit edilebilir:

- Hedefler: Öğrencilerin eğitimleri yoluyla kazanmaları beklenen davranışlardır.
- İçerik: Hedeflerin belirlediği belirli davranışları geliştirmek için öğrencilerin öğrenmesi gereken gerekli konuları kapsar.

- Öğrenme yaşantıları: İstenilen sonuca ulaşmak için gerekli olan öğrenci katılımının süresini ifade etmektedir.
- Değerlendirme: Eğitimin hedeflerine ne ölçüde ulaşıldığının belirlenmesi için gerçekleştirilmektedir. Amaca ulaşıp ulaşılmadığı test senaryolarının uygulanmasıyla ortaya konur (Korkmaz, 2003, s.13-15).

Bu öğeler birbirine bağlıdır; yani bir öğedeki değişiklik diğerlerini de etkileyecektir. Sonuç olarak, eğitim programı okul ortamı içinde ve dışında kapsamlı bir dizi eğitim çabasını kapsar. Bu çabalar iç içe geçmiştir ve hedefleri, içeriği, öğrenme deneyimlerini ve değerlendirme bileşenlerini kapsar.

İyi tasarlanmış bir programın belirli özellikleri içermesi gerekir.

- Öncelikle eğitim kurumlarının bireylere kültürel ve milli değerleri aşılama sorumluluğu vardır. Bu nedenle müfredatın ülkenin eğitim felsefesine uygun olması ve toplumun gereksinimlerine yanıt olabilmesi gerekmektedir (Aydın 1996, s.125).
- Eğitim programının işlevselliği son derece önemlidir. Yalnızca gerçek hayattaki durumlara uygulanabilir olmamalı, aynı zamanda bireylerin benzersiz yeteneklerini sergilerken özel ihtiyaçlarını da karşılamalıdır. Etkili bir eğitim programı, hedeflerin yanı sıra etkili içerik oluşturmak için kullanılabilecek araçlar, ekipmanlar ve teknikler konusunda net bir rehberlik sağlayacaktır. Ayrıca bu stratejilerin nasıl uygulanacağı ve etkililiğinin nasıl değerlendirileceği konusunda da fikir verecektir (Ertürk, 2017, s.14-15).
- Büyükkaragöz ve Çivi'ye (1994) göre eğitim programının uyarlanabilir olması ve uygulamadan sorumlu olanlara destek sunması, onlara yol göstermesi gerekmektedir (Akt. Aydın, 1996, s.25).
- Programın etkinlikleri özenli bir biçimde planlanmalı ve ilerici bir şekilde uygulanmalıdır. Çocukların bu faaliyetlere katılacakları belirli yolların açıkça belirtilmesi önemlidir (Urdoğan, 2019, s.28).
- Etkin bir eğitim programının oluşturulması için aşağıdaki soruların ele alınması ve bu aşamaların başarıyla geçilmesi gerekmektedir (Ertürk, 2017, s.14; Ünsal, 2021, s.9).

Bu aşamalar:

- Eğitim alanında öğrencilere kazandırılması gereken davranışların belirlenmesi büyük önem arz etmektedir. Bunun yanında eğitimde takip edilmesi gereken hedeflerin belirlenmesi de önemlidir. Eğitimde hangi hedefler olmalıdır?
- Öğrencilerin tutum ve değerleri geliştirebilmeleri için ne tür deneyimler yaşamaları gerekmektedir? Peki bu deneyimler hangi eğitim bağlamlarında düzenlenmelidir?
- Davranışta arzu edilen değişimi kolaylaştırmak için en uygun düzenleme nedir?
- İstenilen davranışlar ne kadar doğru ve eğitim durumları ne kadar etkili?
- İstenilen davranışlar, özellikle de hedefler gerçekleştirilmede ne kadar başarılıydı?
- Hedeflere ulaşılmasına bağlı olarak yürürlükteki eğitim programında hangi değişiklikler gerçekleştirilmelidir?

Bu soruların yanıtlanması süreciyle birlikte bir eğitim programı geliştirme çalışması da ortaya çıkacaktır. Ayrıca bu sorular eğitim programının bileşen(ler)inin ortaya çıkmasını kolaylaştırmaktadır (Ertürk, 2017, s.14; Ünsal, 2021, s.9).

Hem eğitim alanında hem de bireylerin yaşamlarında başarıyı yakalamak için iyi tasarlanmış bir eğitim programı şarttır. Böyle bir program toplumun eğitim felsefesiyle uyumlu olmalı, okulun özel çevresel koşullarını dikkate almalı ve öğrencilerin ilgilerine, ihtiyaçlarına ve hazırbulunuşluklarına hitap etmelidir. Çeşitli konuları bütünleştirmeli, belli bir düzeni ve ilerlemeyi sağlamalı, kolaydan zora doğru geçişlilik ve süreklilik özellikleri sergilemelidir. Ayrıca programın günlük hayata uygulanabilir olması, öğrenilen bilgi ve becerilerin etkin bir biçimde aktarılabilmesini sağlamalıdır. Son olarak programın temel unsurları arasında denge kurarak uyumlu ve kapsamlı bir sistem oluşturması hayati önem taşımaktadır (Ünsal, 2021, s.6).

1.2. Öğretim Programı

Öğretim programı, öğrenme için yapı ve içerik sağlayan, eğitimin temel bir yönüdür. Öğrencilerin edinmesi beklenen çok çeşitli konuları ve becerileri kapsar. Ayrıca öğrencilerin çok yönlü bir eğitim almalarını sağlayacak şekilde belirli eğitim amaç ve hedeflerini karşılamak üzere tasarlanmıştır. Ders planları, ders kitapları, değerlendirmeler ve öğretim materyalleri gibi çeşitli bileşenleri içerir. Öğretim programı, toplumdaki değişiklikleri ve öğrencilerin ihtiyaçlarını yansıtacak şekilde sürekli olarak değerlendirilir ve güncellenir. Eğitim deneyimini şekillendirmede ve

öğrencileri gelecekteki başarıya hazırlamada çok önemli bir rol oynar (Varış, 1996, s. 18).

Öğretim programı, bir eğitim kurumundaki öğrenme ve öğretme süreçlerinin tüm yönlerini kapsar. Basitçe ifade etmek gerekirse program, bireylerin öğrenmesini kolaylaştırmak, kurumun ve ulusal eğitim hedeflerine ulaşmasını sağlamak amacıyla kurumun sunduğu tüm etkinlikleri kapsar (Kılavuz, 2005, s.98). Öğretim programı içerisinde “Ne öğretilecek?”, “Öğretim nasıl yapılacaktır?”, “Hangi konular ne zaman öğretilecek?” gibi soruların yanıtlanmasına odaklanılmaktadır. Ayrıca programda “Öğretim içeriği veya konuları”, “Öğretme yöntemi”, “Öğretim sıralaması” gibi konular da ele alınmaktadır (Kılavuz, 2005, s.98).

Büyükkaragöz (1997, s.193), Varış (1996, s.14) ve Ertürk’e (2017, s.25) göre öğretim programında bulunması gerekli bazı temel hususlar vardır. Bunlar işlevsellik ve esnekliktir. İşlevsellik, öğrencilere uygulamalı öğrenme deneyimleri sağlamanın önemini ifade eder. Gerçek hayattaki durumları yaparak ve bunlara katılarak öğrenmelerini sağlar. Öte yandan iyi tasarlanmış bir müfredatın aynı zamanda esnek olması da gerekir. Bu, her öğrencinin fiziksel ve psikolojik özelliklerinin yanı sıra öğrenme stilleri de dahil olmak üzere benzersiz ihtiyaçlarını, farklılıklarını ve özelliklerini dikkate almak anlamına gelir. Ayrıca bilim ve teknolojiye hızlı gelişmelere uyum sağlamak ve bunları müfredata entegre etmek, programın geçerliliğini ve etkililiğini sağlamak açısından büyük önem taşımaktadır.

Öğretim programında yer alan içeriğin devletin temel ilkelerine uygun olabilmesi için aynı zamanda toplumun görüş ve isteklerine de uygun olması gerekir. Ayrıca içerik, öğretmenlere programları başarılı bir şekilde uygulama konusunda rehberlik sağlayan yararlı bir araç olarak hizmet etmelidir.

Programın işlevselliği ve esnekliğinden kaynaklanan uyarlanabilirliği, farklı senaryolarda uygulanabilmesine olanak sağlar. Bir öğretim programının içinde hedef, içerik, araçlar, öğretim yöntemleri ve değerlendirme teknikleri gibi farklı unsurlar bulunur. Bu faaliyetlerin her birinin belirli bir ekonomik maliyeti bulunmaktadır. Bunun için öğretim programı geliştirirken ekonomik verimliliğin ön planda tutulması önemlidir (Büyükkaragöz, 1997, s. 193; Varış, 1996, s. 14; Ertürk, 2017, s. 25).

1.3. Öğretim Programının Öğeleri

Öğretim programı, genel yapısına ve içeriğine katkıda bulunan çeşitli unsurlardan oluşur. Bu unsurlar öğrencilerin eğitim deneyimlerini biçimlendirmelerinde önemli bir rol üstlenmektedir.

Öğretim programı dört temel bileşenden oluşur: Hedefler, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme.

- **Amaçlar veya hedefler:** Bireylerin eğitiminin amacına yöneliktir. Bu amaç, bireylerin planlanmış yaşantılar sonucunda sergilemeleri istenen davranış değişikliklerinin ve sahip olmaları gereken belirli özelliklerin belirlenmesini gerektirir. Bu arzu edilen özellikler; becerileri, değerleri, motivasyonu, tutumu ve daha fazlasını kapsar (Sönmez, 2020, s.1359). Bu konuyu örneklandırmek için Ertürk (2017) şöyle bir benzetme sunmaktadır: “Nasıl ki bir fabrika kurulmadan önce ne üreteceğine karar vermeli ve ürünlerinin özelliklerini belirlemeli, planlı bir eğitim faaliyeti de öncelikle istenilen sonuçları belirlemeli ve iyice belirlemelidir. Yetiştirilen bireylerin sahip olması gereken niteliklerdir” (Ertürk, 2017, s.25).
- **İçerik:** Hedeflerden sonra şu soru ortaya çıkmaktadır: “Ne öğretmeliyiz?” cevabı bulmak için öncelikle hedefi belirlemek ve ardından ona ulaşmayı kolaylaştıracak içeriği düzenlemek gerekir (Sönmez, 2020, s.137-139).
- **Öğrenme-öğretme süreci:** İstenen sonuçlara ulaşmak için içeriğin etkili bir şekilde nasıl öğretileceği sorusu etrafında döner. Bu süreç, hedeflerin öğrencilere zamanında aktarılması için kullanılabilecek yöntem, teknik, araç ve kaynakların belirlenmesini içerir. Yanlış yaklaşımın kullanılması olumsuz sonuçlara yol açabileceğinden, seçilen yöntem ve stratejilerin eğitim programının hedefleriyle uyumlu olmasını sağlamak çok önemlidir. Ayrıca öğrenme-öğretme süreci bazı çalışmalarda sıklıkla “eğitim durumları” olarak da anılmaktadır (Urdoğan, 2019, s. 32).
- **Değerlendirme (Sınama Durumları):** Test durumları olarak da bilinen değerlendirme, belirlenen hedeflere ne ölçüde ulaşıldığının değerlendirilmesine odaklanır. Değerlendirme yoluyla öğrencilerin istenilen davranışları kazanıp kazanmadıkları belirlenebilir, başarı düzeylerini ölçülebilir, karşılaştıkları engeller tespit edilebilir ve başarılı olmalarına yardımcı olacak stratejiler geliştirilebilir.

1.4. Program Geliştirme

Program geliştirme süreci, geçmişten geleceğe sürekli ilerlemeyi, çocuk, genç, yetişkin gibi bireylerin zamansal boyutları içinde gelişmeye çabalamayı içermektedir. Teorik kökenleri çok eski zamanlara dayanan ve günümüzde kapsamlı bir incelemeye tabi tutulan yaşam boyu eğitim kavramı, program geliştirmenin kapsayıcı çerçevesini oluşturmaktadır. Yaşam boyu eğitimin yalnızca çocukların ve gençlerin sürekli öğrenmesini değil aynı zamanda eğitimciler, ebeveynler ve toplumun tüm bireylerinin eğitimini de kapsadığını unutmamak gerekir. Bu yaklaşım, her bireyin yaşamı boyunca gelişmeye devam ettiğini kabul eder. Örgün eğitim sistemi içerisinde okullar, öğrencilere sürekli öğrenmeyi nasıl sağlayacaklarını öğretmede ve onların öğrenme motivasyonunu artırmada çok önemli bir rol oynamaktadır. Ancak eğitimin sürekliliği toplumsal tüm kurumların desteğini gerektirmektedir. Kitle iletişim araçlarının önemli etkisi ve öğrenmenin sınıf sınırlarının ötesinde gerçekleştiği gerçeği göz önüne alındığında, yukarıda bahsedilen kurum ve kaynakların hayati bir rol oynadığı açıkça ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla günümüz bağlamında “eğitim kurumu” kavramı okulların ötesine geçmekte ve eğitim süreci, sınıf içinde öğretmen ve öğrenci arasındaki etkileşimden daha fazlasını kapsamaktadır. Eğitimin küresel doğası, örgün eğitimden önceki ve sonraki kültürel süreçlerin uyarlanabilirliğinden kaynaklanmaktadır. Günümüzde yaşam boyu eğitimin sürekliliğini ve birbiriyle bağlantılı çeşitli ilişkilerle bütünleşmesini vurgulayan yeni bir bakış açısı ortaya çıkmıştır (Varış, 1985, s.67-68).

Tek bir ögede yapılan herhangi bir değişiklik tüm sistemi etkiler. Başka bir deyişle, ölçme ve değerlendirmede yapılan değişiklikler programın hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci gibi diğer yönlerini de dalgalandırmaktadır. Örnek vermek gerekirse son dönemde ülkemizde çoktan seçmeli sınavlara verilen önemde bir artış yaşanmaktadır. Bu durumun sonucu olarak içerik boyutu etkilenmiş ve test kitaplarının öğretim materyali olarak daha fazla vurgulanmasına yol açmıştır. Dolayısıyla hedef de bir dönüşüme uğramıştır. Üstelik öğrenme-öğretme süreci de etkilenmiş, öğretmenler artık sınıf zamanını öğrencilere testlerde doğru cevapların nasıl belirleneceği konusunda eğitim vermeye zaman ayırmaktadır (Demirel, 2021, s.5).

Program geliştirme süreci, mevcut programı iyileştirmek ve geliştirmek için araştırma yapmayı ve sonuçta yüksek nitelikli öğrencilerin yetiştirilmesini içerir. Bu süreçte

ilkeler oluşturulur ve öğretmenler programın uygulanmasında ve geliştirilmesinde doğrudan yer aldığından süreçte önemli bir rol oynarlar (Varış, 1996, s.15). Sosyokültürel ve bilimsel gelişmelerin yanı sıra daha yetenekli bireylere duyulan ihtiyaç, program geliştirmenin temelini oluşturmaktadır. Program geliştirmenin sadece masa başında sınırlı olmadığını belirtmek önemlidir; ders kitaplarının, kaynakların ve çeşitli koşulların öğretmen, öğrenci, veli, yönetici gibi tüm paydaşları kapsayacak şekilde sürekli iyileştirilmesini kapsar (Varış, 1996, s.15). Etkili program geliştirme, ekip çalışmasını, operasyonel araştırmayı ve etkin koordinasyonu gerektirir. Sürece dahil olan bireyler sürekli eğitime öncelik verir, deneysel bir yaklaşımı benimser ve yeni öğretim yöntemleriyle aktif olarak ilgilenir. Bu faktörlere yönelik ortak çaba ve bağlılık, program geliştirme başarısını önemli ölçüde etkilemektedir (Varış, 1996, s.16). Özetle; müfredat geliştirme, daha etkili bir eğitim programı oluşturmak için işbirlikçi çabalar, araştırmaya dayalı yaklaşımlar ve yeniliğe adanmışlık gerektiren dinamik bir süreçtir.

Program geliştirme süreci, masa başında belge oluşturma ötesine geçen, sürekli ve pratik bir çabadır. Araştırmacı bakış açısıyla öğrencilerde istenilen davranışsal dönüşümün sağlanmasına odaklanan, mevcut programın geliştirilmesini amaçlayan bütünsel bir yaklaşımdır.

Müfredatın geliştirilmesi, değerlendirmeye çok önem veren işbirlikçi çabaları gerektirir. Nihai amaç, okul içindeki ve okul dışındaki etkinliklerin bir kombinasyonunun yanı sıra çeşitli öğretim yaklaşımlarının keşfedilmesi yoluyla iyi hazırlanmış öğrenciler yetiştirmektir. Program geliştirme mekanizması, programın hem süreçlerini hem de çıktılarını tutarlı bir şekilde değerlendirir (Varış, 1996, s.17).

Şu ana kadar program geliştirmeye yönelik sunulan tanımlar bazı farklılıklara rağmen ortak görüşleri paylaşmaktadır. Bu tanımların çoğunluğu program geliştirmenin birden fazla aşamayı içeren dinamik bir süreç olduğu gerçeğini vurgulamaktadır. Eğitim alanında program geliştirme bu ortak ilkelere dayalı olarak tanımlanabilir. Bir eğitim programının tasarlanması, hazırlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve değerlendirme verilerine dayalı olarak müteakip düzenlemeleri kapsayan kapsamlı ve çok yönlü bir süreci kapsar. Temel olarak program geliştirme, birbirini tamamlayan ve

etkileyen dört adımdan (Tasarım/Hazırlık-Uygulama-Değerlendirme-Yeniden Düzenleme) oluşan ardışık bir dizi olarak anlaşılabilir.

1.5. Program Geliştirme Süreci

Eğitim programlarının başarılı olabilmesi için süreç boyutunun etkin bir biçimde ortaya konulması önem arz etmektedir. Doğru açıklama yapılmadan bir aşamadan diğerine geçmek istenilen sonuçları vermeyecektir. Eğitim programının uygulanabilirliğini sağlamak için bir dizi adımın izlenmesi önemlidir: Programın tasarlanması, ilk taslağın değerlendirilmesi ve geliştirilmesi için uzman görüşlerinin alınması, taslak programın test edilmesi için pilot çalışmaların yapılması, test edilen taslak programın değerlendirilmesi, taslak programın iyileştirilmesi, taslak programın hazırlanması, nihai hale getirilen eğitim programının uygulanması ve etkililiğinin sürekli olarak değerlendirilmesi ve geliştirilmesidir (Demirel, 2021, s.43).

Program geliştirme sürecine dahil olan eğitimciler aşağıdaki soruları dikkatlice düşünmeli ve ele almalıdır:

1. Öğrenciler hangi becerileri ve davranışları kazanmaya çalışmalıdır? Başka bir deyişle eğitim hedefleri ne olmalıdır?
2. Öğrencilerin bu istenen davranışları geliştirmek için hangi özel karşılaşmalardan geçmesi gerekir?
3. Öğrenci davranışlarının iyileştirilmesini en iyi hale getirmek için bu durumlar nasıl organize edilebilir?
4. İstenilen davranışların geliştirilmesinde doğruluk açısından ne kadar etkilidir?
5. 4. soruya verilen yanıtlara göre programda ne gibi değişiklikler yapılmalıdır? (Ertürk, 2017, s.13-14; Aydın, 1998, s.2-3).

Program geliştirme süreci birkaç temel sorunun yanıtlanmasına büyük önem vermektedir: “Ne, neden, nasıl, ne zaman, kim ve neyle?” Bir ülkenin eğitim felsefesi söz konusu olduğunda “Neden bireyleri eğitiyoruz?” sorusu ortaya çıkar. Ayrıca “Hedeflerimize ulaşmak için ne öğretmeliyiz?” ve “İçeriği öğrencilere nasıl aktarmalıyız?” soruları öğrenme-öğretme süreci bağlamında ele alınmaktadır. Sürecin kendisi açısından “Öğretimde hangi araç, gereç, yöntem, teknik, model ve kaynaklardan yararlanılmalıdır?” diye sorabiliriz. Ölçme ve değerlendirme aşamasında bir diğer

önemli soru ortaya çıkmaktadır: “Kaç hedefe ulaşıldı veya ulaşılamadı?” Bu aşama öğretimin kalite kontrol aracı olarak hizmet vermektedir (Aydın, 1998, s.2-3; Can, 2013, s.7-14).

1.5.1. Programın Hazırlanması

Program geliştirmenin ilk adımı programın oluşturulması, hazırlanmasıdır. Bu, başlangıç noktası olarak program geliştirme komisyonunun kurulmasını gerektirmektedir. Bunu takiben program geliştirme yaklaşımı ve modeli seçilir. Daha sonra ihtiyaçlar değerlendirilir, hedefler belirlenir, içerik seçilir ve düzenlenir ve test senaryoları belirlenir.

1.5.1.1. Program Geliştirme Komisyonunun Oluşturulması

Program geliştirme sürecinde bilim insanları, öğretim üyeleri ve eğitim sosyolojisi, psikoloji, felsefe gibi farklı alanlardaki uzmanlardan oluşturulan bir ekibin olması şarttır. Bu kişiler, program geliştirmenin her aşamasında ortaya çıkan çok sayıda görevi ve soruyu ele almada çok önemlidir. Bu sorunların sorunsuz ve etkin bir biçimde çözüme kavuşturulması için ölçme ve değerlendirme konusunda uzman kişilerin yanı sıra Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu, Yenilik ve İnovasyon Dairesi Başkanlığı gibi ilgili kuruluşların temsilcilerinden oluşan bir komisyon veya komisyonların kurulması gerekmektedir. Bu komisyonların yapısı program geliştirme projesinin ölçeğine göre değişiklik gösterebilmektedir. Ayrıca bilim ve teknolojiadaki gelişmelere uyum sağlayabilmek için program geliştirme çabalarının sürekli olarak araştırma ve geliştirmeye öncelik vermesi zorunludur.

Demirel (2021), genel program stratejisinin oluşturulması için program geliştirme komisyonu bünyesinde bir “Program karar ve koordinasyon grubu”nun dahil edilmesini önermektedir. Ayrıca sürecin her aşamasında “Program çalışma grubu” bulunmalıdır. Ayrıca ihtiyaç duyulduğunda “Program danışma üyeleri grubu” olarak adlandırılan bir uzman grubunun danışman olarak bulunması gerekmektedir (Demirel, 2021, s.79).

Duran’ın (2021) çalışmasında komisyon grubu, program çalışma grubu olarak adlandırılır ve dört temel düzeyde tartışılır: Karar vericiler, tasarımcılar, uygulayıcılar ve değerlendiriciler. Gerekli programların belirlenmesinden karar vericiler sorumludur.

Tasarımcılar ise program tasarımı, ölçme ve değerlendirme konusunda uzman, ilgili disiplinlerden ve bu alandaki eğitimcilerden oluşmaktadır. Program tasarımının oluşturulmasında çok önemli bir rol üstlenirler. Uygulayıcılar veya uygulayıcılar, program tasarımcıları ve okul yöneticilerinin rehberliğinde test etme ve yaygınlaştırma aşamasında yer alan, program okuryazarı öğretmenlerdir. Son olarak, değerlendiriciler program tasarım sürecinin tamamıyla ilgilenen ve öncelikle uygulayıcılardan elde edilen verileri kullanarak program değerlendirilir. Program geliştirme süreci boyunca bu dört grup dinamik ve koordinasyon halinde beraber çalışırlar (Duran, 2021, s.109).

1.5.1.2. Program Geliştirme Yaklaşımının Belirlenmesi

İlk adım, program geliştirme sürecine yön verecek yaklaşımın ve modelin belirlenmesini içerir. Daha sonra program geliştirme çalışmaları seçilen yaklaşım ve model doğrultusunda ilerlemektedir.

Program geliştirme tipik olarak üç temel yaklaşım kategorisini içerir: Konu Merkezli Yaklaşımlar, Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar ve Problem Merkezli Yaklaşımlar.

Konu Merkezli Yaklaşım: Günümüzde eğitimde yaygın olarak kullanılan yöntem, konu merkezli yaklaşım olarak bilinmektedir. Zaman içinde Yunanistan ve Roma gibi eski uygarlıklardan evrilen bu yaklaşım, temel konulara güçlü bir vurgu yapmaktadır (Varış, 1996, s.74). Bu yaklaşıma göre uzmanlar, öğretilecek bilgileri önkoşulları dikkate alarak kavram öğretimini basitten karmaşığa doğru ilerleyerek doğrusal bir şekilde düzenlerler. Bu yaklaşıma dayalı program tasarımları öğretmenin rolü etrafında döner. Öğretimde hikaye anlatımı, grup tartışmaları, soru-cevap oturumları, görsel-işitsel araçların kullanımı gibi yöntemler yaygın olarak kullanılmaktadır (Tabak, 2021, s.149).

Bu programların etkin bir biçimde uygulanmasını sağlamada ilgili kaynaklarda şu önerilerde bulunmaktadır:

- Programların uygulanmasından sorumlu eğitimcilerin belirli bir konu alanında kapsamlı uzmanlığa sahip olmaları ve kendi alanlarında kapsamlı eğitim almaları gerekmektedir.

- Programa dahil edilecek dersler ve konular arasında öncelik, sıralama, kademelilik gibi güçlü ilişkilerin kurulması önemlidir.
- Programın ders kredileri/saatleri, öğrencinin gelişimsel özelliklerine ve konunun doğasına uygun olarak değiştirilmelidir.
- Programı geliştirmek için gezilerin, ek materyallerin ve ek ekipmanların dahil edilmesi tavsiye edilir.
- Programın etkililiği büyük ölçüde rehberlik ve sosyal aktivitelerin birleştirilmesine bağlıdır. Sağlık ve sosyal sektörlerden gelen rehberlik ve desteğin yanı sıra eğitim hizmetlerinin sağlanması da bu programın başarısının belirlenmesinde önemli bir rol üstlenmektedir.
- Başarı, her ders için özel bir sınıf veya laboratuvar sağlanmasına bağlı kabul edilir.
- Ders içeriğinin düzenlenmesi ve seçimi, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve hazırlık düzeylerine uygun olmalıdır (Varış, 1996, s.74-75; Büyükkaragöz, 1997, s.185; Korkmaz, 2003, s.17).

Öğrenci Merkezli Yaklaşım: Öğrenenin öğrenme sürecine aktif katılımını ön planda tutan yaklaşımlar, öğrenci merkezli eğitimin temelini oluşturur. Bu yaklaşım, eğitim felsefeleri olarak ilerlemecilik ve yeniden yapılandırmacılığı kapsayan pragmatizmin felsefi hareketinden ilham almaktadır. Program içerisinde hedeflerin, içeriğin, öğretim yöntemlerinin ve değerlendirme stratejilerinin geliştirilmesinde öğrencinin ilgileri, istekleri, ihtiyaçları ve beklentileri yol gösterici ilkeler olarak hizmet eder. Adına uygun olarak öğrenci merkezli eğitim, öğrenciyi merkeze yerleştirir. Bu yaklaşımla tasarlanan programlar, öğrencileri derslere aktif ve etkili bir şekilde katılmaya teşvik eden öğretim yöntem ve tekniklerini içerir (Tabak, 2021, s.152-153).

Bu özel yaklaşımın odak noktası, her bir öğrencinin gelişimsel özelliklerini dikkate alan modern ve güncel yöntem ve teknikleri kullanarak öğrenciyi merkeze almaktır. Bu yaklaşım eğitimde çeşitli yönlerden devrim yaratmıştır. Ancak programın hedefleri önceden açıkça belirtilmemiştir ve dersler ikincil olarak görülmektedir. Etkinliklerin programa dahil edilmesinin ek zaman ve bina, araç, gereç, kitap, malzeme gibi kaynak gerektirmesi bu yaklaşımın başlıca zorlukları olarak tanımlanmaktadır (Varış, 1996, s.84; Büyükkaragöz, 1997, s.193)

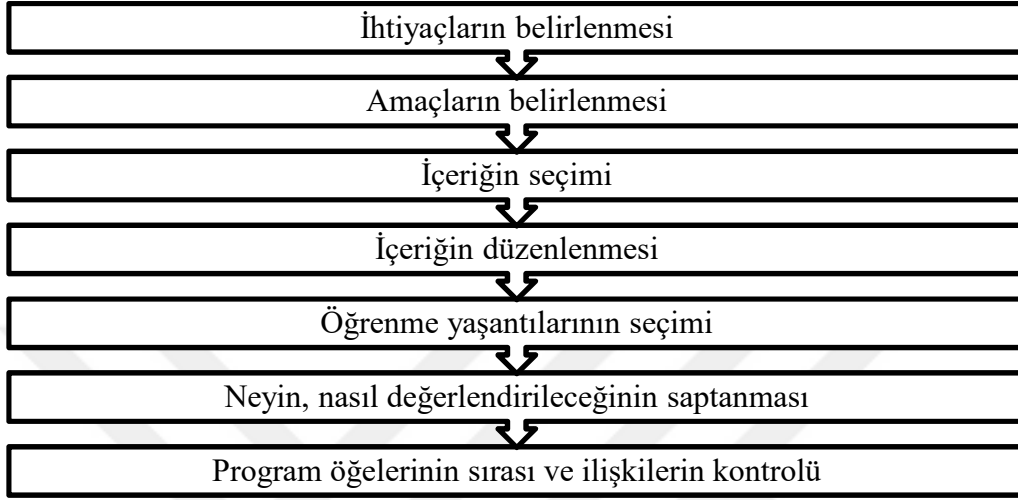
Problem Merkezli (Sorun Odaklı) Yaklaşımlar: Problem merkezli yaklaşımlar toplumsal sorunları ve endişeleri ele almaya odaklanır. Toplumu temel olarak gören diğer yaklaşımlardan farklı olarak sorun odaklı tasarımlar, toplumsal sorunların çözülmesini ve ilerlemesini teşvik etmeyi ön planda tutar. Köklerini yeniden yapılandırmacılık eğitim felsefesinden alan (Tabak, 2021, s.155) bu yaklaşım, öğrenci katılımı açısından öğrenci merkezli yaklaşımlarla benzerlikler taşımaktadır. Ancak programın odak noktası yalnızca öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları değil, aynı zamanda toplumda var olan sorunlar, ihtiyaçlar ve değerlerdir (Büyükkaragöz, 1997, s.198-199; Korkmaz, 2003, s.17-20). Birbirlerinin eksiklikleri ve olumsuz yönleri karşısında bu yaklaşımlar, farklı bakış açıları sunarak eğitim çalışmalarına katkı sağlayan alternatif yöntemler olarak ortaya çıkmıştır. “Konu merkezli yaklaşım” kapsamlı ve temel içeriğin sağlanmasına öncelik verirken, “Öğrenci merkezli yaklaşım” öğrenciye vurgu yapar ve uygulamalı öğrenmeyi ve deneyimsel eğitimi teşvik eder. Son olarak, “Problem merkezli yaklaşım”, dikkati sosyal sorunların ele alınmasına yönlendirdiği için önem ve değer taşır.

1.5.1.3. Program Geliştirme Modellerinin Belirlenmesi

Bir program geliştirme modeli, program tasarımının şematik ve algoritmik bir akış şemasıyla gösterilen görsel bir temsili olarak hizmet eder. Öğrenciler için hedefleri ve istenen sonuçları, kapsanacak içeriği, dahil edilecek öğrenme faaliyetlerini ve değerlendirme ve iyileştirme sürecini içeren bir eğitim programının geliştirilmesine yönelik planın ana hatlarını çizer. Program geliştirme modeli esas olarak programın dört temel unsurunun nasıl düzenleneceğini görsel olarak ifade eder. Program geliştirme modeli seçilirken program taslağında belirtilen tasarım yaklaşımı ile seçilen program geliştirme modeli arasındaki uyumun sağlanması büyük önem taşımaktadır (Tabak, 2021, s.159). Bir programın geliştirilmesi sosyal politikalardan bireylerin ihtiyaçlarına, bilimdeki gelişmelere kadar pek çok unsurdan etkilenir. Bu aşamalar ilerledikçe karmaşık prosedürler içermesi nedeniyle sürecin karmaşıklığı da artar. Bu sürecin pratik, hassas ve uygun maliyetli işleyişini sağlamak için temel olarak en uygun modelin seçilmesi önemlidir (Büyükkaragöz, 1997, s.222-223).

Taba'nın program geliştirme modeli, bu alandaki en önemli modellerden biri olarak kabul edilmektedir. Hilda Taba, müfredat geliştirme sürecinin tasarlanmasında

öğretmenlerin önemli rolünü vurgulamıştır. Taba'ya göre öğretmenler, daha sonra daha geniş bir çerçevenin temelini oluşturacak belirli konuları öğreterek ve öğrenme birimleri hazırlayarak öğretime başlamalıdır. Aşağıda özetlenen Taba modeli (Demirel, 2021, s.65; Tabak 2021, s.162), program geliştirmede değerli bir rehber görevi görmektedir.

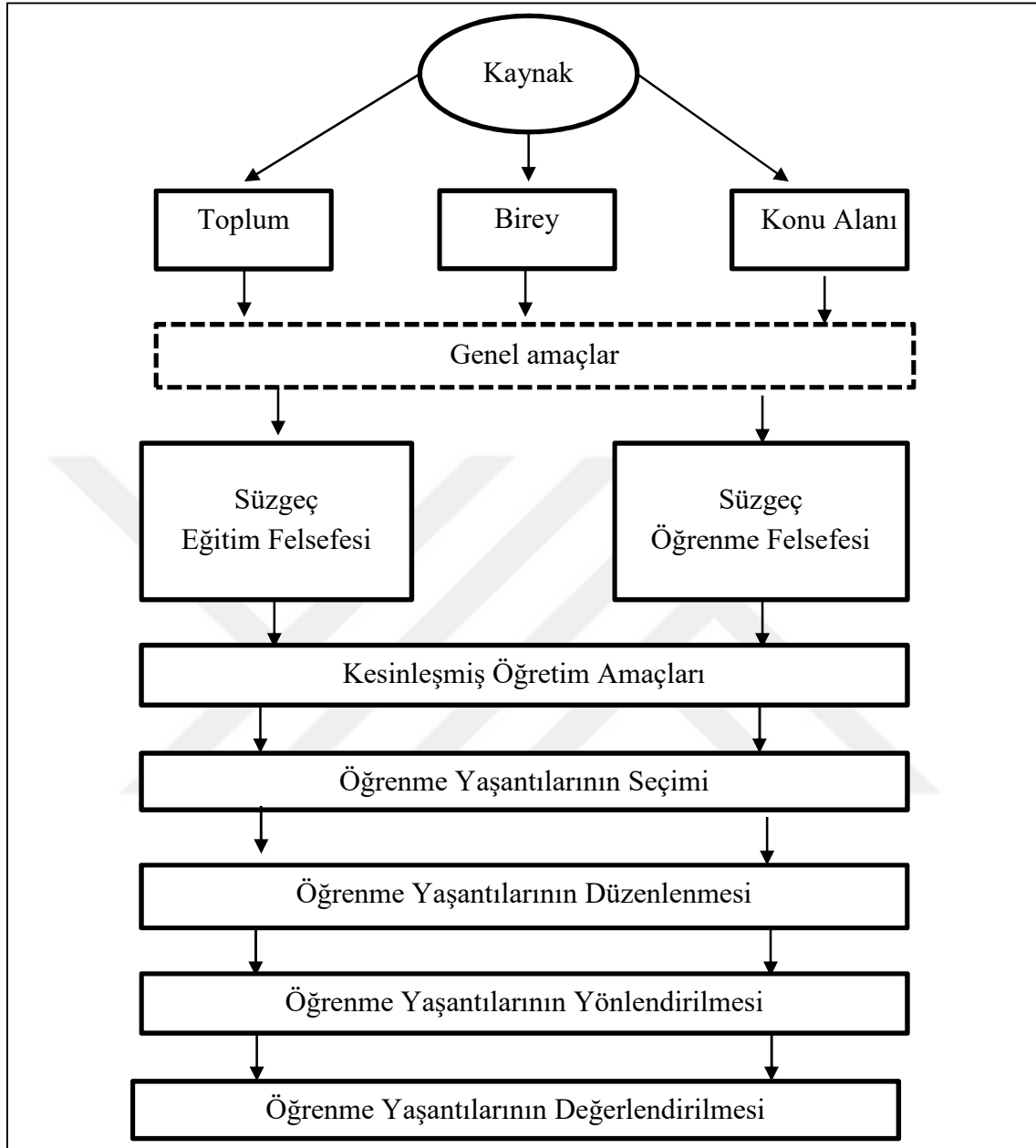
Şekil 1: Taba'nın Program Geliştirme Modeli

Kaynak: Demirel, 2021, s.65

Şekil 1'de gösterilen Taba modeli ihtiyaçların belirlenmesiyle başlamaktadır. İhtiyaçlar belirlendikten sonra, öğrencinin kazanmayı amaçladığı çeşitli bilgi, beceri ve tutumları kapsayan program hedefleri belirlenir. Hedeflerin belirlenmesinin ardından sonraki aşama içeriğin seçilmesi ve düzenlenmesini içerir. Hedeflere uygun içeriğin seçimi, öğrenme deneyimlerinin seçilmesi ve değerlendirme yöntem ve kriterlerinin belirlenmesiyle tamamlanmaktadır. Son aşama, programın öğeleri arasındaki sıranın ve bağlantıların incelenmesini içerir. Bir başka program geliştirme modeli olan ve Tyler modeli olarak bilinen Ralph Tyler'ın program geliştirme modeli, program geliştirmeye alternatif bir yaklaşım sunmaktadır. Cinoğlu'na (2017) göre Tyler bu modeli dört temel soru etrafında formüle etmiştir:

1. Okulun gerçekleştirmeyi amaçladığı eğitim hedefleri nelerdir?
2. Bu hedeflere ulaşabilmek için bireyler hangi eğitimsel deneyimleri edinmelidir?
3. Bu eğitim deneyimlerini yapılandırmanın ve organize etmenin en etkili yolu nedir?
- 4.İstenilen hedeflere ne ölçüde ulaşılmıştır? (Tabak, 2021, s.160).

Şekil 2. Program geliştirmeye yönelik Tyler modelini göstermektedir.

Şekil 2: Tyler'in Program Geliştirme Modeli

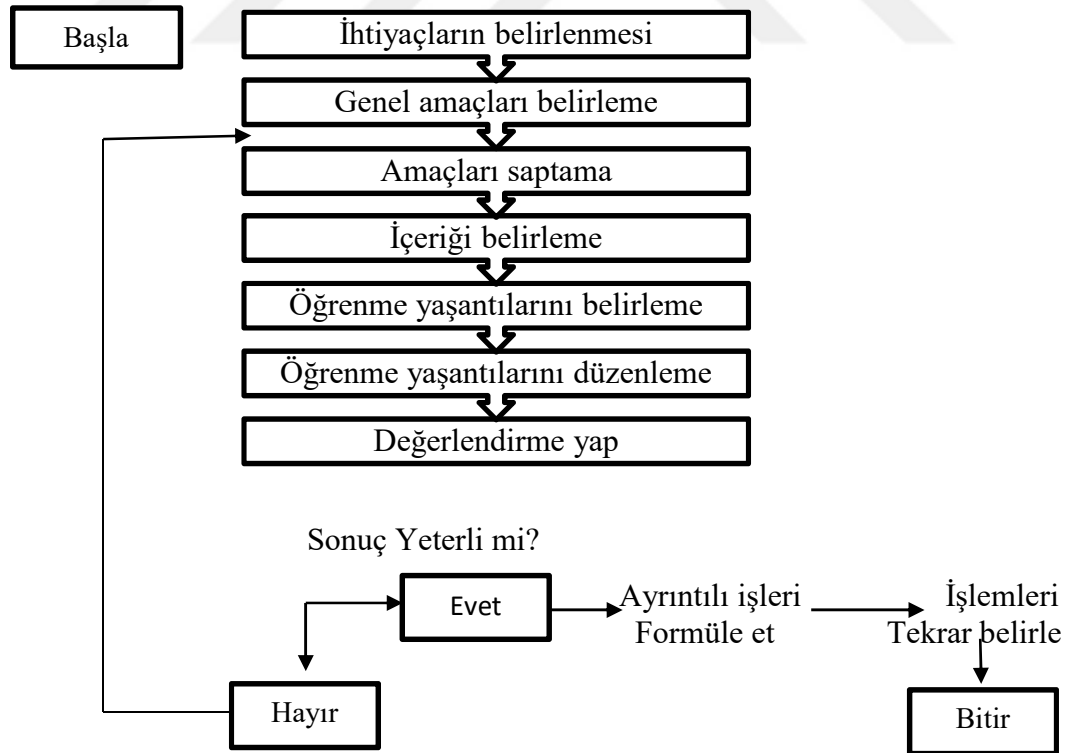
Kaynak: Demirel, 2021, s.66

Şekil 2’de gösterildiği gibi Tyler modeli, program geliştirme çalışmalarına Taba modeline göre daha kapsamlı bir yaklaşım getirmektedir. Bu özel modelde süreç deneklerden, öğrencilerden ve toplumdan verilerin toplanmasıyla başlar. Bu verilere dayanarak potansiyel eğitim hedefleri belirlenir. Bu hedefler daha sonra eğitim felsefesi, öğrenme psikolojisi araştırması, programın kendisi ve öğrencilerin gelişim özellikleri

dikkate alınarak formüle edilir. Daha sonra, öğrenme deneyimleri dikkatle seçilir ve belirli hedeflerle uyumlu olacak şekilde yapılandırılır. Son olarak programın etkililiğini belirlemek için bir değerlendirme yapılır.

Programın amaç (hedefler) yönü, uzmanlar tarafından yaygın olarak birincil boyut olarak kabul edilmektedir. Bunu takiben içerik (muhteva) unsuru ikinci önemli boyut olarak kabul edilmektedir. Uzmanlar, üçüncü boyutu oluşturan öğrenme-öğretme sürecinin (eğitim durumları) odak noktasının öğrenci olduğu konusunda hemfikirdir. Bu süreçte öğretim yöntem ve teknikleri, öğrenci katılımı, ipuçları, hazırlıklı olma, motivasyon, pekiştirme, geri bildirim-düzeltilme, araç-ekipman gibi çeşitli değişkenler belirlenir. Son olarak uzmanlar, programın son unsuru olan değerlendirmenin programın başlangıcında, süresi boyunca ve sonuçlanmasından sonra yapılması gerektiği konusunda hemfikirdir. Toplanan kapsamlı verilere dayanarak Türkiye’deki profesyonellerin Taba-Tyler Modelinden etkilendiği tespit edilmiştir (Demirel, 2021, s.69-70).

Taba-Tyler program geliştirme modeli şematik olarak Şekil 3’te görülmektedir.

Şekil 3: Taba-Tyler Program Geliştirme Modeli

Kaynak: Tabak, 2021, s.163

Taba-Tyler modeli ihtiyaçları belirleyerek ve bu ihtiyaçlarla uyumlu genel hedefler belirleyerek başlar. Daha sonra belirli hedefler somutlaştırılır ve bunun sonucunda içeriğın seçimi, organizasyonu ve öğrenme deneyimleri belirlenir. Süreç değeriendirildikten sonra sonucun tatmin edici bulunup bulunmamasına göre farklı yaklaşımlar benimsenir. Sonuç beklentileri karşılıyorsa sonraki adımlar ayrıntılı görevlerin formüle edilmesini ve operasyonların yeniden değeriendirilmesini içerir. Ancak sonucun yetersiz kalması durumunda genel hedeflerin belirlenmesi süreci yeniden başlatılır.

Sistem Yaklaşımı: Taba ve Tyler modellerine ek olarak sistem yaklaşımı modeli de program geliştirmede bir başka popüler çerçevedir. Sönmez (2020) zaten girdi, işlemler ve çıktı olmak üzere üç boyuttan oluşan eğitime sistem yaklaşımında “geribildirim” kavramını dördüncü boyut olarak ortaya koymaktadır. Bu yaklaşımda her unsurun birbirini etkilemesi söz konusudur.

Bu gruba, amaç için gerekli olan ve dışarıdan temin edilen tüm malzemeler dahildir. Ayrıca ğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışları, yeni donanım, bilgi ve personel, ğrenci sayısı, yaşı ve cinsiyeti de dikkate alınır.

Genellikle eğitimin esrarengiz bileşeni olarak adlandırılan süreçler, girdilerin hedeflerle uyumlu şekilde yönlendirilmesini kapsar. Bu kategoride araç gereç, pekiştirme, yöntem ve teknikler, geri bildirim, ğretim ortamının özellikleri, strateji, eğitim teknolojisi, zihinsel süreçler, ünite sırası, düzeltme, ğrenci katılımı, öğretmenin niteliğı, ğretim süresi ve değeriendirme bulunmaktadır. Sürecin sonuçları, girdilerin işlemler bölümünde belirtilen hedefler doğrultusunda kalıplanmasıyla ortaya çıkan son ürünlerdir (Sönmez, 2020, s.6-8; Güngör, 2009, s.12-17).

Geri bildirim süreci, sistemdeki sorunların belirlenmesini, işleyişini engelleyen faktörlerin belirlenmesini ve istenen sonuca ulaşmak için bu engellerin aşılmasına yönelik stratejiler geliştirilmesini içermektedir (Sönmez, 2020, s.8). Sistem yaklaşımı kavramını açıklamak için Doğın (1974), sistemin bir kısmındaki herhangi bir değışikliğın diğeri bileşenleri de etkilediğı otomobil benzetmesini kullanır. Benzer şekilde eğitim bağlamında sistem yaklaşımı, istenilen hedefe daha etkili bir şekilde ulaşmak için hedefler, program, ğretmen ve ğrenci olmak üzere tüm unsurların uyum içinde çalışmasının önemini vurgulamaktadır (Doğın, 1974, s.362).

Demirel'e (2021, s.68) göre bu modelde şu aşamalar yer almaktadır:

Aşamalar	İşlemler
Problemin Tanımı	• Amacın Belirlenmesi, • Komisyon Üyelerinin Seçimi
Gelişme	• Amaçların Davranışa Dönüştürülmesi, • Uygun Ders Planlarının Yazılması, • Öğretim Materyallerinin Geliştirilmesi, • Öğrenme Ortamının Desenlenmesi
Değerlendirme	• Sonuçların Değerlendirilmesi, • Sürekli Dönüt Sağlanması

Tablo 2: Sistem Yaklaşımı Modelinin Aşamaları

Kaynak: Demirel, 2021, s.67

Başlangıç aşaması konunun tanımlanmasını, programın gerekliliğinin araştırılmasını, hedeflerin belirlenmesini ve komisyon üyelerinin seçilmesini içermektedir. Sonraki aşamada “Ne öğretmeliyiz?” sorusuna odaklanılarak programın içeriği belirlenir. İçerik oluşturulduktan sonra öğrencilere yönelik hedefler Bloom’un taksonomisi kullanılarak belirlenir. Daha sonra uygun bir ders planı oluşturulur, öğretim materyalleri geliştirilir ve elverişli öğrenme ortamları oluşturmaya yönelik stratejiler belirlenir. Son olarak, geri bildirim, program geliştirme sürecinin ayrılmaz bir parçası olacak şekilde, öncelikle değerlendirme yönü kapsamında, sonuçlar değerlendirilir.

1.5.1.4. İhtiyaçların Belirlenmesi

Program hazırlama sürecinde spesifik gereksinimlerin doğru bir şekilde belirlenmesi çok önemlidir. Bunu başarmak için gereksinim belirleme çalışmalarını aşağıdaki sorulara cevap bulmayı amaçlamaktadır:

1. Bireyin gereksinimleri (ihtiyaçları) nelerdir?
2. Toplumun gereksinim ve beklentileri nelerdir?
3. Konu alanı ile ilgili gereksinimler nelerdir?

Bir bireyin gereksinimleri doğru tespit edebilmek için öncelikle içinde bulunduğu toplumu incelemek gerekir. Toplumun beklentilerinin ve istenilen niteliklerin anlaşılması, eğitim programının hedeflerine ışık tutmaktadır. İhtiyaç belirleme sürecindeki bir sonraki adım, bireyin spesifik ihtiyaçlarının belirlenmesini içerir. Bu, yaşlarına göre yeteneklerinin, ilgilerinin, hazırbulunuşluklarının ve gelişim özelliklerinin değerlendirilmesini içerir. Birey, kendi topluluğu içinde kabul edilmeyi, başkalarıyla uyumlu bir şekilde bir arada yaşamayı ve tatmin edici bir mesleği arar. Birey toplumun sunduğu fırsatlardan yararlandığında başarılı olduğu ölçüde toplumsal ihtiyaçların karşılanmasına katkıda bulunur. Üçüncü inceleme alanı konunun kendisine odaklanır. Bireyin kabul görmesini, anlamlı bir etki yaratmasını ve kendi ihtiyaçlarını karşılamasını sağlayacak konu alanının özelliklerinin belirlenmesi önemlidir. Eğitim programının hedefleri ile konu birbiriyle uyumlu ve uyumlu olmalıdır (Demirel, 2021, s.85). Karacaoğlu'nun (2011) belirttiği gibi ihtiyaçların belirlenmesi süreci bir tür ihtiyaç analizi olarak sınıflandırılabilir. Bu analiz üç ayrı aşamadan oluşur: Analiz öncesi, analiz aşaması ve analiz sonrası (Akt. Duran, 2021, s.117).

Analiz Aşaması	Görevler
Analiz Öncesi	• İhtiyaç belirleme için plan hazırlama, • Amacı belirleme, • Sınırı belirleme, • Esas noktalarını belirleme, • Mevcut bilgi kaynaklarını tanımla, • Bilgi toplama ilkelerini geliştirme ve bilgi analizi için ilke oluşturma, • Toplanacak bilgiye ve bilgi kaynaklarına haber verme
Analiz Aşaması	• Bilgi toplama, • Bilgi kaynaklarının ve uygun örneklemin belirlenmesi, • İhtiyaç türünün ve seviyesinin belirlenme, • Gerekli işlemlerin ve araçların seçilmesi ve geliştirilmesi, • Her işlem için ayrıntılı plan hazırlama, • Tüm bilgileri toplama, bilgilerin analiz ve sentezine başlama
Analiz Sonrası	• Bilgilerin analiz ve sentezinin mevcut bilgi ve ihtiyaç duyulan bilgi arasındaki boşluğu tamamlamaya yönelik olarak yapılması, • Potansiyel çözümler belirleme, • Çözümleri uygulamak için plan hazırlama, • Sonuçları yayınlama

Tablo 3: İhtiyaçların Belirlenmesi

Kaynak: Duran, 2021, s.117

1.5.1.5. Hedeflerin Belirlenmesi

Eğitim sorunlarına çözüm bulmaya gelince, okul sistemine ve eğitime bir bütün olarak bakmak çok önemlidir. Cevaplar yalnızca tartışmalarla veya yazılı planlarla bulunamaz. Eğitim, kendimize “Neden bireyleri eğitiyoruz?” sorusunu sormamızı gerektiren pratik bir çalışma alanıdır. Bu soru bireylerin sahip olması gereken ve eğitim yoluyla kazanabilecekleri niteliklerin belirlenmesinde başlangıç noktası oluşturmaktadır. Bu nitelikler tutumları, bilgileri, alışkanlıkları, yetenekleri, ilgileri, becerileri ve daha fazlasını kapsar (Demirel, 2021, s.111-115). Ertürk’e (2017) göre hedefler, eğitimsel deneyimler yoluyla gerçekleştirilmesi planlanan ve amaçlanan öğrenci davranışındaki belirli değişiklikler olarak tanımlanabilir (s.26). Hedeflerin öğretmenin ne yapması gerektiğinden ziyade öğrencinin ne yapması gerektiğine odaklanması önemlidir. Ayrıca süreçten ziyade öğrenmenin sonucunu vurgulamalıdır. Hedeflerin bireyin başarılı bir şekilde ulaşmış olmasının belirlenmesi için uygulanabilir, gözlemlenebilir ve ölçülebilir olması gerekmektedir (Demirel, 2021, s.111-115; Kocaoğlu, 2014, s.27).

Eğitimde hedefler belirlenirken bunların ulaşılabilir olması, birbiriyle çelişmemesi, birbirini tamamlaması, hem toplumun hem de bireyin ihtiyaçlarına cevap vermesi ve amaçlanan davranış değişikliğini açık bir şekilde ifade etmesi önemlidir. Öğrencinin yeteneklerini ve eğitim programını tamamladıktan sonra kazanacağı davranışların ana hatlarını çizen hedef bileşeni, programın en hayati ve etkili unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. (Fidan ve Erden, 1998, s.181; Can, 2013, s.7-14). Eğitim hedefleri genellikle üç düzeyde belirlenir.

Uzak Hedefler: Bir devletin uzun vadeli hedefleri onun siyasi felsefesini yansıtır ve yetiştirmeyi hedeflediği birey tipini kapsar. Birkaç on yıldan bir buçuk yüzyıla kadar sürebilen bu hedefler devletin vizyonunu somutlaştırır ve dinamik doğalarıyla karakterize edilir. Hızlı değişime uğramasalar da, bunların elde edilmesi ciddi zaman ve çaba gerektirir. Bu hedefler açıkça dile getirilmese de bireylerin düşünce ve duygularında hem açık hem de gizli olarak mevcuttur. Bu kadar uzak hedeflerin bir örneğini Milli Eğitim Temel Kanunu’nda yer alan “Milli Eğitimin Genel Amaçları”nda örnek olarak görmek mümkündür (Korkmaz, 2021, s.97-103; Ertürk, 2017, s.15).

Genel Hedefler: Genel hedefler, soyut uzak hedeflerin somut ve uygulanabilir ifadeleri olarak hizmet eder. Eğitimde devletin sosyal, siyasal ve kültürel değerlerini kapsayan toplumsal idealleri temsil ederler (Çelik, 2006, s.9-10). Bu hedefler iki kategoriye ayrılmaktadır: Uzak hedefe ulaşmak için bireylerin sahip olması gereken niteliklerin ana hatlarını çizen eğitimin genel hedefleri ve ilk, orta ve yükseköğretimden mezun olanların sahip olması gereken özellikleri belirten okulların genel hedefleri (Sönmez, 2020, s.38). Genel hedeflere örnek olarak ortaöğretim ve Anadolu liselerinin hedefleri gösterilebilir (Korkmaz, 2021, s.98).

Özel Hedefler: Bir programın özel hedefleri derslere ve konu alanlarına yönelik hazırlanan hedeflerdir. Daha basit bir ifadeyle bu hedefler derslerin kendi hedefleridir. Yani her derste öğrencilere öğretilmesi amaçlanan hedeflerdir (Korkmaz, 2021, s. 99). Bu hedefler okulun, eğitimin ve devletin genel hedefleriyle uyumlu olmalıdır. Bu hedefler genellikle üç alana ayrılır: Bilişsel, duygusal ve psikomotor. Sınıflandırma ilk olarak Bloom ve meslektaşları tarafından ortaya atılmış ve o zamandan beri geniş çapta kabul görmüştür. Bilişsel alan; bilgi edinmeye dayalı öğrenmeye odaklanan bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirmeyi kapsar. Duygusal alan ise alma, tepki verme, değer verme, düzenleme ve kişiselleştirmeyi, sevgi, korku ve nefret gibi duygusal yönleri vurgulamayı içerir. Psiko-motor alan, koordinasyon ve kas ve organların kullanımını gerektiren becerilerin geliştirilmesini kapsar. Bu alan, öğrencileri teşvik etmeye, süreç boyunca onlara rehberlik etmeye, eylemlerini beceriye dönüştürmeye, farklı durumlara uyum sağlamalarına yardımcı olmaya ve yaratıcılığı geliştirmeye odaklanır. Bilişsel alan zihinsel aktiviteleri içerir, duygusal alan duygularla ilgilenir ve psikomotor alan becerilere ayrılmıştır. Bu alanlar birbiriyle yakından bağlantılıdır ve öğrenilen bir davranış, üçünü de aynı anda etkileyebilir. Eğitimin nihai amacı öğrenme düzeyini arttırmaktır. Örneğin bilişsel alanda bilginin ötesinde kavrama ve uygulamaya ulaşmak başarının artmasına işaret etmektedir. Öğrenme uygulamanın ötesine geçerek analiz, sentez ve değerlendirme aşamalarına ulaştığında tam bir ustalık ortaya çıkar(Aydın, 1998, s. 4-11).

Kazanım: Dersin istenilen sonuçlarına kazanım adı verilir. Bu çıktılar dersin ulaşmayı amaçladığı hedeflerdir. Bu hedeflere ulaşmak için derste istenilen kazanımlara ulaşmayı destekleyen ünite ve konulardan oluşan ünite açılımları yer almaktadır. Ders

içerisindeki etkinlikler, istenilen kazanımlara ulaşmak için çeşitli yöntem, teknik, araç, ekipman ve kaynakların nasıl kullanılabileceğinin örnekleri olarak hizmet vermektedir. Derste sunulan açıklamalar, bu etkinlikleri gerçekleştirirken dikkate alınması gereken önemli noktaları vurgulamaktadır. Öğrencilerin ders boyunca kazanacağı bilgi, beceri ve tutumların belirlenmesi önemlidir. Programın başarıları, hedefleri ve içeriği öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun olacak şekilde düzenlenmiştir. Öğrenme süreci boyunca öğretmenler, öğrencileri bu sonuçlara ulaşmaya yönlendirmek için çeşitli yöntemler, teknikler ve fırsatlar kullanır (Tosun, 2020, s. 115). Örneğin subhaneke duasını okuyup manasını açıklayabilir veya bireylerde güzel ahlakın geliştirilmesinde dinin rolünü vurgulayabilirler. Kur'an-ı Kerim'in insan hayatında bir rehber olarak önemi de açıklanmaktadır. Çıktı örneklerine MEB DKAB Programı (2018, s.11) ve DİB Gençlere Yönelik Kur'an Kursları Müfredatı (2021, s.11) gibi kaynaklarda ulaşılabilir.

1.5.1.6. İçeriğin Seçimi

İçerik, eğitim programının temel bileşenlerinden biridir. Müfredata dahil edilecek konuların seçiminde dikkatli olunmalıdır. Bu seçim süreci, önceki programdan elde edilen bilgiler, alandaki profesyonellerin uzmanlığı ve hem yerli hem de uluslararası literatürden elde edilen araştırma bulguları dahil olmak üzere çeşitli kaynaklara dayanır. Küreselleşen dünyanın ihtiyaçlarını karşılarken, parçası olduğumuz yerel topluluğun öneminin de farkında olmak büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle edinilmesi gereken bilgi ve becerilerin küresel, bölgesel ve yerel taleplere göre belirlenmesi ve bu seçimin öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi önemlidir. Eğitim içeriği öğrencilerin bilgiyi keşfetmesine ve gerçek dünyayla bağlantı kurmasına olanak tanımalıdır (Korkmaz, 2021, s.84).

Öğretilecek içeriğin belirlenmesi program geliştirmenin önemli bir yönüdür. Programın amaçları doğrultusunda seçilen konuları kapsayarak programın “tamamlayıcısı” görevini görür. Neyin araştırılması ve öğretilmesi gerektiğini belirlemek için “Nasıl araştırmalıyız?” gibi soruların dikkate alınması önemlidir ve “Nasıl öğretiyoruz?” ünite ve konu olarak adlandırılan içerikler istenilen davranışları geliştirmeyi amaçlamalıdır. İçerik seçerken hem bireye hem de topluma getireceği faydanın dikkate alınması önemlidir. Sınıfta içeriğin öğrenciler için anlamlı olması, onların beklenti, ilgi ve

ihtiyaçlarına hitap etmesi gerekmektedir (Varış, 1996, s.114; Urdoğın, 2019, s.31; Sönmez, 2020, s.49-51).

İçerik seçerken aşığıdaki faktörlerin göz önünde bulundurulması önemlidir:

- Öz yeterlilik, öğrencilerin bağımsızlığını uygun maliyetli bir şekilde en üst düzeye çıkarmayı içerir.
- Geçerlilik, seçilen içeriğin özgünlüğünü ifade eder.
- İlgi, öğrencinin kişisel ilgi alanlarına göre içerik seçmenin önemini vurgular.
- Fayda, birey, içerikten elde ettiği bilgiden, tüm yaşamını ilgilendirdiği ve kişisel avantajlar sağladığı için önemli bir değer elde eder.
- İçeriğin öğrenilebilirliği, öğrencinin beceri düzeyi ve öğrenme kapasitesi ile uyumlu olmasını sağlar.
- İçeriğin uygunluğunu belirlerken mevcut fiziksel ve ekonomik koşullar gibi faktörler de dahil olmak üzere mevcut koşullar içinde uygulanabilirliğinin dikkate alınması önemlidir (Korkmaz, 2021, s.85-86).

1.5.1.7. İçeriğin Düzenlenmesi

İçerik belirlendikten sonraki adım, içeriği programa entegre etmektir. Bilen'in (1999) araştırmasına göre program içeriğinin istenen davranış değişikliklerini etkili bir şekilde kolaylaştırabilmesi için içeriğin düzenlenmesinde aşamalılık, süreklilik ve kaynaşıklık duygusunun korunması önemlidir (aktaran Korkmaz, 2003, s.28).

Öğrencilerin ilerledikçe bilgilerini etkili bir şekilde akılda tutmalarını ve kullanmalarını sağlamak için içeriğin aşamalı olarak düzenlenmesi çok önemlidir. Bu, bilginin basitten karmaşığa, somuttan soyuta ve kolaydan zora doğru sunulması anlamına gelir. Bu yaklaşımı benimseyen öğrenciler başarı duygusunu yaşar ve öğrendiklerini daha kolay hatırlarlar (Büyükkaragöz, 1997, s.48).

Süreklilik, istenen davranışsal sonuçlara ulaşmak için belirli bir düzeyde tekrarın gerekli olması nedeniyle, bilgi ve becerilerin tekrarlanması ve güçlendirilmesi kavramını kapsar. Bunun için program içeriğinin kademeli ilerleme ilkesine uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir (Büyükkaragöz, 1997, s.48).

Yatay organizasyon olarak da bilinen kaynaşıklık, aynı dönem/sınıf içinde uyumlu ve birbirine bağlı bir yapı oluşturmayı içerir. Bu yaklaşım, içeriğin birbirini güçlendiren ve destekleyen uyumlu bir bütün oluşturmasına olanak tanır. İçeriklerin güçlü bir ilişkiye sahip olması öğrencilerin daha bütünsel bir öğrenme deneyimi elde etme becerilerini geliştirir (Korkmaz, 2003, s.28).

Sağlanan içerik, her öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına etkili bir şekilde hitap etmeli ve aynı zamanda onların mevcut anlayış düzeylerine de uygun olmalıdır. Karşılaşılabilecekleri her türlü sorunu çözme amacına hizmet etmeli ve genel olarak büyümelerine ve gelişmelerine katkıda bulunmalıdır. Ayrıca içeriğin bir bütün olarak toplumun ihtiyaçlarına hitap edebilmesi, hem toplumsal hem de bireysel faydaların gerçekleşmesini sağlaması gerekmektedir. İçeriğin istenen hedeflerle uyumlu olması ve öğrenciler için anlam taşıması çok önemlidir. Bilginin doğruluğu ve güncelliği son derece önemlidir. İçeriğin organizasyonu ister basitten karmaşığa, ister bütünden parçaya, ister parçadan bütüne olsun mantıksal bir ilerleme izlemelidir. Ayrıca içeriğin somuttan soyuta, kolaydan zora, şimdiki zamandan geçmişe, yakın çevreden uzak çevreye, olaylardan kavram ve genellemelere geçiş yapması gerekmektedir. İçerik içerisinde tekrarlar, tutarlı ve çelişkilerden uzak olduğu sürece bir dereceye kadar kabul edilebilir. İşlenen konular karşılıklı olarak birbirini desteklemeli ve güçlendirmelidir.

1.5.1.8. Öğrenme ve Öğretme Sürecinin Değerlendirilmesi (Eğitim Durumları)

Program geliştirme süreci, öğrencilere istenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerin etkili bir şekilde nasıl aktarılacağını belirlemek için dikkatli planlamayı içerir. Temel olarak “Nasıl öğretmeliyiz?” sorusunu ele alıyor. Program içerisinde öğrenme-öğretme sürecine odaklanılmaktadır. Korkmaz’a (2021, s.86-87) göre eğitim durumları, öğrencileri eleştirel düşünmeye, bilgi ve becerilerini geliştirmeye teşvik edecek ve sonuçta istenen davranışların kazanılmasına ve geliştirilmesine yol açacak şekilde deneyimlerin düzenlenmesini içerir. Demirel (2021, s.151) öğrencilere hedef davranışları kazandırmak için gerekli uyaranların düzenlenmesi ve kullanılması olarak tanımlamaktadır. Benzer şekilde Sönmez (2020, s.49-51) öğrencilerde istenilen davranışların kazanılmasını kolaylaştırmak için uyaranların düzenlenmesi ve kullanılmasına vurgu yapan tanımlar sunmaktadır.

Bir müfredat geliştirirken açık, anlaşılır açıklamalar yapmak ve öğrenme-öğretme sürecine ilişkin ilkeleri oluşturmak önemlidir. Bu, öğretim sırasında kullanılacak malzeme, araç ve gereçlerin yanı sıra kullanılacak yöntem ve tekniklerin belirlenmesini de içerir. Ayrıca öğretim ortamlarının nasıl düzenleneceğine ve hem öğreticinin hem de öğrencinin oynayacağı rollere dikkat edilmelidir. Açıklık ve etkililiğin sağlanması için bu hususların programda açıkça belirtilmesi gerekir (Korkmaz, 2003, s.43).

Bir öğretim programı tasarlayanın ilk adımı, hedeflerin belirlenmesini ve uygun içeriğin seçilmesini içerir. Ancak bu içeriğin hedeflere uygun olarak öğrencilere etkili bir şekilde aktarılmasının anahtarı, eğitim durumları olarak da bilinen öğrenme-öğretme süreçlerinin uygulanmasında yatmaktadır. Hedefler ve konular ne kadar iyi hazırlanırsa hazırlansın, bilginin öğrenciye aktarılması sırasında yanlış bir yöntem veya strateji uygulanırsa başarıya ulaşılamaz. Günümüzün eğitim ortamında araştırma, eleştirel düşünme, problem çözme ve bilginin pratik uygulaması gibi aktif öğrenci katılımını teşvik eden yöntem ve tekniklerin desteklenmesine doğru bir değişim söz konusudur. Bu yaklaşım öğrencilerde pasifliğin önlenmesini amaçlamaktadır (MEB, DKAB Müfredatı, 2018, s.24). Eğitim geçmişleri aşağıdaki özelliklere sahip olmalıdır.

- Hedef, öğrenme-öğretme sürecine yaklaşımı dikte etmelidir. Eğitim durumlarının amacı hedef kitlede belirli davranışları geliştirmektir.
- İçerik ile öğrenme-öğretme süreci birbirini uyumlu hale getirmeli ve güçlendirmelidir.
- Öğretme ve öğrenme süreci her bir öğrenciye özel olarak tasarlanmalıdır. Eğitim ortamları öğrencinin hazırlık düzeyini dikkate almalı, özel ihtiyaçlarını karşılamalı, mevcut öğrenme yetenekleriyle uyumlu olmalı ve öğrenme kapasitelerini aşan içeriklerle onları bunaltmaktan kaçınmalıdır.
- Bilgi aktarımı sürecinde yürütülen faaliyetlerin ve kullanılan araç ve gereçlerin maliyet etkin olması esastır. Basitçe söylemek gerekirse, öğrenme yolculuğu çeşitli davranışları kapsamalıdır.
- Tutarlı ve uyumlu bir eğitim yolculuğu sağlamak için öğretme ve öğrenme deneyimlerinin diğer ilgili deneyimlerle kusursuz bir şekilde harmanlanması önemlidir. Bu bütünleşme Demirel'in (2021, s.165-166) vurguladığı gibi tutarlılık ve karşılıklı pekiştirme ile karakterize edilmelidir.

- Zaman zaman tekrarı öğrenme sürecine dahil etmek gerekir. Öğrenme aşamalı ve birikimli bir süreç olduğundan, bir davranışın yalnızca bir kez yapılması kazanım için yeterli değildir (Demirel, 2021, s.166; Ertürk, 2017, s.26, Doğan ve Tosun, 2002, s.99).

Öğrenme-öğretme süreci düzenlenirken bazı faktörlerin dikkate alınması gerekir. Bu faktörler arasında öğrenme stratejileri ve modelleri, öğrenmenin gerçekleşme şekli, çeşitli öğrenme stilleri, öğretim yöntem ve teknikleri ile öğretim materyallerinin özellikleri yer almaktadır (Demirel, 2021, s.151).

Literatürde öğrenme ve öğretme stratejilerine ilişkin çeşitli sınıflandırmalar mevcuttur. Bu stratejiler genellikle üç kategoriye ayrılır: Sunuş yoluyla öğrenme, keşif yoluyla öğrenme ve araştırma-inceleme yoluyla öğrenme. Kullanılan spesifik stratejiler istenen hedeflere ve içeriğe göre değişebilir. Tartışma, örnek olay incelemesi, gösterip yaptırma ve problem çözme gibi öğretim yöntemlerinin hayata geçirilmesi için beyin fırtınası, soru-cevap, drama, rol yapma, simülasyon, grup çalışması, mikro öğretim, eğitsel oyunlar, programlı öğretim, bilgisayar destekli öğretim gibi uygulama teknikleri kullanılmaktadır (Korkmaz, 2021, s.93). Eğitim araçları ve kaynakları, öğretme ve öğrenme sürecinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Öğrenmenin etkinliğini artıran, anlamayı teşvik eden, eğitim deneyimlerini zenginleştiren ve müfredat hedeflerine ulaşmasını garanti eden paha biçilmez yardımlar olarak hizmet ederler. Bu öğretim araçlarının yeterliliği eğitim programlarının başarısı için çok önemlidir. Kaynakların yetersizliği hedeflere ulaşmasını engelleyebilmektedir (Korkmaz, 2013, s.199).

Teknolojik gelişmelerin yaşandığı günümüz çağında öğrenciler aradıkları bilgiye kolaylıkla ulaşabilmektedirler. Sonuç olarak, içinde bulunduğumuz modern yüzyılda öğretmenlerin rolü salt bilgi aktarıcı olmaktan çıkıp öğrencilerinin öğrenmesini kolaylaştırıcı olmaya doğru kaymıştır. Bilgiyi basit bir şekilde sunmak yerine, öğrencilerin öğrenme sürecine aktif olarak katılmaları, bilgiye erişme becerilerini kazanmaları ve kendi tercih ettikleri öğrenme stilini belirleme fırsatına sahip olmaları büyük önem taşımaktadır (Korkmaz, 2021, s.94). Öğretim yöntem ve tekniklerinin gelişmesi ve çeşitlenmesiyle birlikte öğretmenin rolü, kuralları koyan ve karar veren otoriter bir kişiden, öğrencilere rehberlik eden, destekleyen ve yardımcı olan bir kişiliğe dönüşmüştür.

1.5.1.9. Ölçme ve Değerlendirmenin Belirlenmesi

Öğrencinin öğrenmesinin değerlendirilmesi, öğrenme deneyimlerinden kaynaklanan arzu edilen davranışların kazanılıp kazanılmadığının değerlendirilmesini içerir. Test durumları olarak bilinen bu süreç, öğrenmenin belirli davranışlara ilişkin boyutunu belirlemeyi amaçlamaktadır (Demirel, 2021, s.168). Bu süreci tanımlamanın bir başka yolu, öğrencilerin bilgi ve becerilerini değerlendirmek için kriterlerin, yöntemlerin, tekniklerin ve araçların seçilmesini içeren ölçme ve değerlendirmedir. Ölçme sürecinin planlanması, değerlendirmenin nasıl yürütüleceğinin ve hangi yönlerin ölçüleceğinin belirlenmesini içerir. Ölçme sürecinin amacının yalnızca öğrencilerin öğretmenler tarafından sunulan materyali anlamalarını ölçmek olmadığını, daha ziyade arzu edilen öğrenme hedeflerine ulaşma yönündeki ilerlemelerini değerlendirmek olduğunu belirtmek önemlidir (Korkmaz, 2019, s.95).

Test durumları olarak da bilinen ölçme ve değerlendirme, programın hazırlanması sırasında belirlenmesi gereken çeşitli süreçleri kapsar. Bu süreçler, yapılacak ölçme ve değerlendirmenin aşamalarının, zamanlamasının, amacının, türlerinin, kullanılacak kriterlerin ve ölçümlerin bunlarla nasıl karşılaştırılacağına belirlenmesini içerir. Değerlendirme ilke, kriter ve prosedürleri oluşturularak, ölçme ve değerlendirme örnekleri verilerek program uygulayıcılarına yol gösterilmekte ve bu prosedürlerin güvenilirliği artırılmaktadır (Korkmaz, 2003, s.44).

Hedeflere ne ölçüde ulaşılabileceğine ilişkin verilerin elde edilmesi, ulaşılamayan hedef davranışların belirlenmesi, öğrenmesi eksik konuların belirlenmesi, konuların tam anlaşılacak değerlendirilmesi, hatalı öğrenmelerin belirlenmesi ve bu hataların niteliği gibi konulardır. Ölçme ve değerlendirme uygulamasıyla gerçekleştirilir. Dolayısıyla ölçme ve değerlendirme eğitim sürecinde önemli bir rol oynamaktadır (Yılmaz, 1998, s.23). Ölçme ve değerlendirme sürecinin sorunsuz ilerlemesini sağlamak amacıyla, ölçme ve değerlendirmeye ilişkin ilkelerin öğretim programlarında açıkça yer alması zorunludur.

1.5.2. Program Uygulanması/ Denenmesi

Program hazırlık aşaması tamamlandıktan sonraki adım, programın uygulanmasına ve test edilmesine başlamaktır. Başarılı bir test ve uygulama süreci sağlamak için gerekli

araç, ekipman ve ortamlar kapsamlı bir şekilde incelenir ve gerekli koşullar yerine getirilir. Programın uygulanması ve test edilmesi önerilen değişikliklerin pratik uygulamasını içerir. Gerekli ayarlamaların yapılabilmesi için yeni geliştirilen programın belirli bölgelerde pilot olarak uygulanması esastır. Programın yürütülmesi deneyimli ve nitelikli eğitimciler tarafından, gerekli bilgi ve becerilere sahip öğrencilerle, uygun öğrenme ortamlarında gerçekleştirilmelidir (Demirel, 2021, s.168).

Program test etme sürecindeki ilk adım, uygulama için kapsamlı bir plan tasarlamayı içerir. Sınavın yapılacağı yerler yani sınıf ve okul özenle seçilir. Daha sonra okul yöneticileri ve öğretmenler programa katılmak üzere özenle seçilir ve onlara programın hedefleri ve işlevleri tanıtılır. Program, hazırlanan öğretim materyalleriyle birlikte uygulanmakta ve uygulamaya konulmaktadır. Daha sonra, hem programın hem de öğretim materyallerinin etkililiğini değerlendirmek için kapsamlı bir değerlendirme yapılır. Demirel'e (2021, s.183) göre bu ön deneme çalışması, olası hataları tespit edip en aza indirmeye hizmet ederek programın istenen sonuçları üretebilmesini sağlar. Korkmaz'ın (2003, s.29) belirttiği gibi, hazırlanan programın istenilen değişiklikleri kolaylaştıracak kapasiteye sahip olup olmadığının belirlenmesinde bu test aşaması önemlidir.

1.5.3. Programın Değerlendirilmesi

Program geliştirmenin üçüncü aşaması olan değerlendirme aşaması, ihtiyaçların karşılanması, hata ve eksikliklerin giderilmesi, programın düzenlenmesi ve güncellenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bir eğitim programının değerlendirilmesi, herhangi bir eksiklik veya kusurun belirlenmesi ve giderilmesi amacıyla başlangıç, devam eden ve son aşamalarındaki etkinliğinin kapsamlı bir incelemesini içerir. Sürekli gelişen, sürekli gelişmeyi ve yenilenmeyi talep eden dünyada eğitim programlarının güncel kalması ve çağın ihtiyaçlarına cevap vermesi zorunludur (Demirtaş, 2007, s.758).

Bir eğitim programının değerlendirilmesi süreci üç temel adımdan oluşur: Programın etkililiğine ilişkin verilerin toplanması, verilerin önceden belirlenmiş kriterlere göre analiz edilmesi, yorumlanması ve sonuçta programın etkililiğine ilişkin kararın verilmesi (Demirel, 2021, s.184). Eğitim programı değerlendirmesi alanında,

değerlendirmenin temelini oluşturan temel sorular vardır. Bu sorular şunları içerir: “Eğitim programı öğrenci grubuna uygun mu?”, “Öğretme yöntemleri istenen hedeflere uygun olacak şekilde dikkatlice seçildi mi?”, “Programın içeriği uygun mu?” ve “Önerilen öğretim materyalleri amaçlanan amaca uygun ve en iyileri mevcut mu?” (Duran, 2021, s.105-120). Erden (1998) tarafından ana hatlarıyla belirtildiği gibi program değerlendirme sürecinde, hedef davranışların uygunluğu, öğrenme ortamlarının etkililiği, değerlendirme ölçütlerinin geçerliliği, güvenirliği ve kullanılabilirliği ile öğretimin doğruluğu ve nesnelliği gibi çeşitli yönler değerlendirilir (Korkmaz, 2003, s.30-31).

2. BÖLÜM: 4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURSLARI ÖĞRETİM PROGRAMININ (2022) EĞİTİMDE PROGRAM GELİŞTİRME AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 12.09.2022 tarihli ve 2846806 sayılı onayı ile uygulanmaya başlanan 4-6 yaş grubu öğretim programı 62 sayfadan oluşmaktadır. Programda; programın genel amaçları, temel yaklaşımı, genel yapısı, ders kredileri tablosu, programın uygulanmasında dikkat edilecek hususlar ve 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretici yeterlilikleri ele alınmıştır (DİB 4-6 Yaş Öğretim Programı, 2022).

2.1. Öğretim Programının Hazırlık Sürecinin Değerlendirilmesi

Programın hazırlık süreci, program geliştirme ilke ve yöntemlerinin ilk aşamasıdır. Programın uygulanması, tasarlanması, değerlendirilmesi ve sonuçlara göre yeniden düzenlenmesini sağlayacak bir komisyon kurulur. 2022 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programı akademisyenler, pedagoglar, Kur'an kursu öğreticileri ve okul öncesi öğretmenlerinden oluşan komisyonun görüşleri alınarak program geliştirme çalışmaları yapılmıştır (DİB 4-6 Yaş Öğretim Programı, 2022).

4- 6 yaş Kur'an kursları öğretim programı, ilk olarak 2014 yılında hazırlanmıştır. Program gerekli ihtiyaçlar doğrultusunda 2018 yılında yenilenmiştir. 2022 yılında ise program tekrar güncellenmiştir. 2014 yılında yayınlanan öğretim programında programın hazırlanmasında emeği geçen komisyon üyelerinin unvan ve isimleri tek tek zikredilmiştir. Ancak 2018 ve 2022 öğretim programlarında komisyondaki üye sayısı ve isimleri belirtilmemiştir sadece üyelerin; akademisyenler, pedagoglar, Kur'an kursu öğreticileri ve okul öncesi öğretmenlerinden oluştuğunun bilgisine yer verilmiştir.

Komisyonunda akademisyenlerin bulunması programın bilimsel olarak hazırlandığını, pedagogların ve okul öncesi öğretmenlerinin olması çocuk eğitimi noktasında işin uzmanlarının merkeze alındığını, Kur'an kursu öğreticilerinin olması ise sahadan fikir alındığını göstermektedir.

2.1.1. Programın Geliştirilmesinde İzlenen Temel Yaklaşımın Değerlendirilmesi (Program Geliştirme Yaklaşımı)

Program geliştirmede konu merkezli yaklaşım, öğrenci merkezli yaklaşım ve problem merkezli yaklaşım olmak üzere üç temel yaklaşım bulunmaktadır.

2022 yılı 4-6 yaş Kur'an kursları öğretim programında "Programın temel yaklaşımı" başlığı altında şu ifadeler yer almaktadır:

"Program geliştirilirken; Eğitim Bilimleri ve program geliştirme alanındaki yeni yaklaşım ve ilkeler ile İlahiyat Bilimlerinin verileri doğrultusunda temel yaklaşımın belirlenmesi esas alınmıştır. Bu bağlamda;

1. Çocukların bilişsel, sosyo-duygusal, dil, motor ve öz bakım becerileri yönünden gelişimlerini dikkate alan; öğrenen merkezli yöntem ve teknikleri kullanmayı öngören; bireysel farklılıkları göz önünde bulunduran, işlevsel, esnek ve çerçeve öğretim programı anlayışı benimsenmiştir.
2. Esnek öğretim programı anlayışı gereğince; öğreticiler, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda neyi, ne kadar işleyeceklerine karar vererek, ders konularının sınırlarını ve sıralamalarını kendileri belirleyebileceklerdir." (DİB 4-6 Yaş Öğretim Programı, 2022).

Programa genel olarak baktığımız zaman programın konu merkezli, öğrenci merkezli ve problem merkezli yaklaşımları sentezleyen bir anlayışla hazırlandığı söylenebilir. Program; amaçların, içeriğin, ünitelerin baştan tanımlanması ve belirlenmesi yönüyle konu merkezli yaklaşımı çağrıştırmaktadır. Programın temel yaklaşımında programın öğrenci merkezli yaklaşımı benimsediği açıkça ifade edilmiştir. Bu yaklaşımın odak noktası, her bir öğrencinin gelişimsel özelliklerini dikkate alan modern ve güncel yöntem ve teknikleri kullanarak öğrenciyi merkeze almaktır. Programda öğretim ilke ve yöntemleri başlığında ve açıklamalar tablosunda yer alan ifadelerle göre öğrencilerin seviyesine ve gelişimine uygun öğretim yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Öğrenme-öğretme süreçlerindeki birtakım açıklamalar da öğrenci merkezli yaklaşımın benimsendiğini göstermektedir. Öğretim programında açıklamalar kısmında geçen programın öğrenci merkezli yaklaşımı benimsediğine işaret eden ifadelerle örnek olarak şu ifadeler verilebilir:

“Çocukların dini mekânlarımızı sevgi temelinde tanımalarına katkı sağlamaya yönelik, seviyelerine uygun etkinlikler yapılır.” (DİB Öğretim Programı, 2022, s.18)

“Çocukların harfleri tanıma, hareke, cezm, şedde vb. konuları kolay öğrenmelerine yönelik çocuğun seviyesine uygun etkinlikler uygulanmalıdır.” (DİB Öğretim Programı, 2022, s. 29)

Programın açıklamalar kısmında geçen ifadeler ve sosyal sorunların ele alınması noktasında programın problem merkezli yaklaşımı da benimsediğini söylemek mümkündür. Örnek olarak şu ifadelere yer verilebilir:

“Çocuklara sınıf içi ve sınıf dışında yapabilecekleri düzeyde görevler verilerek sorumluluk duygularının gelişmesi sağlanır. (Bitki-hayvan bakımı vb.)” (DİB Öğretim Programı, 2022, s.22)

“Çocuklara doğa ve çevre bilinci kazandırmak için etkinliklere yer verilir ve çocuklar bu etkinliklere (ağaç dikmek, çevre temizliği vb.) aktif katılım sağlamaları için teşvik edilir.” DİB Öğretim Programı, 2022, s.19)

“Çocukların çevredeki doğal güzellikleri korumak üzere sorumluluk almaları sağlanır.” (DİB Öğretim Programı, 2022, s.19)

2022 yılı 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretim programının esnek ve çerçeve bir program olduğu vurgulanmıştır. Çerçeve program; konuların, üniteler ve genel başlıklar şeklinde belirlenerek, genel hatlarıyla ayrıntıya çok fazla girilmeden verilmesi durumudur. Programı incelediğimizde programda, konular genel başlıklar şeklinde belirlenmiş, ders kredilerine ve derslerin içeriklerine yer verilmiş olup programla ilgili çerçeve oluşturulmuştur. Programın temel yaklaşımına göre programın esnek olması, çocuklar arasındaki bireysel farkların varlığının kabul edilmesine ve bu noktada öğreticinin bulunduğu bölgenin durum, şart, kültür ve farklarına göre öğretim yapabileceğine işaret etmektedir. Bu gerçeklik karşısında öğreticiye, içeriğin sınırlarını ve konu sıralamasını belirleme, gerekli gördüğü konuları öğretime dahil etme inisiyatifi verilmektedir.

2.1.2. Programın Geliştirilmesinde Esas Alınan Program Geliştirme Modelinin Değerlendirilmesi (Program Geliştirme Modeli)

Program geliştirme modeli esas olarak programın dört temel unsurunun nasıl düzenleneceğini görsel olarak ifade eder. Program geliştirme modeli seçilirken program taslağında belirtilen tasarım yaklaşımı ile seçilen program geliştirme modeli arasındaki uyumun sağlanması büyük önem taşımaktadır (Tabak, 2021, s.159). Bir programın geliştirilmesi sosyal politikalardan bireylerin ihtiyaçlarına, bilimdeki gelişmelere kadar pek çok unsurdan etkilenir. Bu aşamalar ilerledikçe karmaşık prosedürler içermesi nedeniyle sürecin karmaşıklığı da artar. Bu sürecin pratik, hassas ve uygun maliyetli işleyişini sağlamak için temel olarak en uygun modelin seçilmesi önemlidir (Büyükkaragöz, 1997, s.222-223). Program geliştirme modelleri: Taba modeli, Tyler modeli, Taba- Tyler modeli ve sistem yaklaşımıdır. Araştırmalar sonucunda Türkiye’deki program geliştirme modellerinin Taba-Tyler yaklaşımına uygun bir model olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır (Demirel, 2021, s.69-70). Taba-Tyler Modelinin ilk aşamasını ihtiyaçların saptanması oluşturur. Daha sonra amaçlar ve içerik belirlenir, öğrenme yaşantıları düzenlenir son olarak değerlendirme işlemleri yapılarak sonuçlara göre düzeltme işlemleri yapılır.

2022 yılı 4-6 yaş Kur’an kursu öğretim programında esas alınan program geliştirme modelinden bahsedilmemektedir. Taba-Tyler modeli ihtiyaçları belirleyerek ve bu ihtiyaçlarla uyumlu genel hedefler belirleyerek başlar. Daha sonra belirli hedefler somutlaştırılır ve bunun sonucunda içeriğin seçimi, organizasyonu ve öğrenme deneyimleri belirlenir. Süreç değerlendirildikten sonra sonucun tatmin edici bulunup bulunmamasına göre farklı yaklaşımlar benimsenir. Taba-Tyler modelindeki aşamaların öğretim programında mevcut olup olmadığı konusunda değerlendirmeye değer ifadeler şu şekildedir:

İhtiyaç belirleme: “Program, ihtiyaç odaklı kurslara devam eden kadınların önemli bir kısmının okul öncesi yaş grubu çocuk sahibi olması ve kursta bulundukları zaman içinde çocuklarının da din ve değerler eğitimi almasına yönelik yoğun taleplerinden hareketle ilk olarak 2013-2014 eğitim öğretim yılında uygulamaya konulmuştur.” (DİB Öğretim Programı, 2022, s.4)

Genel amaçları belirleme: “4-6 yaş grubu Kur’an kursları öğretim programı genel amaçlar başlığı altında belirtildiği şekliyle program, Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak belirlenmiştir.” (DİB Öğretim Programı, 2022, s.6)

İçeriği seçme ve düzenleme: 4-6 yaş öğretim programında tüm içerik ve konular programda “Dersler, kazanımlar ve açıklamalar” tablosunda yer almaktadır.

Öğrenme yaşantılarını belirleme ve düzenleme: Öğretim programının “Programın genel yapısı, programın uygulanmasında dikkat edilecek hususlar” başlığında yer almaktadır.

Değerlendirme: Puanlama, not verme sistemli değerlendirmenin dışında programda öğrenmeyi pekiştirme anlamında değerlendirme formuna yer verilmiştir.

Görüldüğü üzere 2022 yılı 4-6 yaş Kur’an kursu öğretim programının Taba-Tyler modeline yakın bir model olduğunu söylenebilir. Programın giriş bölümünde hangi modelin benimsendiğinin zikredilmemesi büyük bir eksikliktir. Programın modelinin zikredilmesiyle öğrencilerin programın mantığının daha iyi anlamalarına ve görev ve sorumlulukları noktasında daha bilinçli olmasına katkı sağlaması mümkündür.

2.2. Öğretim Programının Amaçlar Yönünden Değerlendirilmesi

Amaçlar, bir programın en önemli unsurunu oluşturur. Eğitimde amaçlar, öğretime yön vermeye, öğrenme- öğretme sürecinin gerçekleşmesine ve ölçme-değerlendirmeye rehberlik eder. Amaçların belirlenmesiyle ilgili hazırlık süreci “Bireyleri niçin eğitiyoruz? sorusuna yanıt aramakla başlamaktadır (Kaymakcan, 2023, s.413). 4-6 yaş grubu Kur’an kursları öğretim programında amaçların ne olduğu ile ilgili giriş kısmında aşağıdaki ifadeler yer verilmektedir:

“Söz konusu programla; sevgi, saygı, yardımlaşma, iyilik, adalet, sorumluluk, doğruluk ve sabır gibi temel değerleri çocuklara tanıtarak, onların insan olarak en iyiye ulaşmalarını sağlamak ve çocukları iyi ahlaki özelliklerle donatmak amaçlanmaktadır. Bunun yanında çocuklara, dinimizin temel kaynağı olan Kur’an-ı Kerim’i ses ve şekil olarak kendi seviyelerinde tanıtmak ve gerçekleştirilen etkinliklerle onları beş temel gelişim alanında (bilişsel, sosyal-duygusal, motor, dil, öz bakım) desteklemek de programın temel hedefleri arasındadır.”

“Genel amaçlar başlığı altında belirtildiği şekliyle program, Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak belirlenmiştir. Bu program;

1. İslam dininin değerlerini insan hayatına anlam kazandıran unsurlardan biri olarak fark etmelerini,
2. Kazanacakları değerleri günlük hayatta kullanmalarını,
3. İslam’ın temel kaynağı olan Kur’an-ı Kerim’i ses ve şekil olarak tanımalarını,
4. Allah’ı sevgi temelinde tanımalarını ve yaratılıştaki düzeni fark etmelerini,
5. Peygamber Efendimizin kişiliğini ve ahlakını tanımalarını, sevmelerini ve model almalarını,
6. Sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi göstermelerini,
7. Dini kavramlar, dini davranışlar ve değerler ile ilgili olumlu deneyimler yaşamalarını,
8. Bilişsel, sosyal-duygusal, motor, dil ve öz bakım gelişim alanlarını çeşitli etkinliklerle destekleyecek nitelikte öğrenim görmelerini sağlayacak uygun bir ortam sunmayı amaçlamaktadır.” (DİB 4-6 Yaş Öğretim Programı, 2022)

4-6 yaş Kur’an kursu öğretim programının genel amaçları incelendiğinde; programın öncelikli olarak amacı, Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak çocukların kendi seviyelerinde; İslam dininin değerlerini insan hayatına anlam kazandıran unsurlardan biri olarak fark etmelerini sağlamaktır. Programda çocukların Allah’ı sevgi temelinde tanımaları, Peygamber Efendimizin kişiliğini ve ahlakını tanımaları ve dini değerler konusunda olumlu deneyimler yaşamaları amaçlanmıştır. Programın dini ve ahlaki gelişimi önemsemesinin yanında programda bilişsel, sosyal-duygusal, motor, dil ve öz bakım alanlarına yönelik amaçlara da yer verildiği ifade edilmekte fakat programın bilişsel ve duyuşsal alana yönelik kazanımlarının diğer alanlara göre daha fazla olduğunu söylemek mümkündür. Uzun (2022)’un çalışmasında da amaç ve kazanımlar temasında “öncelikli amaç ve kazanım çocuğa dini sevdirmek olmalıdır” düşüncesinin öne çıktığı görülmektedir. Bu doğrultuda araştırmada katılımcıların cevaplarında; amaç ve kazanımların, çocuğun ruhuna, duygularına hitap etmesi ve kazanımların çocukta davranış değişikliğini hedeflemesi şeklinde iki temel özellik vurgulanmaktadır. Aşkın (2022), yüksek lisans tezinde öğretim programının

amaçlarına ulaştığına, çocukların kendi seviyelerine göre başarı gösterdiklerine, çocuklarda gözle görülür davranış değişikliği olduğuna fakat daha başarılı olunması için mevcut materyallerin, etkinlik örneklerinin, metot ve tekniklerin geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmaktadır.

2.3. Öğretim Programının İçerik Açısından Değerlendirilmesi

Öğretim programının öğelerinden ikincisi içeriktir. 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programının içeriğini oluşturan derslerin yarım ve tam gün uygulamalarında haftalık saatleri programda şu şekilde geçmektedir. Yarım gün programda haftada 25 saat uygulaması sonucunda her derse haftada 5 saat ayrılmaktadır. Ancak programın haftada 30 saate çıkarılması durumunda saat dağılımı değişmektedir. 7 saat Dini Bilgiler, 8 saat Değerler Eğitimi, 5 saat Kur'an-ı Kerim, 5'er saat Beslenme ve Temizlik ile Tamamlayıcı Kazanımlar dersi verilmektedir. Bu saat tahsisi yarım gün programına özeldir. Tam gün programda ise saat dağılımı farklılık göstermektedir. 10 saat Dini bilgiler, 15 saat Değerler Eğitimi, 10 saat Kur'an-ı Kerim ve 10 saat Tamamlayıcı Kazanım dersi verilmektedir. Ayrıca Beslenme ve Temizlik derslerine 15 saat ayrılmıştır. Bu saat tahsisleri tam gün programına özeldir (DİB 4-6 Yaş Öğretim Programı, 2022, s.10-11). Öğretim programının içeriğini oluşturan derslerin konu dağılımı ise aşağıdaki şekildedir.

Dini Bilgiler

Temel Bilgiler, Allah'ı Tanıyorum, Peygamberimizi Tanıyorum, Kitabımı Tanıyorum, Dua, Namaz, Oruç, Dini Mekanlarımızı Tanıyorum

Değerler Eğitimi

Saygı, İş Birliği, Doğruluk ve Dürüstlük, Sorumluluk, Yardımlaşma- Paylaşma, Empati, Adalet, Adab-ı Muaşeret, Sabır, Sevgi/Merhamet, Milli/Dini Değerler

Kur'an-ı Kerim

Harfleri Tanıma ve Ezber, Harfleri Harekeler ile Okuma ve Ezber, Med Harflerini Tanıma ve Ezber, Cezm Harflerini Tanıma ve Ezber, Şedde İşaretini Tanıma, Tenvin İşaretini Tanıma, Lafzatullahı Tanıma, Kur'an-ı Kerim'i Okuma

Tamamlayıcı Kazanımlar

Renkler, Geometrik Şekiller, Boyut, Miktar, Yön/ Mekan/ Konum, Sayılar, Duyular, Duygular, Zıt Kavramlar, Zaman, Semboller.

Öğretim programında her ders için bilişsel, duyuşsal ve psikomotor seviyede kazanımlara yer verilmektedir (Kaymakcan, 2023, s.414). Programın öğrenme alanları konu ve kazanımlar incelendiğinde programı; bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişim alanlarına göre sınıflandırdığımızda programın içeriğinin büyük çoğunluğunun bilişsel ve duyuşsal alanı desteklediği görülmektedir. Psikomotor alana çok fazla yer verilmemiş olup bu alanda daha çok küçük kas hareketlerine yönelik kazanımların varlığı tespit edilmiştir. Dersler ve kazanımların hangi öğrenme alanlarını desteklediğini tespit etmek için örnek kazanım cümleleri vermek yerinde olacaktır. Bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanın desteklendiği tespit edilen kazanımlardan bir kısmı şöyledir:

- Dini Bilgiler: “İslam dinine ait temel kavramları söyler.” (Bilişsel alan)
- Değerler Eğitimi: “İhtiyacı olana yardım etmeye istekli olur.” (Duyuşsal alan)
- Tamamlayıcı Kazanımlar: “Farklı materyaller kullanarak geometrik şekiller oluşturur.” (Psikomotor alan)

Programa yeni eklenen öğrenme alanlarıyla birlikte programın genelinde gelişim alanlarının dağılımı arasında dengenin olabileceği ümit edilirken kazanımların bilişsel ve duyuşsal alanda yoğunlaştığını gözlemlemek mümkündür. Uzun (2016) ve Yağcı (2018)’nin çalışmalarında 2014 yılı 4-6 yaş öğretim programında kazanımların ağırlıklı olarak bilişsel düzeyde kaldığı sonucuna varılmıştır. Gürmeşe (2022)’nin yüksek lisans tezi 2018 yılı 4-6 yaş öğretim programını ele almıştır. Bahsi geçen çalışmanın sonucuna göre de kazanımların bilişsel ve duyuşsal alanda yoğunlaştığı görülmektedir. Programın psikomotor alan üzerinde fazla etkinlik ve kazanımlara sahip olmaması noktasındaki bulgularımızla Uzun (2016), Yağcı (2018) ve Gürmeşe (2022) tarafından yapılan araştırmalarla elde edilen bulguların örtüştüğü görülmektedir.

4-6 yaş Kur’an kursu öğretim programının içeriğini oluşturan derslerin yarım gün ve tam gün uygulamalarında haftalık ders saatleri incelendiğinde ders saatlerinin, programın amaçları ve hedeflerine hizmet edebilecek nitelikte olduğu söylenebilir.

Program, konu sıralamasının öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik olarak öğretici tarafından planlanması gerektiğini şu ifadelerle vurgulamaktadır: “Esnek öğretim programı anlayışı gereğince; öğretmenler, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda neyi, ne kadar işleyeceklerine karar vererek, ders konularının sınırlarını ve sıralamalarını kendileri belirleyebileceklerdir” (DİB 4-6 Yaş Öğretim Programı, 2022, s.6). Programda konular, çocukların yaşlarına ve seviyelerine uygun olacak şekilde hazırlanmıştır fakat Değerler Eğitimi öğrenme alanı konuları genel olarak soyut kavramları içermektedir. Programda soyut kavramların hangi yöntem ve teknikle anlatılması gerektiğine dair açıklama olmaması öğreticiyi soyut kavramların daha anlaşılabilir hale getirilip anlatılması noktasında farklı yöntem-teknik (Deney vb.) veya ek kaynak arayışına sevk etmektedir. Bu anlamda programda soyut kavramların hangi yöntem ve teknikle öğretilmesi gerektiğine dair açıklamalar olmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Çelik ve Çakmak (2023), soyut kavramların öğretiminde ve materyal eksikliğinin giderilmesi konusunda çalışmalarında; 4-5-6 yaş grubu çocuklara her bir yaş için ayrı programların hazırlanması, 4-6 yaş grubunun gelişim özelliklerine uygun, soyut kavramların öğretiminde yöntem, teknik ve materyal birliği sağlayacak kitapların hazırlanması, programda bulunan soyut kavramlara dair kazanımların bilişsel alandan ziyade çocukların duyuşsal alanına hitap edecek şekilde düzenlenmesi, 4-6 yaş Kur'an kurslarında soyut kavramların öğretiminin iyileştirilmesi vb. öneriler sunmuştur. Uzun (2022)'un çalışmasında ortaya çıkan sonuç ise katılımcıların soyut kavramların (cennet, cehennem, günah, sevap, melek, şeytan vb.) okul öncesi din eğitiminde müfredatta yer almasının sakıncalı olabileceği düşüncesinin hâkim olmasıdır.

Genel olarak öğrenme alanlarının içerik olarak programın amaç ve hedeflerine cevap verebilecek nitelikte hazırlandığını söylemek mümkündür. İçerikte yer verilmeyen, konu ile eşleşmeyen amaç bulunmadığı anlaşılmaktadır.

2.4. Öğretim Programının Öğrenme-Öğretme Süreçlerine İlişkin Hususlar Açısından Değerlendirilmesi

Çalışmanın bu bölümünde; 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programının öğrenme-öğretme sürecine uygunluğu incelenecektir. 2022 yılı 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programında öğrenme-öğretme süreçlerine ilişkin öğretmenlere yardımcı

olabilecek birçok maddeye yer verilmiştir. Programın temel yaklaşımı, genel yapısı başlığı altında öğrenme-öğretme süreçleriyle ilgili verilen maddeler şunlardır:

“Esnek öğretim programı anlayışı gereğince; öğretmenler, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda neyi, ne kadar işleyeceklerine karar vererek, ders konularının sınırlarını ve sıralamalarını kendileri belirleyebileceklerdir.”

“Öğretici eğitim boyunca çocuğun var olan yeteneklerini geliştirmesine ve yeni beceriler edinmesine destek olmak için sonuçtan ziyade sürece önem vermeli, çocuğun çabalarına odaklanmalı, bu çabaları takdir etmeli, çocuğa iyi bir model olmalı ve yeni öğrenme fırsatları oluşturmalıdır.”

“Öğretim süreci çocukların ihtiyaçlarına ve bireysel farklılıklarına uygun etkinliklerle yürütülmelidir.”

“Öğretim sürecinde çocukların öz saygı, öz güven ve öz denetimlerinin destekleneceği ortam sağlanmalıdır.”

“Öğretim sürecinde çocukların aktif katılabileceği etkinliklerden ve yapılandırılmış oyunlardan yararlanılarak çocuklara enerjilerini sağlıklı alanlara yönlendirme fırsatı verilmelidir. Bunun yanında çocuklara yapılandırılmamış oyunlar oynayabilecekleri serbest oyun zamanları da tanınmalıdır”

“Kur’an öğretiminde çocukların harf ve kelimeleri doğru telaffuz etmelerine özen gösterilmeli, ancak mahreç üzerinde çocuklara bıkkınlık verecek şekilde ısrar edilmemelidir.”

“Peygamberimizle ilgili konular işlenirken, onun örnek kişiliğini anlatan çok sayıda örnek ve kesite çocukların kolay anlayabileceği bir anlatımla yer verilmelidir.”

“Öğretim sürecinde çocukların yaparak-yaşayarak öğrenmelerini sağlayacak yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.”

Programda yer alan Kur’an-ı Kerim öğrenme alanı öğretim ilke ve yöntemleri başlığında ise Kur’an-ı Kerim öğrenme-öğretme süreçlerine ilişkin Kur’an-ı Kerim’in biktırmadan sevdırılarak öğretilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Bununla birlikte Kur’an öğretiminde bireyselliği göz önünde bulundurmaya dikkat çekmiştir. Öğretimde ilke olarak kolaydan zora, bilinenden bilinmeyene gibi bir ilke izlenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

2022 yılı 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programına yeni eklenen Tamamlayıcı Kazanımlar ile Beslenme ve Temizlik öğrenme alanı öğretim ilke ve yöntemleri başlığında öğrenme-öğretme süreçleriyle ilgili olarak Tamamlayıcı Kazanımlar öğrenme alanında, bireysel farklılıklara dikkat çekilmiş öğreticinin kavramların öğretiminde sınıfın ihtiyacına göre biktirmeden tekrar yapması gerektiği vurgulanmıştır.

Beslenme ve Temizlik öğrenme alanı öğretim ilke ve yöntemleri başlığında ise çocuklara temizlik alışkanlığını kazandırmak için temizliğin olumsuz sonuçlarına vurgu yapmak yerine olumlu yönlerinin vurgulanması gerektiği maddelenmiştir.

Programın temel yaklaşımı ve öğrenme alanları öğretim ilke ve yöntemleri maddelerinden anlaşılacağı üzere programda; öğretim sürecinde bireysel farklılıklara dikkat çekilmesine, öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin kullanılmasının gerekliliğine, gelişim alanlarının dikkate alınması gibi temel ilkelere referans yapılmaktadır.

4-6 yaş öğretim programında doğrudan öğrenme-öğretme süreciyle ilgili bir başlık yer almamaktadır. Programın temel yaklaşımı, genel yapısı ve öğrenme alanları öğretim ilke ve yöntemleri başlığında öğrenme-öğretme sürecine ilişkin maddelere yer verilmiştir. Programda derslerin işleyişiyle ilgili yöntem ve tekniklerin net zikredilmediği görülmektedir. Derslerin ve konuların hangi yöntem ve teknikle işlenmesi gerektiğini anlatan müstakil başlık ve pasajlar öğreticiler açısından faydalı olacaktır.

Kanarya (2023), yüksek lisans tezinde 2022 4-6 yaş öğretim programında yer alan öğrenme-öğretme süreçleriyle ilgili kullanılabilecek metotları şu şekilde sıralamaktadır:

Verilen eğitimin içselleştirmesi ve pekiştirilmesi için çocuklara gerekli uygun zamanlamanın yapılması ve ihtiyaç halinde tekrarların yaptırılması. Eşleştirme-karşılaştırma (önce iki nesne-sonra sayı arttırılabilir), sınıflandırma, sıralama etkinliklerinden yararlanılması ve kolaydan zora, basitten karmaşığa ilkesinin uygulanması. Çocukların dikkatini toplamak için oyun, soru-cevap, örnek olay, hikaye, drama, bilmece, analogi, hikaye, şiir, şarkı ve sanatsal etkinlikler gibi yöntemlerden yararlanılması. Harflerin şekilleri öğretilirken, kalemi doğru tutma, noktaları birleştirme, düz ve eğik çizgiler çizme gibi çocukların psiko-motor gelişimlerine katkı sağlayacak etkinliklere de yer verilmesi vb.

2.5. Öğretim Programının Ölçme-Değerlendirme Açısından Değerlendirilmesi

Çocukların gelişimini ölçmek için resmi, resmi olmayan ve alternatif değerlendirme yaklaşımları dahil olmak üzere çeşitli değerlendirme yöntemleri mevcuttur. (Işıkoğlu Erdoğan & Canbeldek, 2017). 2022 yılı 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programında ölçme değerlendirmeyle ilgili ifadeler açıkça bulunmamaktadır. Çocukların ilerlemesinin değerlendirilmesi ve ölçülmesi, onların bireysel gelişimleriyle uyumlu olmalı, öğrenmelerine ve gelişimlerine değerli bir destek sağlamalıdır.

2022 yılı 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programının ekler kısmında (Ek-3) öğrenme alanları ile ilgili değerlendirme formu bulunmaktadır. Değerlendirme formu, her öğrenci için yıl sonunda öğretici tarafından doldurulacak şekilde hazırlanmış olup “ulaşılmadı, kısmen ulaşıldı, ulaşıldı, açıklamalar” şeklinde aşamalı cevapları bulunmaktadır. Form, konuların her bir kazanımına ayrı değerlendirme fırsatı sunmaktadır fakat süreç odaklı olmaktan ziyade sonuç odaklı değerlendirme yapılmasını istemektedir. Sonuç odaklı değerlendirme 4-6 yaş çocukların ölçme ve değerlendirmesini yapması konusunda her öğretici için zor olabilmektedir. Programda, bahsi geçen değerlendirme formunun dışında herhangi bir ölçme ve değerlendirme yöntemine yer verilmemiş olup değerlendirme süreciyle ilgili yönlendirici açıklamalar da bulunmamaktadır. Bu bağlamda programın, ölçme ve değerlendirme konusunda öğreticiyi yönlendirecek şekilde zenginleştirilmesi oldukça önem arz etmektedir. Bacı (2019), yüksek lisans tezinde 4-6 yaş öğretim programında mevcut bulunan değerlendirme formunun süreç değil sonuç odaklı ve sadece tek boyutlu değerlendirmeden (sadece çocuğun değerlendirilmesi) ibaret olduğunu ifade etmektedir.

3. BÖLÜM: ÖĞRETİCİ GÖRÜŞLERİYLE İLGİLİ BULGULAR

2022-2023 eğitim-öğretim yılında Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an kurslarında kadrolu, sözleşmeli ve geçici öğretici olmak üzere toplam 36.163 personel görev yapmıştır. Programı uygulayan kişiler Kur'an kursu öğretmenleridir. “4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programları” kapsamında 4-6 yaş grubu 5.988 kursta 208.936 öğrenciye eğitim verilmiştir. (DİB, İdare Faaliyet Raporu, 2023, s.64). Çalışmada 2022 öğretim programının öğretmenler tarafından değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

3.1. Amaçlarla ilgili Öğretici Görüşleri

3.1.1. 4-6 Yaş Kur'an Kursları Eğitiminin Amaçları

Araştırma grubuna “4-6 yaş Kur'an kurslarında yapılan eğitimin amaçları nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının eğitim amaçlarının neler olduğu ile ilgili verdiği cevaplar aşağıda tabloda temalarına göre sıralanmıştır.

Tema	Alt Tema	Kodlar	Frekans (f)
Programın Amaçları ile İlgili Görüşler	Din Eğitimi	Temel dini bilgilerin öğrenilmesi	1
		Kur'an-ı Kerim eğitimi vermek	3
		Allah sevgisi	2
		Peygamber sevgisini yerleştirmek	2
	Okul Öncesi Eğitim	İlköğretime hazırlık	3
		Gelişim alanlarına destek vermek	2
	Değerler Eğitimi	Ahlaki konularda eğitim vermek	4
		Milli ve manevi duygulara yönelik eğitimler vermek	4

Tablo 4: Katılımcıların 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Yapılan Eğitimin Amaçları ile İlgili Görüşleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının amaçlarını din eğitimi, okul öncesi eğitim ve değerler eğitimi olarak üç alt temada ifade ettikleri görülmektedir. Bu alt temaların da birçok koda ayrıldığı görülmektedir. Öğreticilerin çoğu birden fazla amaç ifade etmişlerdir. Tabloda genel olarak amaçların din eğitimi ve değerler eğitimi olduğu ifade edilmiştir.

Alt temalar yönüyle bakıldığında daha çok din eğitimi ile ilgili amaçların ifade edildiği özellikle, temel dini bilgilerin öğretilmesi, Kur'an-ı Kerim eğitiminin verilmesi, Allah

ve Peygamber sevgisini yerleştirmek şeklinde görüşler zikredilmiştir. Öğreticilerin bu husustaki görüşleri şu şekildedir:

“Amaçları bence çocukların muhafazakar olarak dinini bilen, en azından temel dini bilgileri edinmiş olarak ahlaki değerleri de katılıyorum.” (KK 1)

“Tabii ki Kur’an-ı Kerim’in de küçük yaşta öğrenmeleri çok faydalı harflerden başlayarak yavaş yavaş sevdirerek Kur’an-ı Kerimi de öğretmeye çalışıyoruz.” (KK 2)

“Amacı yani çocukları kalıcı ahlaki güzellik vermek ve işte Allah’ı, dini, peygamberi öğretmek olduğunu düşünüyorum.” (KK 5)

“...Hani  ocukların küçük yaşta Kur’an harfleri ile tanışması ilerleyen  ocukların Kur’an’a geçmesi, işte dini değerlerimizi öğretmek açısından güzel şeyler oluyor.” (KK 10)

 ğreticilerden dört öğretici eğitimin amaçları ile ilgili olarak amacın Allah ve Peygamber sevgisini yerleştirmek ve  ocuklarda Kur’anla, Allah’la, Peygamberle ilgili olumlu duygu oluşturmak olduğunu ifade etmişlerdir.

“Amacı yani çocukları kalıcı ahlaki güzellik vermek ve işte Allah’ı dini peygamberi öğretmek olduğunu düşünüyorum. (KK 5)

“Benim amacım çocukların hem peygamberimizin ahlakı ile yetişmesi hem din eğitimi alması hem de ahlakını geliştirmesi. Özellikle  ocukları Allah sevgisiyle b y tmek önemli.” (KK 6)

“Amaçlarım  ocuklarıma Allah ve peygamber sevgisini vermek, öncelikle dini ve milli manevi değerlerimizi tanıtmak.” (KK 8)

“ ocukların bu yaş grubunda Kur’an kursuyla, Kur’an’la, Allah’la, peygamberle, bunlarla alakalı, olumlu duygu ve düşünceler oluşturmayı sağlamak.” (KK 12)

Verilen yanıtlar,  ocuklara Kur’an-ı Kerim eğitimi, Allah sevgisi ve Peygamber sevgisi konularında sağlanan eğitimin amaçlarını vurgulamaktadır. Oruç (2021), okul öncesi dönemde çocuğun din eğitimiyle ilgili Allah sevgisinin merkeze alınmasına vurgu yapmıştır. Zira Allah konusu çocuğa nasıl anlatılırsa duyguların o yönde gelişeceğini ifade etmektedir. Özellikle,  ocukların dini bilgileri edinmesi ve ahlaki değerleri kazanması, Kur’an harflerini tanımaları ve ilerleyen yaşlarda dini duygularını derinleştirmeleri önemsenmektedir. Ayrıca,  ocukların Allah sevgisiyle büyütülmesi, peygamberimizin ahlaki öğretileriyle tanıştırılması ve bu değerlerin kalıcı olarak

benimsenmesi hedeflenmektedir. Bu yorumlar, çocukların dini ve manevi değerlerle donatılmasının önemine işaret etmektedir.

Alt tema olarak okul öncesi eğitim vermek, din eğitiminden sonra gelmektedir. Bu alt temada ilköğretime başlayacak çocuklar için ilköğretime hazırlık amaçlandığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte çocukların psikososyal gelişimi, dil gelişimi, motor gelişimi ve bilişsel gelişimine katkı sağlaması eğitimin amaçları arasında zikredilmektedir. Bu konuda öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

“Yine çocukların da temel dini bilgileri almak için aile tarafından gönderildiğini düşünüyorum. Aynı zamanda bu çocuklar buradan ilköğretime başlayacakları için ilköğretime hazır olmaları gerekiyor.” (KKÖ1)

“4-6 yaşta çocuklarımızı hem milli manevi değerlerimize göre yetiştirmek hem de anaokulu düzeyinde eğitimi karşılayabilmek için bunların açıldığına inanıyorum.” (KKÖ2)

“Çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak din ve değerler eğitimi vermek. İlköğretime hazırlık açısından da destek sağlıyoruz.” (KKÖ11)

“Öğrencinin psikososyal gelişimine destek sağlama amacı var. Sonra bilişsel motor gelişimi. Kur’an-ı Kerim’i tanıma-sevme, dini sevme, Allah’ı ve Peygamberini sevme amaçları güdüyor.” (KKÖ7)

“Hani bana göre amaçları çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak din ve değerler eğitimi vermek.” (KKÖ13)

Verilen yanıtlarda; ilköğretime hazırlık konusu vurgulanmıştır ki bu süreçte çocukların milli ve manevi değerlerle donatılması, aynı zamanda anaokulu düzeyindeki eğitimin gerekliliği üzerinde durulmuştur. Bu, çocukların ilköğretime geçiş sürecinde gerekli becerileri kazanmalarına yönelik önemli bir destek olduğunu göstermektedir. İkinci olarak, gelişim alanlarına destek verme bağlamında, müfredatın hedeflerinin net olmasına rağmen uygulamada bazı zorluklar yaşandığı belirtilmiştir. Özellikle, imkanların kısıtlı olması ve eğitim materyalleri ile donanım eksikliği gibi sorunlar vurgulanmıştır. Programın psikososyal, bilişsel ve motor gelişim alanlarında öğrencilere destek sağlamayı amaçladığı ve bu doğrultuda Kur’an’ı tanıma, Allah sevgisi ve peygamber sevgisi gibi önemli konuların işlendiği ifade edilmiştir. Bu yorumlar, okul

öncesi eğitimdeki müfredatın hedeflerine ulaşma çabasını ve karşılaşılan pratik zorlukları gözler önüne sermektedir.

Alt tema olarak değerler eğitimi incelendiğinde öğreticilerin ahlaki konularda eğitim vermek, kalıcı ahlaki güzellikler vermek, milli ve manevi duyguları tanıtmak, bu değerlere göre yetiştirmek olduğunu şu sözlerle ifade etmişlerdir.

“Ahlaki değerleri de katıyorum bunun içine ahlaki değerleri edinmiş olarak hayata ilk adımlarını atmalarına ailelerin istediğini düşünüyorum.” (KKÖ1)

“Çocukların bence ahlaki yönden ahlakını ve dinini bilmeleri peygamberi tanıyabilmeleri ve çocukları edep açısından doğru yönlendirmek amaçlanmıştır.” (KKÖ4)

“Amacı yani çocukları kalıcı ahlaki güzellik vermek ve işte Allah’ı, Dini, Peygamberi öğretmek olduğunu düşünüyorum.” (KKÖ5)

“Peygamberimizin ahlakı ile yetişmesi hem din eğitimi alması hem de ahlakını geliştirmesi.” (KKÖ6)

“Çocuklarımızı hem milli manevi değerlerimize göre yetiştirmek hem işte anaokulu düzeyinde eğitimi karşılayabilmek için bunların açıldığına inanıyorum.” (KKÖ2)

“Amaçlarım çocuklara dini ve milli manevi değerlerimizi tanıtmak.” (KKÖ8)

“Hani maddi manevi değerlerimizin üzerinden çocuğun dinini tanıması örfünü geleneğini bilmesi amaçlanmıştır diye düşünüyorum.” (KKÖ9)

“Yani çocukların bu yaş grubunda Kur’an kursuyla Kur’an’la, Allah’la, Peygamberle, bunlarla alakalı, olumlu duygu ve düşünceler oluşturmayı sağlamak.” (KKÖ12)

Öğreticilerin 4-6 yaş Kur’an kurslarının amaçları ile ilgili verdiği yanıtlar, değerler eğitimi konusunda ahlaki ve manevi yönden çocuklara nasıl yaklaşıldığını ve hedeflerin ne olduğunu açıklamaktadır. İlk olarak, ahlaki konularda eğitim verme amacıyla ifade edilen görüşler, çocukların kalıcı ahlaki değerler edinmeleri ve bu süreçte Allah’ı, dini ve peygamberi tanımlarının önemine vurgu yapmaktadır. Bu, değerler eğitiminin temelinde ahlaki yönlendirme ve manevi gelişimi sağlama çabasının olduğunu göstermektedir. İkinci olarak, milli ve manevi duygulara yönelik eğitimler konusunda belirtilen hedefler, çocukların milli ve manevi değerlere göre yetiştirilmesi ve bu sürecin anaokulu düzeyinde başlaması gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, değerler

eğitiminin sadece bireysel ahlaki gelişimle sınırlı kalmayıp toplumsal ve manevi bağlamda da derinlik kazanması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarının amaçları ile ilgili ifade ettikleri görüşler ile programın amaçları kıyaslandığında Kur'an-ı Kerim eğitimi, Allah ve Peygamber sevgisi temellendirme, sağlıklı bir din ve ahlak gelişimi göstermeleri ve gelişim alanlarını destekleme konularında örtüştüğü görülmektedir. Öğreticilerin ifade ettiği ilköğretime hazırlık ve anasınıfı alternatifi olma gibi ifadelerin programın amaçlarında yer almadığı görülmektedir. Buna bağlı olarak sahadan gelen veriler ışığında programda eksik amaçların olduğu böylelikle programın güncellenmesi gerektiği sonucuna varılabilir.

3.1.2. Öğrencilerin 4-6 Yaş Kur'an Kursuna Geliş Amaçları

Velilerin çocuklarını 4-6 yaş Kur'an kurslarına gönderme sebeplerini öğrenebilmek amacıyla öğretmenlere "Öğrencilerin 4-6 yaş Kur'an kursuna geliş amaçları neler olduğu bu amaçların gerçekleşip gerçekleşmediği ve öğrencilerin geliş amacıyla programın amacının uyumlu olup olmadığı" soruları yöneltilmiş, sorulara verilen cevaplar aşağıda tabloda temalarına göre sıralanmıştır.

Tema	Alt Tema	Kodlar	Frekans (f)
Öğrencilerin 4-6 Yaş Kur'an Kurslarına Geliş Amaçları ile İlgili Görüşler	Din Eğitimi	Kur'an-ı Kerim harflerinin öğretilmesi, dua ve sure ezberi	7
		Temel dini bilgileri öğrenmek	5
	Okul Öncesi Eğitimi	Anasınıfı eğitimi almak	6
		İlköğretime hazırlık	4
		Gelişim alanlarına destek	1
	Değerler Eğitimi	Allah sevgisi ve Peygamber sevgisini öğrenmek	8
		Büyüklerle saygı, milli ve manevi duyguların yerleştirilmesi	7
	Ekonomik Sebepler	Ücretin kreş eğitimi veren diğer kurumlardan daha düşük olması	2
	Güven Ortamı	Resmi kurum olmasını tercih edenler	1
		Öğreticilere güven	1
	Sosyal Ortam	Çocuğun sosyalleşmesi	2

Tablo 5: Katılımcıların 4-6 Yaş Kur'an Kurslarına Gelen Öğrencilerin Geliş Amaçları ile İlgili Görüşleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 5 incelendiğinde öğreticilerin öğrencilerin kursa geliş amaçlarının; din eğitimi almak, okul öncesi eğitim ve değerler eğitimi almak için olduğunu ve ücret konusunda diğer kurumlara göre daha düşük olması, Kur'an kurslarının resmi bir kurum olmasından kaynaklı güven ve öğreticilerin Allah korkusu ile yetiştiğinin bilinmesinden kaynaklı manevi güven ve çocuklar için sosyal ortam sağlanıp çocukların sosyalleşmesi olduğunu ifade etmişlerdir.

Din eğitimi alt teması iki alt kod altında incelendiğinde öğreticiler, çocukların daha çok Kur'an-ı Kerim harflerini öğrenmesi, sure ve dua ezberi yapması, Kur'an harflerine göz ve kulak aşınası için velilerin çocuklarını Kur'an kurslarına gönderdiklerini şu sözlerle ifade etmişlerdir:

“Çocuklar ama şimdi Kur'an-ı Kerim harflerini öğrensın yeter bilinciyle gönderiliyor.” (KKÖ3)

“Yani çoğunlukla örtüşüyor fakat bazı veli diyor ki, Kur'an-ı Kerim'de ilerlesin.” (KK6)

“Kur'an-ı Kerim'i öğrenmesi, sureleri, ezberlemesi ve çocukların etkinlik yapmaları.” (KKÖ8)

“Çoğu velimiz kursa gönderme amacı Kur'an harfleriyle tanışsın, Kur'an okumaya geçsin niyetiyle yolluyorlar.” (KKÖ10)

“Velilerden dinlediğimiz kadarıyla bizi tercih etme sebepleri zaten Kur'an-ı Kerim öğrenmeleri, değerler eğitimi veriyor olmamız.” (KKÖ11)

“Velilerin beklentiler yönüyle söyledikleri dini bilgileri alması, Kur'an-ı Kerim'i öğrenmesi.” (KKÖ12)

ÖĞreticilerin bir kısmı velilerin çocukları kursa gönderme amacının çocukların temel dini bilgileri almak için olduğunu şu sözlerle ifade etmişlerdir.

“Yine çocukların da temel dini bilgileri almak için aile tarafından gönderildiğini düşünüyorum.” (KKÖ1)

“Velilerin beklentiler yönüyle söyledikleri dini bilgileri alması...” (KKÖ12)

Din eğitimi konusunda alınan yanıtlar, çocuklara Kur'an-ı Kerim harflerini öğretmenin ve temel dini bilgileri kazandırmanın önemini vurguluyor. Velilerin çoğu, bu eğitimlerin çocuklarının manevi değerlerini erken yaşta kazanmalarına ve ilköğretime

hazır olmalarına yardımcı olduğunu düşünüyor. Bu, eğitimin sadece akademik başarıyı değil, aynı zamanda manevi gelişimi de hedeflediğini gösteriyor.

Alt tema olarak okul öncesi eğitim almak konusu birçok kodla incelenmiştir. Öğreticiler çocukların kurslara geliş amacının anasınıfı eğitimi almak için olduğunu ifade ederken bazı öğretmenler ilköğretime hazırlık amacıyla gönderildiğini şu sözlerle ifade etmişlerdir:

“Şimdi yavaş yavaş daha çok okul derslerini alacak mı? Hani anaokuluna gerek duyacak mı gibi tepkiler alıyoruz tabi ki bizde.” (KKÖ2)

“Bunun yanında yine değerler eğitiminin yanında bizim okul öncesi eğitim verdiğimiz de farkındalar. Bunu da bekleyerek gönderiyorlar.” (KKÖ13)

“Aileler çocuklar da tabii ki bizim de bu yönde travmalarını oluyor. O yüzden bunu çok önemsiyorum. Ben okula gittiklerinde motor girişimlerinden tutun, bilişsel sosyal bütün düzeylerinin ilkokula hazır bulmuş olmaları benim için çok önemli.” (KKÖ1)

“Bunun yanında yine değerler eğitiminin yanında bizim okul öncesi eğitim verdiğimiz de farkındalar. Bunu da bekleyerek gönderiyorlar.” (KKÖ13)

Alınan yanıtlarda; okul öncesi eğitimde, ana sınıfı eğitiminin çocukların ileriki eğitimlerine hazırlık sürecinde kritik bir rol oynadığı belirtiliyor. Veliler, çocuklarının bu dönemde motor becerilerini, bilişsel yeteneklerini ve sosyal uyumlarını geliştirmelerini önemsiyor. Aynı zamanda, değerler eğitiminin bu süreçte çocukların karakter gelişimine katkı sağladığına dikkat çekiliyor.

Değerler eğitimi alt temasında öğretmenler, Allah sevgisi ve Peygamber sevgisini öğrenmek, büyüklere saygı, milli ve manevi duyguların yerleştirilmesi ile ilgili şu ifadeleri kullanmışlardır.

“Allah sevgisini öğrensin. Öncelikleri bunlar...” (KKÖ4)

“Değerlerini öğrenmesi, etkinlik yapması, çocukların bilişsel ve psikomotor anlamda da gelişmelerini sağlaması, velilerin beklentisi daha çok değişkenlik gösterebiliyor.” (KKÖ8)

“Genelde velinin Kur’an kursunu tercih etme sebebi küçük yaşta manevi değerlerini öğrensin. Değerler eğitimi alsın.” (KKÖ3)

“Çocuklarımız din eğitimi alsın ama hocam öncelikle bir ahlaki boyutta edep olarak büyüğe küçüğe saygıyı öğretilsin. Paylaşmayı öğretilsin merhameti öğretilsin.” (KKÖ4)

“Hani maddi manevi değerlerimizin üzerinden çocuğun dinini tanıması örfünü geleneğini bilmesi amaçlanmıştır” (KKÖ9)

Değerler eğitimi temasında, Allah sevgisi, peygamber sevgisi gibi manevi değerlerin yanı sıra ahlaki erdemlerin kazandırılmasının önemine vurgu yapılmaktadır. Bu eğitimlerin amacı, çocukların sadece bilgi ve beceri kazanması değil, aynı zamanda doğru ve etik davranışlar sergilemelerini sağlamak olarak tanımlanıyor. Velilerin ve öğretmenlerin beklentileri, çocukların ahlaki ve manevi olarak güçlü bir temel edinmeleri yönünde yoğunlaşıyor.

Velilerin çocuklarını 4-6 yaş Kur'an kurslarına gönderme amaçları arasında kursların aynı standartlara sahip kreşlerden daha uygun olması zikredilmektedir. Bu konuda KKÖ5 ve KKÖ9 şu sözleri ifade etmektedirler.

“Ben amaçlarının çok güzel olduğunu düşünmüyorum. Çünkü velilerin birçoğunun kreşlerden daha ucuz olduğumuz için biz tercih ettiklerini düşünüyorum.” (KKÖ5)

“Her bir bireyin gönderme maksadı başka hani kreş gibi düşünüp ekonomik açıdan düşünerek gönderen de var ama gerçekten değerlerini bilsin, Kur'an-ı Kerim eğitimini alsın gayretiyle gönderen velilerimiz de var.” (KKÖ9)

Ekonomik tema altında, eğitim kurumlarının ücretlerinin velilerin tercihinde etkili olduğu belirtiliyor. 4-6 yaş Kur'an kurslarının aidatlarının özel olan kurumlara göre daha düşük fiyatlı olması velilerin 4-6 yaş Kur'an kurslarını tercih etmelerinin bir sebebi olmaktadır.

Güven ortamı alt teması iki alt kod altında incelenmiştir. 4-6 yaş Kur'an kurslarının resmi kurum olmasından kaynaklı güven ve öğreticinin Allah korkusu olan ve din eğitimiyle yetişen bireyler olmasından kaynaklı güven. Öğreticilerin bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

“Her yeni gelen veli diyor ki işte burası nereye bağlı bir devlet kurumu diyanete bağlı olduğunu duyunca tamam kafalarında soru işareti kalmıyor.” (KKÖ13)

“Velinin gönderme amacı da veli Kur'an öğreticilerine bence güveniyor. Şu noktada işte Allah korkusu olan insanlar çocuğumu bunlara hemen gönderebilirim diyor. Güvenerek gönderiyorlar yani güven ortamı olduğu için gönderiyor.” (KKÖ13)

Veliler, çocuklarını devletin bir kurumuna gönderdiklerini bildiklerinde daha rahat hissetmektedirler. Bu resmi bağlılık, velilerin kafasındaki soru işaretlerini gidererek güven duygusunu pekiştirmektedir. İkincisi ise öğreticilere duyulan güvendir. Veliler, çocuklarını Kur'an kurslarına gönderirken öğreticilerin Allah korkusu olan, güvenilir kişiler olduklarını düşünerek tercih etmektedirler. Bu güven duygusu, velilerin çocuklarını gönül rahatlığıyla kurslara göndermelerini sağlamaktadır.

Alt tema olarak sosyal ortam incelendiğinde velilerin çocuklarını 4-6 yaş Kur'an kurslarına gönderme amacının, çocuklarının sosyalleşmesini talep etmesi olduğunu öğreticiler şu sözleriyle ifade etmektedirler:

“Bazı veliler diyor ki benim çocuğum diyor toplu yaşamayı öğrensin” (KKÖ6)

“Bazılarının akranlarıyla birlikte olması, sosyalleşmesi genelde bunları söylüyorlar.” (KKÖ12)

Verilen yanıtlar incelendiğinde; öğreticiler, 4-6 yaş Kur'an kurslarının çocuklar için sosyal bir ortam sağladığını belirtmişlerdir. Veliler, çocuklarının toplu yaşamayı öğrenmesi, akranlarıyla birlikte sosyalleşmesi amacıyla bu kurslara göndermektedirler. Kurslar, çocuklara sadece din eğitimi vermekle kalmayıp, aynı zamanda sosyal beceriler kazandırarak, toplu yaşamayı ve akran ilişkilerini öğrenmelerine yardımcı olmaktadır. Bu sosyal ortam, çocukların gelişimine katkı sağlayarak, velilerin kurslara olan ilgisini artırmaktadır.

3.1.3. 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Genel Amaçları

Öğreticilere “4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programında Yer Alan Genel Amaçları Nasıl Değerlendiriyorsunuz? Yeterli mi? Yetersiz mi?” sorusu yöneltilmiştir. Bu sorulara ek olarak “Kur'an kursu öğretim programının amaçlarını gerçekleştirebiliyor musunuz? Pratikte gerçekleşmesi mümkün mü? Amaçlarla ilgili sorunlar nelerdir?” soruları da eklenmiştir. Öğreticilerin verdikleri cevaplar tabloda temalara göre sıralanmıştır.

Tema	Alt Tema	Kod	f
Öğreticilerin 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Genel Amaçları ile İlgili Görüşleri	Yetersiz	Yetersiz olduğunu düşünüyorum.	2
	Yeterli fakat geliştirilmesi gerekli	Yeterli gibi geliyor ama dijital platformda geliştirilebilir.	1
		Yeterli fakat daha kısaltılabilir ve daraltılabilir.	1
		Yeterli ancak uygulanabilirlik önemli.	1
		Yeterli, materyallerin daha çok kullanılmasıyla iyi olabilir.	1
		Yeterli, ancak pedagojik destek ile geliştirilebilir.	1
		Genel amaçlar yaş grubuna göre ayrılmalı.	1
	Yeterli	Genel amaçlar yeterli.	3
		Genel amaçlar Milli Eğitim'deki anaokulu programlarıyla örtüşüyor ve yeterli.	1

Tablo 6: Katılımcıların 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Genel Amaçları ile İlgili Görüşleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 6 incelendiğinde öğretmenlerin genel amaçları nasıl değerlendirdiği temasının yetersiz, yeterli fakat geliştirilmesi gerekli ve veya yetersiz olarak 3 alt temadan oluştuğu görülmektedir. KKÖ1 ve KKÖ4, genel amaçların yetersiz olduğunu belirtmektedir. Yeterli fakat geliştirilmesi gerektiği görüşü alt teması altı alt kod altında incelenmiştir. Öğreticiler genel olarak programın genel amaçlarını yeterli bulmakla birlikte dijital platformda daha fazla geliştirilmesi gerektiğini (KKÖ2), yeterli olduğunu fakat kısaltılması gerektiğini (KKÖ3) ve materyallerin daha çok kullanılması gerektiğini (KKÖ6) belirtmektedirler. Katılımcılardan KKÖ5 ise genel amaçların yeterli olduğunu fakat uygulanabilirliğin önemli olduğunu vurgulamaktadır. KKÖ7, genel amaçların yeterli olduğunu fakat pedagojik destek ile geliştirilebileceğini öne sürmektedir. KKÖ10, genel amaçların yaş gruplarına göre ayrılması gerektiğini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Dediğim gibi program, yaş grubuna göre ayrılırsa 4, 5, 6 yaş olarak program, 4 yaş için fazla oluyor, ayrıntılı olur. Bazen de eksik kaldığı yerlerde oluyor. Büyük yaş grubu içinse yeterli olur. Programın genel amaçları için yeterli ama geliştirilmesi gerekiyor denilebilir.”

Yeterli Görüşü alt teması iki alt kod altında incelenmiştir. KKÖ8, KKÖ11, KKÖ12 ve KKÖ13 genel amaçların yeterli olduğunu belirtmektedir. KKÖ13 ayrıca genel amaçların Milli Eğitim'deki anaokulu programlarıyla örtüştüğünü ifade etmektedir.

Bu sorulara ek olarak öğretmenlere “Kur'an kursu öğretim programının amaçlarını gerçekleştirebiliyor musunuz? Pratikte gerçekleşmesi mümkün mü? Amaçlarla ilgili sorunlar nelerdir?” soruları sorulmuştur. Öğreticilerin çoğunluğu amaçları gerçekleştirebildiklerini ve amaçların pratikte gerçekleşmesinin mümkün olduğunu ifade etmektedirler. Katılımcılardan KKÖ11, amaçların gerçekleştirilebilir olduğunu fakat programın haberdar edilmesi konusunda daha geniş yelpazeye sahip olunması ve programa aile katılımını sağlayan etkinliklerin eklenmesi programın daha verimli olacağını ifade etmekte ve öneri olarak şu ifadelerle yer vermektedir:

“Öneri olarak da ben kesinlikle, ailenin, işin içine katılması gerektiğini düşünüyorum. Onu da öncelikle ailelere kurumumuz tarafından yeterli bilgilendirmenin yapılmadığını düşünüyorum. Bu konuda yetersiz yani programın haberdar edilmesi konusunda eksiklerimiz var. Bizim varoluş amacımızın, genel amaçların bir velilere yeteri kadar bilgilendirilmediğini düşünüyorum. Gerek biz tarafından gerek kurumumuz tarafından yeterli bilgilendirilmediğini düşünüyorum. Eğer aileyi de bu eğitimin içerisine dahil edebilirsek her anlamda. O zaman amacına çok daha iyi ulaşacağımızı düşünüyorum. Yani genel amaçların uygulanabilir olması için ailenin, bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi, işin içinde olması, aktif yer alması her anlamda çok önemli.”

Aşkın (2022), yüksek lisans tezinde programın haberdar edilmesi konusundaki tespitini şu sözlerle ifade etmektedir:

“DİB 4-6 yaş eğitim programından, halk arasında henüz haberi olmayan ya da programın kapsamının ne olduğunu bilmeyenler olduğu görülmektedir. Halka sağlıklı ve doğru bilgileri içeren tanıtım yapılmasına ihtiyaç vardır. Program hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan veliler ile beklentileri karşılama noktasında zaman zaman problemlerle karşılaşıldığı görülmektedir.”

Katılımcılardan KKÖ13, programın amaçlarının tam olarak gerçekleştirilemediğini bunun temelinde yatan en büyük sorunun ise sınıfta karma yaş gruplarının olmasından kaynaklandığını söylemektedir. Amaçların pratikte gerçekleşmesinin mümkün olmasını sınıfların yaş gruplarına göre ayrılmasına bağlamaktadır.

“Şimdi bize gelen çocuklar aynı yaş grubundan tam olmuyor yani işte tam hepsi 5 yaş tam hepsi 6 yaş aynı düzeyde olmuyor. Yani gelişimde bir ayın bile farkı oluyor çocuklarda. O yüzden bizde hepsini baz alarak işte ortaya karışık bir şey yapmaya çalışıyoruz. Böyle olunca amaçların hepsi tam anlamıyla gerçekleşmiyor.” (KKÖ13)

Genel olarak, katılımcıların çoğunluğu genel amaçları yeterli bulmakla birlikte, geliştirilmesi gerektiğini belirtenler de bulunmaktadır. Dijital platformların daha etkin kullanımı, materyal zenginleştirilmesi, yaş gruplarına göre sınıfların ayrımının yapılması ve pedagojik desteğin artırılması gibi öneriler sunulmuştur. Bazı katılımcılar ise genel amaçların Milli Eğitim’deki anaokulu programlarıyla uyumlu olduğunu ve yeterli olduğunu belirtmiştir.

3.2. İçerikle İlgili Öğretici Görüşleri

3.2.1. Kur’an-ı Kerim Öğrenme Alanı İçeriği

4-6 yaş Kur’an kurslarında yarım gün ve tam gün olarak eğitim verilmektedir. Yarım gün ve tam gün olarak eğitim veren öğretmenlerden yarım gün eğitim veren her öğretici haftada 5 saat, tam gün eğitim veren her öğretici haftada 10 saat Kur’an-ı Kerim eğitimi vermektedirler. Kur’an-ı Kerim müfredatıyla ilgili görüşlerini ve yeterli bulup bulmadıkları ile ilgili düşüncelerini öğrenmek maksadıyla öğretmenlere “Temel öğretim programında Kur’an-ı Kerim öğrenme alanı ile ilgili müfredatı ne derece yeterli buluyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya ilave olarak “Öğretim programına eklenmesi, çıkarılması veya yer değiştirilmesi gereken yerler var mı?” sorusu eklenmiştir. Sorulara verilen cevaplar aşağıda tabloda sıralanmıştır.

	Alt Tema	Frekans
Kur’an-ı Kerim Öğrenme Alanı İçeriği Yeterlilik Durumları	Yeterli	5
	Yetersiz	4
	Geliştirilmeli	4

Tablo 7: Kur’an-ı Kerim Öğrenme Alanı İçeriğiyle İlgili Görüşler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 6 incelendiğinde Kur'an-ı Kerim Öğrenme Alanı ile ilgili olarak öğretmenlerin beşi yeterli, dördü yetersiz ve dördü geliştirilmeli görüşünü paylaşmıştır. Verilen yanıtlar tema bazında incelendiğinde;

Katılımcılardan yeterli görüşünde olan beş öğretici bulunmaktadır (KKÖ1, KKÖ3, KKÖ4, KKÖ11, KKÖ12). Bu öğretmenler Kur'an-ı Kerim öğrenme alanı müfredatının ana hatlarıyla yeterli olduğunu ve içeriğin çok güzel hazırlandığını ifade etmişlerdir. Özellikle görsel zenginlik ve ses bilgisi içeriği konusunda memnuniyet dile getirilmiştir. Müfredatın ana hatlarıyla başarılı bulunduğu belirtilmiştir.

Yetersiz görüşünde dört öğretici bulunmaktadır. Yetersiz olduğu görüşünde olan öğretmenler, müfredatın her öğrenciye hitap etmediği ve yetersiz bulunduğu ifade edilmiştir. Yaş gruplarına göre farklılık göstermesi gerektiği, özellikle küçük yaş grupları için zorlayıcı olduğu belirtilmiştir. Ek kaynak ve materyal eksikliği de sıkça dile getirilen sorunlar arasındadır.

Geliştirilmeli görüşünü dile getiren dört öğretici bulunmaktadır (KKÖ2, KKÖ5, KKÖ10, KKÖ13) Bu öğretmenler, müfredatın geliştirilmesi gerektiğini, yaş gruplarına göre daha farklı düzenleme yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. KKÖ13, programın yeterli olduğunu özellikle ezberlenecek olan surelerin azaltılmış olmasından dolayı memnuniyetini dile getirmiştir. Benzer düşüncelere sahip olan KKÖ12, programda ezberlenecek surelerin azaltılmış olmasının olumlu olduğunu ifade etmiştir. KKÖ12 ve KKÖ13'ün bu konudaki ifadeleri şu şekildedir:

“Müfredat gayet normal hazırlanmış Gayet güzel hazırlanmış. Müfredatta ezber olarak dualarda sadeleştirmeye gidilmiş. Gayet güzel olmuş. 2018 programında Ayetel Kürsi'yi ezbere okur diyor. Bu sene bunu kaldırmışlar. Gayet yerinde olmuş.” (KKÖ12)

“Bence yeterli. Sureler noktasında şunu söyleyebilirim sure ezberi çok az ama ben bunu da güzel buluyorum. Olumlu buluyorum. Çünkü bu hocada ve öğrencide baskı oluşturmuyor ama ben de nas sureyle. Mesela ben müfredattaki sureleri ezberletiyorum ama müfredatta böyle bir şey olmayıp da kendime yaptığım için daha rahat, geniş, geniş zamanda yayarak yapıyorum daha iyi oluyor.” (KKÖ13)

Öğreticilere; programa eklenmesi, çıkarılması veya yer değiştirilmesi gereken yerler var mı diye sorulduğunda iki öğretici; konuların daraltılması, ezber surelerinin azaltılması

gerektiğini ve “Lafzatullah” konusunun çıkarılması gerektiğini şu sözlerle ifade etmişlerdir:

“Müfredat çok yeterli hatta fazlaca mesela küçük surelerin tamamı var. Hani onlar daha daraltılabilir. Mesela cezm şeddeye kadar gelebilir. Elif cüzü zaten yeterlidir de 4-6 yaşta yani harfleri tanısın yeter.” (KKÖ3)

“Müfredat, yine aynı yere geleceğim yaş grubuna göre büyükler için yeterli küçükler için fazla. 4 yaş öğretim programı 5 yaş öğretim programı şeklinde ayrılabilir diyebilirim. Lafzatullah konusu çıkarılabilir bence. Çocuk okumaya başlayınca onu da otomatik yapıyor o konuya gerek yok bence.” (KKÖ10)

Katılımcılardan bazıları müfredatın daha da geliştirilebileceğini ve 2018 programında yer alan bazı surelerin çıkarılmış olmasının olumlu olduğunu, büyük yaş grubu için yeterli olduğunu fakat küçük yaş grubu için fazla olduğunu dile getirmiştir. Bazı öğretmenler surelerin kısaltılmış olmasının öğreticide baskı oluşturmadığını, böylelikle daha rahat ders işlediklerini dile getirmiştir.

3.2.2. Dini Bilgiler Öğrenme Alanı İçeriği

4-6 yaş Kur'an kurslarında yarım gün veya tam gün olarak eğitim veren öğretmenlerden yarım gün eğitim veren her öğretici haftada 7 saat, tam gün eğitim veren her öğretici 10 saat Dini Bilgiler dersi eğitimi vermektedirler. Öğreticilerin Dini Bilgiler dersi müfredatıyla ilgili görüşlerini almak amacıyla “Temel öğretim programında Dini Bilgiler öğrenme alanı ile ilgili müfredatı ne derece yeterli buluyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya ek olarak “Eklenmesi, çıkarılması veya yer değiştirilmesi gereken yerler var mı?” sorusu yöneltilmiştir. Sorulara verilen cevaplar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

	Alt Tema	Kod	Frekans
Dini Bilgiler Öğrenme Alanı İçeriği Yeterlilik Durumları	Yeterli	Temel dini bilgiler	5
		Allah sevgisi ve Peygamber	4
	Geliştirilmeli	Soyut kavramların somutlaştırılması	2
		Diğer peygamberler hakkında bilgi	1
		Materyal ve kaynak eksikliği	1

Tablo 8: Dini Bilgiler Öğrenme Alanı İçeriğiyle İlgili Görüşler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 8 incelendiğinde öğreticilerin dokuzunun Dini Bilgiler öğrenme alanı ile ilgili içeriği yeterli buldukları, dördünün ise geliştirilmeli görüşünde oldukları görölmektedir. Verilen yanıtlar tema bazında incelendiğinde; Yeterli görüşü iki kod altında incelenmiştir. Dini Bilgiler öğrenme alanı müfredatı ilk olarak Allah ve Peygamberi tanımak ve sevmek konusunu ihtiva eder. ÖĞreticilere Dini Bilgiler öğrenme alanını ne derece yeterli buldukları sorulduğunda ilk akla gelen Allah-Peygamberi tanımak, sevmek ve temel dini bilgiler noktasında yeterlidir. Buna göre öğreticiler, müfredatın temel dini bilgiler noktasında öğrenciler için yeterli olduğunu müfredatın 4-6 yaşında olan bir çocuğın öğrenebileceği birçok bilgiyi kapsadığını ifade etmiştir. Allah ve Peygamberi tanıma ve sevmek konusunda da müfredat öğreticiler tarafından yeterli görölmüştür. Katılımcılar, çocukların yaş grubuna uygun olarak dini bilgiler ve değerler eğitiminin yeterli olduğunu, ancak bazı soyut konuları aktarmakta zorlandıklarını ve bu soyut konuların daha somut hale getirilmesi gerektiğini belirtiyor.

Geliştirilmeli görüşü üç kod altında incelenmiştir. ÖĞreticiler, soyut kavramların somutlaştırılması, diğer peygamber hakkında bilgi verilmesi, materyal ve kaynak eksikliği konusunda iyileştirme yapılması noktasında görüşlerini ifade etmişlerdir. ÖĞreticiler özellikle soyut kavramların aktarımında zorlandıklarını bu konuların daha somut hale getirilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar. Balbay (2021), soyut kavramların aktarımı konusunda ve çocuğa soyut kavramlarla ilgili verilecek her cevapta dikkat edilmesi gerektiğini şu sözleriyle ifade etmektedir:

“Okul öncesi dönemde gerek değerler eğitimine ait soyut kavramların öğretiminde uygulanan somutlaştırılmış etkinliklerin gerekse dinî soyut kavramlarla ilgili çocuğın sorduğu sorulara verilecek cevapların çocuğın gelişimsel düzeyi (bilişsel, duyuşsal ve psikomotor), dinî, ahlâkî, kişilik ve sosyal gelişim düzeylerine uygunluğuna dikkat edilmelidir.”

ÖĞreticilerin verdiği cevaplar incelendiğinde öğreticilerin de soyut kavramların anlatımı noktasında hassas davrandıkları bunun için de zorlandıkları ifade edilmektedir. ÖĞreticiler programda soyut kavramların somutlaştırılmasını talep etmektedir.

“Sadece bazı soyut konuları çok geçiştirildiğini düşünüyorum... Soyut kavramların bir tık daha somuta yöneltilebilir olmasını tercih ederim.” (KKÖ1)

Allah'ı seviyorum, Peygamberimi seviyorum. Konular bence çok güzel ama bu başlıkların altı güzel doldurulmuyor Bununla ilgili programın ekstra öğreticiye yardımcı olacak etkinlik sunması gerekiyor. (KKÖ13)

Çelik ve Çakmak (2023) çalışmalarında soyut kavramların öğretiminde yöntem, teknik ve materyal birliği sağlayacak kitapların hazırlanması, programda bulunan soyut kavramlara dair kazanımların bilişsel alandan ziyade çocukların duyuşsal alanına hitap edecek şekilde düzenlenmesi, 4-6 yaş Kur'an kurslarında soyut kavramların öğretiminin iyileştirilmesi vb. öneriler sunmuştur.

Öğreticilerden bazıları Dini Bilgiler öğrenme alanı ile ilgili müfredatın yeterli olduğunu fakat diğer peygamberler hakkında bilgi sahibi olunmasının çocuklar üzerinde olumlu katkı sağlayacağını düşünerek programa diğer peygamberleri anlatan hikaye ve etkinliklere yer verilmesi gerektiğini ifade etmektedirler. Oruç (2021), Peygamberlerin hayatlarını içeren hikayelerin çocukların dini düşüncelerinin gelişmesine ve zihinsel yeteneklerinin güçlenmesine büyük oranda katkıda bulunacağını aktarmıştır. Bu konuda öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

“Dini bilgilerde genelde hani ilk zaten Allah sevgisi açıklamamız gereken şey bu peygamberimizi tanıyorum, ünitesi de yeterli ama diğer peygamberlerle ilgili bir bilgi kaynağı sunmuyoruz. Bununla ilgili programa eklemeler yapılmalı.” (KKÖ2)

“Dini bilgiler dersi de diğer peygamberlerden çok bahsetmiyoruz çocukların Pedagojisine uygun olmayan şeyler var evet katılıyorum ama çocuklara uyacak şekilde anlatılabilir peygamberleri isim olarak bilmeleri bile yeterli. Hani bir peygamber yok, nice peygamberler var diyebilmeleri bile yeterli.” (KKÖ13)

Verilen yanıtlarda öğretmenler Dini Bilgiler öğrenme alanının daha iyi olması konusunda materyal ve ek kaynağa ihtiyaç olduğunu şu sözlerle ifade etmektedirler:

“Yani yoksa sadece onunla olsa pek yeterli değil. Yeterli materyal kitap bunlara ihtiyaç var, onlar eksik bilgiler öğrenme anlamında kitaplar. Kesinlikle ihtiyaç var.” (KKÖ3)

“Müfredat yeterli ama işte müfredatı uygulayacak elimizdeki materyaller yetersiz diyebilirim.” (KKÖ10)

Geliştirilmesi gereken alanlar, soyut kavramların somutlaştırılması ve materyal eksiklikleri üzerine yoğunlaşmaktadır. Ayrıca, diğer peygamberler hakkında daha fazla bilgi sağlanması gerektiği belirtilmektedir. Bu durum, müfredatın bazı yönlerinin daha

etkili hale getirilmesi gerektiğini göstermektedir. Genel olarak, katılımcıların büyük çoğunluğu müfredatı yeterli bulmakla birlikte, soyut olan kavramların daha somut hale getirilmesi, özellikle materyal ve ek kaynak sağlanması konusunda iyileştirmeler yapılmasını önermektedirler.

3.2.3. Değerler Eğitimi Öğrenme Alanı İçeriği

4-6 yaş Kur'an kurslarında yarım gün eğitim veren öğretmenlerden yarım gün eğitim veren her öğretici haftada 8 saat, tam gün eğitimi veren her öğretici haftada 15 saat değerler eğitimi dersi vermektedirler. Öğreticilerin Dini Bilgiler dersi müfredatıyla ilgili görüşlerini almak amacıyla "Temel öğretim programında Değerler Eğitimi öğrenme alanı ile ilgili müfredatı ne derece yeterli buluyorsunuz?" sorusu sorulmuştur. Bu soruya ek olarak "Eklenmesi, çıkarılması veya yer değiştirilmesi gereken yerler var mı?" sorusu yöneltilmiştir. Sorulara verilen cevaplar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Değerler Eğitimi Öğrenme Alanı İçeriği Yeterlilik Durumları	Alt Tema	Kod	Frekans
	Yeterli	İçerik	6
	Geliştirilmeli	Soyut kavramların somutlaştırılması	4
		Materyal ve kaynak eksikliği	6
		Sıralama ve program değişiklikleri	3

Tablo 9: Değerler Eğitimi Alanı İçeriğiyle İlgili Görüşler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 9 incelendiğinde öğretmenlerin yeni eklenen Değerler Eğitimi öğrenme alanını yeterli buldukları yönler olduğu gibi geliştirilmesi gereken yönlerinin olduğu da belirttikleri görülmektedir. Verilen yanıtlar tema bazında incelendiğinde;

Altı öğretici Değerler Eğitimi öğrenme alanının içerik olarak yeterli olduğu görüşünü ifade etmişlerdir.

"Böylece çocuklar için gayet güzel ve böyle yumuşacık bir geçişle buluyorum."
(KKÖ1)

"Değerler eğitimi içeriği gayet güzel saygı, empati, adalet konuları eklendi, güzel oldu." (KKÖ8)

"Değerler eğitiminin de program içeriği çok güzel." (KKÖ11)

Katılımcılar, değerler eğitimi alanını genel olarak yeterli buluyor. Özellikle soyut kavramların anlatımı konusunda bazı eksiklikler olmasına rağmen, içeriğin yeterli olduğunu belirtiyorlar. Değerler eğitimi müfredatının çocukların yaşına uygun olduğunu ifade ediyorlar.

Geliştirilmeli görüşü üç kod altında incelenmiştir. Soyut kavramların somutlaştırılması, sıralama ve program değişiklikleri, materyal ve kaynak eksikliğinin giderilmesi. Öğreticilerden bazıları (KKÖ2 ve KKÖ11), soyut kavramların anlatımı noktasında programın rehberlik etmesini istediklerini ifade etmektedirler. Başka bir öğretici soyut olan kavramların öğretim süresinin düşürülüp somut olan kavramların öğretim süresine eklenmesi gerektiği düşüncesini dile getirmiştir. Bunlarla ilgili öğreticilerin görüşleri şu şekildedir:

“Soyut kavramları nasıl anlatmamız gerektiği ile ilgili biraz daha bize yardımcı olunmasını istiyoruz.” (KKÖ2)

“Soyut olan kavramların süresi daha kısaltıp somut olan konuların işlenme süresini daha arttırabiliriz.” (KKÖ7)

Öğreticilerin verdiği cevaplar Değerler Eğitimi öğrenme alanının yeterli fakat materyal ve kaynak konusunda geliştirilmeye ihtiyacı olduğuna işaret etmektedir. Bu konuda öğreticilerin görüşleri şu şekildedir:

“Değerler eğitimi çok güzel bir alan. Kur’anın anlamı gibi. Yani Kuran da bize saygıyı emreder, işbirliğini emreder. Şura hani danışmayı emreder, sorumluluk bilinci verir, sorumluluk bilinci almayan bir kişi zaten hiçbir bilinci sahip olamaz. Bunlar çok güzel şekilde değerler eğitimi alanı içine alınmış. Ama ben bazı soyut kavramlarda mesela empatiyi anlatırken biraz zorlanıyorum.” (KKÖ2)

“İçerikleri çok güzel ama bizden istedikleri başlıklar altında biz kendimiz araştırıp bir şeyler bulmak zorunda kalıyoruz. Bu bize sıkıntı. Yeni sisteme göre bir kitap çıkarmadılar. Öğretici kitabı da yok. Müfredat yeterli fakat materyal eksik diyebilirim.” (KKÖ5)

“Değerler eğitimi alanı gayet güzel. Konuları vermiş ama detaylarını vermemiş. Mesela adab-ı muaşeret. Konu var ama detay yok mesela empati. Konu var ama detay yok. Biraz daha detaylandırılmış etkinlik eklenebilir. Materyal eksik. Ve öğretici yönlendirecek. Yöntem teknik yok.” (KKÖ12)

Öğreticiler Değerler Eğitimi öğrenme alanının konu sıralamasında değişiklik olması gerektiğini ve programda birtakım değişiklikler yapılması gerektiğini şu sözlerle ifade etmektedirler:

“Kur’an-ı Kerim güzel ama dini bilgiler de sıralama değişebilir.” (KKÖ5)

“Soyut olan kavramların süresi daha kısaltıp somut olan konuların işlenme süresini daha arttırabiliriz.” (KKÖ7)

Öğreticilerden bazıları (KKÖ12, KKÖ13) Dini Bilgiler öğrenme alanı ile Değerler Eğitimi öğrenme alanının ayrılmasının kafa karışıklığına sebep olduğunu bu alanların bir bütün olarak kalması gerektiğini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Değerler eğitimi ve dini bilgiler öğrenme alanının ayrılması konusu benim için dezavantaj.” (KKÖ12)

“Değerler eğitiminin dini bilgiler alanından ayrılma konusu biraz kafa karışıklığı oluşturdu bizde. Yani mesela önceden böyle din ve değerler alanı ayrılmamıştı. Ve şimdi dinle değerler eğitimi aslında çok da birbirinden ayrı olacakmış şeyler değil bana göre yani sevgiyi işliyorsun, diğerinde de Allah sevgisi var peygamber sevgisi var Bence din ve değerler eğitimi bence ayrılmadan da yapılabilir. İki ders bir ders alanı olabilir, bir ders alanı ama buna çok saat verilebilir. Sevgiyi işlerken o gün işte Allah sevgisine vurgu yapıyorum. Aslında bizim de okullardaki gibi çok çok ayrı olmaması lazım. Eğitimde bizim öyle olmamız gerekiyor. Zaten bu program uzmanlarla beraber hazırlanmış bir program. Bunu hazırlarken yanına da materyalini hazırlar. Ben dini bilgiler ve değerler eğitimi alanının bir bütün olmasından yanayım. Böyle bir program oluşturulabilir.” (KKÖ13)

Geliştirilmesi gereken alanlar arasında soyut kavramların somutlaştırılması, materyal ve kaynak eksiklikleri, sıralama ve program değişiklikleri yer almaktadır. Katılımcılar, soyut kavramların anlatımında destek ve materyal eksikliklerinin giderilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, bazı katılımcılar program sıralamasının daha etkili hale getirilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Sorulara ek olarak Değerler Eğitimi öğrenme alanı müfredatında eklenmesi, çıkarılması veya yer değiştirilmesi gereken yerler var mı? sorusu yöneltilmiştir. Öğreticilerin verdiği cevaplar şu şekildedir:

“Yani kesinlikle vatan sevgisi ve tarih bilgisi bu konularda daha fazla ağırlık verilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (KKÖ3)

“Değerler eğitimi alanına yeni eklenen empati ve işbirliği konuları henüz içi boş gibi biraz daha ilave isteyen bir alan. Çünkü bir öncekinde olmayan ilave konulardı o konular zenginleştirilebilir. Milli değerler konusunda biraz daha çalışma istiyor. Bir arada toplanmasının artıları da var.” (KKÖ9)

Genel olarak, katılımcılar değerler eğitimi müfredatını yeterli bulmakla birlikte, bazı konuların daha somut hale getirilmesi ve materyal eksikliklerinin giderilmesi konusunda iyileştirmeler yapılmasını önermektedirler. Programda öğrenme alanlarında bir bütünlük oluşması gerektiğini Dini Bilgiler ve Değerler Eğitimi öğrenme alanlarının ayrılmasının dezavantaj olduğu ifade etmektedirler. Ayrıca, program sıralamasında bazı değişiklikler yapılması gerektiğini belirtmektedirler.

3.2.4. Tamamlayıcı Kazanımlar Öğrenme Alanı İçeriği

4-6 yaş Kur'an kurslarında yarım gün eğitim veren öğretmenlerden yarım gün eğitim veren her öğretici haftada 5 saat, tam gün eğitimi veren her öğretici haftada 10 saat Tamamlayıcı Kazanım dersi vermektedirler. Öğreticilerin Tamamlayıcı Kazanımlar dersi müfredatıyla ilgili görüşlerini almak amacıyla “Temel öğretim programına yeni eklenen Tamamlayıcı Kazanımlar öğrenme alanı ile ilgili müfredatı ne derece yeterli buluyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya ek olarak “Eklenmesi, çıkarılması veya yer değiştirilmesi gereken yerler var mı?” sorusu yöneltilmiştir. Sorulara verilen cevaplar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tema	Alt Tema	Kod	Frekans
Tamamlayıcı Kazanımlar Öğrenme Alanı Yeterlilik Durumları	Yeterli	Müfredat genel olarak yeterli	5
	Yetersiz	Müfredat materyal ve etkinlik kitapları açısından yetersiz	5
	Geliştirilmeli	Müfredat çocukların yaşına göre değişiklik göstermekte	1
		Konular detaylandırılmalı	1
		Materyal açısından zenginleştirilmeli	2

Tablo 10: Tamamlayıcı Kazanımlar Alanı İçeriğiyle İlgili Görüşler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Temel ğretim programında tamamlayıcı kazanımlar öğrenme alanı ile ilgili olarak 13 öğreticiden alınan geri bildirimler incelendiğinde, müfredatın yeterliliği konusunda farklı görüşler ortaya çıkmaktadır. Görüşler genel olarak yeterli, yetersiz ve geliştirilmeli şeklinde üç ana başlık altında toplanabilir.

Beş ğretici, müfredatın genel olarak yeterli olduğunu belirtmiştir. KK2, müfredatın eklenmesinin büyük kolaylık sağladığını ve kitap desteği talep ettiğini ifade etmiştir. KK4, temel kavramların (uzun-kısa, renkler) ğretilmesini yeterli bulmaktadır. KK7, duygular ve renkler gibi konuların müfredatta yer almasını yeterli bulurken, KK9, müfredatın genel anlamda yeterli olduğunu ancak bazı konuların zenginleştirilebileceğini belirtmiştir. KK13 ise programın yeterli olduğunu ancak ek kaynak ihtiyacının bulunduğunu dile getirmiştir.

Beş ğretici, müfredatın yetersiz olduğunu belirtmiştir. KK3, etkinlik kitaplarının eksik olduğunu ve mevcut kitapların yetersiz kaldığını ifade etmiştir. KK8, kitap içeriğinin yeterli olmadığını ve setlerle desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir. KK10, programın materyal olarak yetersiz olduğunu vurgularken, KK11, materyal eksikliği bulunduğunu ifade etmiştir. Öğreticilerin ifade ettikleri cmlerler şu şekildedir:

“Duygular, sayılar, renkler işte yani kitaptakiler yeterli değil. Tabii ki biz onları ne yapıyoruz, setlerle destekliyoruz. Tamam yani aslında konu başlığı yeterli ama içerik olarak kazanım olarak yeterli değil.” (KK8)

“Tamamlayıcı kazanımlar için set almak zorunda kalıyoruz ve bu set için velilerden ayrı bir ücret istiyoruz. Bu konuyla ilgili de velilerden çok şikayet alıyoruz. Program, tamamlayıcı kazanımlarda tamamen sınıfta kalıyor maalesef. Müfredat olarak hani müfredat olarak işte yok yani hani içerik ilk olarak mesela anlatıyor içeriği güzel, evet içeriği güzel ama yine materyal yok.” (KK5)

Geliştirilmeli görüşü üç kod altında incelenmiştir. Bunlar, müfredatın çocuğun yaşına göre değiştiği, konuların detaylandırılması ve materyal açıdan zenginleştirilmesi gerektiğidir. Dört ğretici, müfredatın geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. KK6, müfredatın çocuğun yaşına göre değişiklik gösterdiğini ve materyallerin önem taşıdığını vurgulamaktadır. KK12, konuların daha detaylandırılması ve materyal eksikliğinin giderilmesi gerektiğini belirtmiştir. KK13, ek kaynaklar ve materyaller eklenmesi gerektiğini ve müfredatın daha detaylı olması gerektiğini, KK3: “...Ya bizim bu alan

eksik, materyalimiz yok. Çocuk okula gideceği için burada anaokulu eğitimini aldığı sayıldığı için bunlarla ilgili muhakkak kitap çıkarılmalı.” görüşünü ifade etmiştir.

Genel olarak, temel öğretim programında tamamlayıcı kazanımlar öğrenme alanı ile ilgili içeriğin yeterliliği konusunda öğretmenlerin görüşleri çeşitlilik göstermektedir. Bazı öğretmenler içeriği yeterli bulurken, diğerleri yetersiz bulmakta veya geliştirilmeye ihtiyaç duyulduğunu ifade etmektedir. Yeterli bulan öğretmenler, içeriğin temel kavramları öğretmede başarılı olduğunu belirtirken, yetersiz bulanlar etkinlik kitaplarının ve materyallerin eksikliğine dikkat çekmektedir. Geliştirilmesi gerektiğini düşünen öğretmenler ise konuların daha detaylandırılması ve materyal desteğinin artırılması gerektiğini vurgulamaktadır.

3.2.5. Beslenme ve Temizlik Öğrenme Alanı İçeriği

4-6 yaş Kur'an kurslarında yarım gün eğitim veren öğretmenlerden yarım gün eğitim veren her öğretici haftada 5 saat, tam gün eğitimi veren her öğretici haftada 15 saat Beslenme ve Temizlik dersi vermektedirler. Öğretmenlerin Dini Bilgiler dersi müfredatıyla ilgili görüşlerini almak amacıyla “Temel öğretim programına yeni eklenen Beslenme ve Temizlik öğrenme alanı ile ilgili içeriği ne derece yeterli buluyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya ek olarak “Eklenmesi, çıkarılması veya yer değiştirilmesi gereken yerler var mı?” sorusu yöneltilmiştir. Sorulara verilen cevaplar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tema	Alt Tema	Kod	f
Beslenme ve Temizlik Öğrenme Alanı İçeriği Yeterlilik Durumları	Yeterli	Ders olarak programda yer verilmesi olumlu	10
	Yetersiz	Bu alan çok eksik kalmış	1
	Kısmen Yeterli	Yeterli fakat materyal eklenmeli	1
		Ders süresi olarak çok uzun, ders süresi kısaltılmalı	1

Tablo 11: Beslenme ve Temizlik Alanı İçeriğiyle İlgili Görüşler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 11 incelendiğinde öğretmenlerin Beslenme ve Temizlik öğrenme alanı ile ilgili içeriğine yönelik görüşlerinin yeterli, yetersiz, kısmen yeterli olarak üç alt temadan oluştuğu görülmektedir.

Yeterli görüşünü on öğretmen ifade etmiştir. Katılımcılardan KKÖ1, KKÖ2, KKÖ6, KKÖ7, KKÖ8, KKÖ9, KKÖ10, KKÖ11, KKÖ12, KKÖ13 Beslenme ve Temizlik öğrenme alanının programda olmasının çok iyi olduğunu ve programın da yeterli olduğunu vurgulamaktadırlar.

Verilen yanıtlar incelendiğinde; öğretmenler, çocukların sağlık ve hijyen konularında bilinçlenmesinin ve sağlıklı beslenme alışkanlıkları kazanmasının önemini belirtmişlerdir. Ayrıca, öğretim programının bu konuları kapsammasının eğitim sürecine olumlu katkılar sağladığını ve çocukların bu alandaki farkındalığının arttığını ifade etmişlerdir. Öğreticiler, mevcut programın bu konularda yeterli bilgi ve beceriyi kazandırdığını düşünmekte ve programın bu yönden başarılı olduğunu dile getirmektedirler.

Yetersiz görüşünü bir öğretmen ifade etmiştir.

“Yani çok dar bir alan ve hiçbir şeyi yok. Materyal yok yani tamamen hocanın bilgisine, becerisine kalmış bir şey bu. Bunun da yine aynı şekilde materyallere ihtiyacı var. Eksik bu hatta en eksik alan.” diyerek materyalin olmayışının çok büyük eksiklik ve içeriğin yetersiz olduğunu vurgulamaktadır.” (KKÖ3)

Kısmen Yeterli görüşünü iki öğretmen ifade etmiştir.

KKÖ4, Beslenme ve Temizlik öğrenme alanının programda olmasının çok iyi olduğunu ama materyal eklenerek geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. KKÖ5, ders olarak çok güzel olduğunu fakat ders saat olarak süresinin daha kısaltılması gerektiğini ifade etmiştir.

“...Vücut temizliği, beden temizliği, bir kıyafet temizliği, ortamın temizliği bunlar böyle tek tek sıralanmış ama içi boş sana bir şey sunmuyor. Materyal olarak bir şeyler eklenmesi gerekiyor. Geliştirilmesi gerekiyor.”

“...Ders olarak güzel çok güzel oldu ama mesela ona daha düşük bir süre tanınabilir. Düzenleme yapılabilir. Mesela 45 dakikalık bir ders yapmışlar, onu daha kısa sürede yapılabilir. Onun yerine ders eklenebilir. Mesela yarım saat yapabilir. Onun için tamam. Zaman olarak kısaltılabilir.” (KKÖ5)

Verilen yanıtlar incelendiğinde; Beslenme ve Temizlik öğrenme alanının programda önemli bir yer tuttuğu ancak bazı düzenlemeler ve materyal eklemeleri ile daha etkili hale getirilebileceğini göstermektedir.

3.2.6. Programının Yarım Gün ve Tam Gün Olarak Uygulanabilirliği

Öğretim programının yarım gün tam gün şeklinde uygulanması 2022 öğretim programıyla gerçekleşmiştir. Öğreticilere “Mevcut programa yeni eklenen yarım gün ve tam gün uygulamasının başarılı olup olunmayacağı” sorusu sorulmuştur. Ek olarak daha başarılı olunması için tam gün programına neler eklenebileceği sorusu eklenmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplar tabloda gösterilmiştir.

Tema	Alt Tema	f
Programın Yarım Gün-Tam Gün Uygulanabilirliği	Başarılı Olacaktır	10
	Başarısız Olacaktır	2
	Kararsızım	1

Tablo 12: Programın Yarım Gün-Tam Gün Uygulanabilirliği

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 12 incelendiğinde öğretmenlerin görüşlerinin başarılı olacaktır, başarısız olacaktır ve kararsızım olarak 3 alt temadan oluştuğu görülmektedir.

Başarılı olacaktır görüşünde olan on öğretici vardır. KKÖ1, KKÖ2, KKÖ3, KKÖ4, KKÖ5, KKÖ6, KKÖ7, KKÖ8, KKÖ11, KKÖ13 programın başarılı olduğunu ifade etmektedirler fakat daha başarılı olunması için farklı önerilerde bulunmuşlardır. Daha başarılı olunması için öğretmenlerin önerileri aşağıda sıralanmıştır.

“...Kesinlikle bir drama, kesinlikle bir ritim-sanat etkinlikleri dersinin çoğaltması gerektiğini düşünüyorum.”

“...Müstakil öğretim programının olmasının aslında tercih ederim. Çünkü yarım gündeki çocukla tam gündeki çocuğun süresi aynı değil ama öğrendiği aynı. O zaman program tam güne uygunsam bu yarım güne haksızlık oluyor. Yarım güne uygunsam tam gün o zaman boşlukta kalıyor.” (KKÖ1)

“Yarım gündeki derslerin haricinde programa bir şeyler eklenmeli. Zaten çocuk yarım günde onları yapıyor, tekrar tekrar onları yani öğleden sonra tekrar yapması, yani çocuk için bir kazanım olmuyor. Öğleden sonra ona neler yaptırılabilir, neler kazanım olarak verilebilir. Bunun biraz daha geliştirilmesi gerekiyor.” (KKÖ2)

“...Buna çocuğun eğlenmesi ve fiziksel aktivite olarak kesinlikle alanlar eklenmeli. Jimnastik işte beden eğitimi bu alanların muhakkak buna koyulması lazım. Hani çocuk günlük fiziki hareketlerini yapsın.” (KKÖ3)

“Tam gün programına farklı dersler eklenirse daha başarılı olunabilir.” (KKÖ4)

“Bence sosyal aktiviteler eklenebilir. Mesela işte bir dersi bedensel fiziksel aktiviteler olabilir. Bir dersi işte deney yapılabilir. Haftada bir yani sosyal aktiviteler adı altında bir ders açılabilir. Ekstradan işte sanatsal aktiviteler olarak bir ders açılabilir. Yeni derslerin bence mutlaka eklenmesi gerekiyor. Yabancı dil eklenebilir.” (KKÖ5)

“Eğitim tam gün olacaksa eğer etkinlik öğretmeni olması gerekir. Programın çeşitlendirilmesi, zenginleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (KKÖ7)

“Yani ihtiyaçları karşılaması adına olumlu insanlar Büyük bir beklenti içerisindeydi. Özellikle çalışan kesim. İhtiyacı karşılaması adına çok iyi oldu.” (KKÖ12)

“Günde 2 öğretici olması lazım ama bu sabahçı öğlenci anlamında değil gün boyu 2 öğretmenimiz aynı sınıfta olması gerekiyor veya işte etkinlik öğretmeni. İngilizce öğretmeni, farklı branşlarda eğer olay bakım değilse eğitim ise farklı branşlarda farklı yüzler görmesi gerekiyor.” (KKÖ13)

Genel olarak öğretmenler, programın başarılı olabileceğini ifade etmektedirler fakat programa farklı branşlar eklenmesi gerektiğini (daha çok sanat ve spor alanında), materyal konusunda tam desteklenmesi gerektiğini veya tam gün için müstakil bir program hazırlanmasının daha başarı getireceğini öneri olarak sunmaktadırlar.

Başarısız olacaktır görüşünü iki öğretici ifade etmiştir. KKÖ10 ve KKÖ11 programın içerik olarak iyi olmadığını ve programın geliştirilmesi ve genişletilmesi gerektiğini ifade etmektedirler.

“Aslında bizim eğitimimiz tam gün çocuğa verildiğinde bilmiyorum belki sıkılabilir, tam aynı şeyler. Tekrar tekrar verildiği için şu an program o şekilde ama dediğim gibi tam gün çocukları için program daha da genişletilmeli.” (KKÖ10)

“Branş öğretmenleri gelip müfredatı zenginleştirebilirler. O zaman daha anlamlı hale gelir. Yani halk eğitimler veya milli eğitimden branş öğretmenleri alınırsa. Veya bu alanda bizden birileri yetiştirilsin. Program geliştirilmeli diyebilirim.” (KKÖ11)

Kararsızım görüşünü bir öğretici ifade etmiştir. KKÖ9, tam gün öğretimi yapmadığı için program konusunda yorum yapamayacağını ve kararsız olduğunu ifade etmektedir.

“Ben yarım gün öğreticisiyim ve şu an çok yakinen bu bunu bilemiyorum. Uygulamayı göremiyorum ama yani programda ne yazıyor. Tam gün programı bilmediğin için eksikliğini bilmiyorum ki fazlasını vereyim yorum yapamayacağım bunun için.

Öğretici, programın uygulanmasını görmeden net bir yorum yapmanın zor olduğunu belirterek, kararsız kaldığını ifade etmektedir. Bu görüş, öğreticinin deneyim eksikliğinden dolayı program hakkında kesin bir yargıya varamamasını yansıtmaktadır.

3.3. Öğrenme-Öğretme Süreci ile İlgili Öğretici Görüşleri

3.3.1. Öğreticilerin Derslere Hazırlık Süreci

Öğreticilere derslere hazırlık sürecini öğrenmek amacıyla “Derslere hazırlanarak mı giriyorsunuz? sorusu sorulmuştur. Verdikleri cevap evet ise derse nasıl hazırlandıkları sorusu sorulmuş olup verdikleri cevap hayır ise hazırlık yapmamasının sebepleri sorulmuştur. Öğreticilerin verdiği cevaplar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tema	Alt Tema	f
Öğreticilerin Derslere Hazırlanıp Hazırlanmama Durumu	Hazırlanıyorum	11
	Kısmen Hazırlanıyorum	2

Tablo 13: Öğreticilerin Derslere Hazırlık Süreçlerine Yönelik Görüşleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 13 incelendiğinde öğretmenlerin görüşlerinin hazırlanıyorum ve kısmen hazırlanıyorum olarak 2 alt temadan oluştuğu görülmektedir.

Hazırlanıyorum görüşünü onbir öğretici ifade etmiştir. Tablo 13 incelendiğinde 11 öğretici (KKÖ1, KKÖ2, KKÖ3, KKÖ4, KKÖ5, KKÖ6, KKÖ7, KKÖ8, KKÖ9, KKÖ11, KKÖ12) derslere hazırlıklı geldiklerini ifade etmişlerdir. Görüşlerini şu ifadeleri kullanarak dile getirmişlerdir.

“...Mutlaka derse hazırlanırım hani o gün hatta b planımız c planım bile olur. Ben konuyu şöyle işlerim, diyelim ki Allah’ı tanıyorum ünitesinde olalım bir haftaya yayarım işte önce boyayla başlarım, kavramlarla başlarım o kavramların sonra deneylerle içinden açarım.” (KKÖ1)

“...Derse hazırlanmadan zaten gelemiyoruz. Hatta cumartesi pazar bile bir araştırmalara giriyoruz. Bu hafta neler var, bakıyoruz, neler yapabiliriz? Pazartesi bir haftalık ne yapılacağını ilgili bir şeyisini çıkartıyoruz. Ders programını yeniden

çıkartıyoruz. Bu hafta neler yapalım mesela yine deneyler çocukların ilgisini çekecek deneyler buluyoruz. Yani hazırlanıp geliyoruz. Yani ön bir araştırma yapıyoruz.” (KKÖ2)

KKÖ3 de derse bedenlen ve ruhen hazırlık yapılması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

“... Muhakkak bu 4-6 yaşta derse hazırlıklı girmek lazım. Hazırlık derken insanın ruhi ve bedeni olarak hazırlanması lazım.”

“4-6 yaşta hazırlanarak gelmek mecbur. Biz zaten haftalık program çıkarıyoruz öncelikle. O hafta işleyeceğimiz konuları önden biliyoruz. Onunla ilgili gruplarımız var. Telegram gruplarımız onunla ilgili etkinlikler bakıyoruz. Akşamdan yani mutlaka ne yapacağımızı, yarın ne yapacağımızı biliyoruz. Görsel işitsel bilişsel hepsine hitap etmeye çalışıyoruz.” (KKÖ5)

“Derse hazırlanarak giriyorum. Öncesinde okumalarını yapıyorum. Sosyal medyadan araştırmalar yapıyorum. Çocuklar onunla alakalı etkinlikler, oyunlar neler öğretebilirim, neleri nasıl öğretebilirim bunları araştırıyorum. Kendimi güncelliyorum, güncellemeye çalışıyorum.” (KKÖ7)

“...Haftanın programını yapıyoruz ya bir gün önceden materyallerini hazırlıyorum veya evde hazırlıyorum. Gereken hani kesme biçme şeylerim olacaksa hikaye canlandırmaları vs. onları kafamda tasarlıyorum zaten. Programa bakıyorum ha bunu ben nasıl yapabilirim mesela ha burada ben şu dramayı oynatırım işte şu hikayeyi okuruz. Şöyle bir işte sanat etkinliği yaparız gibi tasarlıyorum.” (KKÖ11)

“Haftalık ve günlük olarak hazırlanıyorum. Oyunlarım tekerlemelerim hep hazırdir benim. Her ana hazır bir şekilde heybemiz dolu olmalı.” (KKÖ12)

Verilen yanıtlar incelendiğinde; “Hazırlanıyorum” temasında yer alan öğretmenler, derslere kapsamlı bir şekilde hazırlık yapmanın önemini vurgulamaktadır. Bu öğretmenler, ders planlarını önceden detaylı bir şekilde hazırlamakta, alternatif planlar oluşturarak her türlü duruma karşı hazırlıklı olmaktadır. Bu öğretmenler, çocukların ilgisini çekmek ve etkili bir öğrenme ortamı sağlamak amacıyla çeşitli yöntemler ve materyaller kullanarak derslere hazırlıklı girmeyi bir zorunluluk olarak görmektedirler.

Kısmen hazırlanıyorum görüşünü iki öğretmen ifade etmiştir. KKÖ10 ve KKÖ13 yılların vermiş olduğu tecrübelerine dayanarak ders için kısa hazırlığın yeterli olduğunu düşünmektedirler.

“...Sabahtan hazırlıklı gelip hemen çıktıklarını alıp dersimi işliyorum.” (KKÖ10)

“Her gün hazırlanmıyorum yani zihnen hazırlanmıyorum.” (KKÖ13)

Verilen yanıtlar incelendiğinde; öğretmenler, tecrübelerinin verdiği güvenle derslere daha esnek ve pratik bir yaklaşımla hazırlanmaktadırlar. Kısmi hazırlığın yeterli olduğunu düşünen bu öğretmenler, derslerinde daha çok anlık kararlar ve spontane etkinliklerle ilerlemeyi tercih etmektedirler. Bu yaklaşım, uzun yıllar boyunca kazanılan deneyim ve bilgi birikiminin, derslerde etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamaktadır.

3.3.2. Derslerde Kullanılan Yöntem ve Teknikler

Öğreticilere “Derslerinizde hangi metot, yönetim ve tekniği kullanıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Öğreticilerin verdiği cevaplar tabloda gösterilmiştir.

Tema	Alt Tema (Dersler)	Kod	f
Derslerde Uygulanan Yöntem ve Teknikler	Kur'an-ı Kerim	Ses temelli, Talim	5
		Tekrar	6
		Oyun, tekerleme, drama	4
		Çeşitli etkinlikler (harfleri kesip yapıştırma vb. etkinlikler)	2
		Dijital platform	3
		Hikayeleştirme, şarkılaştırma	3
		Benzetme	3
	Dini Bilgiler	Gösterip yaptırma, deney	3
		Drama, oyun, tekerleme	8
		Akıllı tahta, projeksiyon vb. gibi dijital kullanımı	1
		Soru- cevap	4
		Hikaye, hikayeleştirme	2
		Anlatım yöntemi	4
	Değerler Eğitimi	Drama, oyun	10
		Deney	1
		Bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta	1
		Anlatım yöntemi	1
	Tamamlayıcı Kazanımlar	Gösterip yaptırma	2
		Drama, oyun	2
		Soru-cevap	1
		Anlatım yöntemi	1

Tablo 14: Derslerde Uygulanan Yöntem ve Teknikler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 14 incelendiğinde öğreticilerin derslerde uygulanan yöntem ve tekniklerle ilgili görüşlerinin Kur'an-ı Kerim, Dini Bilgiler, Değerler Eğitimi, Tamamlayıcı Kazanımlar olarak 4 alt temadan oluştuğu görölmektedir.

Kur'an-ı Kerim öğrenme alanı ile ilgili öğreticilerin görüşleri şu şekildedir:

KKÖ-1: "Harfleri ses temelli öğretiyorum. Ezberleri sürekli tekrar yöntemiyle yapıyorum. Akıllı tahtadan ses kullanarak yaptırıyorum." İfadelerini kullanarak harflerin öğretiminde dijital platformdan yararlandığını ifade etmiştir. KKÖ-2 ve KKÖ-3 de ezber yaptırırken aynı yöntemi kullandığını ifade etmiştir.

KKÖ-6 ve KKÖ-2 dersini çeşitli etkinliklerle yaptığını şu sözlerle ifade etmiştir.

"...Boyalarla yapıştırarak çeşitli etkinliklerle öğretim. Yani Kartondan keserek yapıştırarak veya sınıfta tahtaya veya masanın üstüne çizerek. Kendilerine tahta kalemlere vererek çizdiriyorum." (KKÖ-6)

"Önce harfleri tek tek vermeye çalışıyoruz. Boyamalarla, etkinliklerle onlara harfleri tanımlarını sağlıyoruz." (KKÖ-2)

KKÖ-4, KKÖ-8, KKÖ-10 Kur'an-ı Kerim harflerini cisimlere benzeterek öğrettiklerini ifade etmişlerdir. Örnek olarak katılımcılardan KKÖ-8'in ifadeleri şu şekildedir:

"Hani elifin e si ve beşitğin b si aynı zamanda beşitği bir b harfine benzetiyoruz."

KKÖ-8, Kur'an-ı Kerim harflerini cisimlere benzeterek öğretmenin yanında derslerini oyun kullanarak işlediğini ve hikayeleştirerek öğrettiğini şu ifadelerle anlatmıştır.

"Birebir oyun yöntemiyle öğretiyoruz. Önce hikayeyi anlatıyoruz. Bütün harfleri hikayeleştiriyorum. Hem benzerlik oluyor öyküye hem de ses açısından benziyor. Hani elifin e si ve beşitğin b si aynı zamanda beşitği bir b harfine benzetiyoruz. Ezberleri de tekrar yöntemiyle yaparım." (KKÖ-10 da benzer yöntemleri kullandığını ifade etmiştir.)

KKÖ-9 ve KKÖ-11 Kur'an-ı Kerim dersini oyun temelli işlediklerini ifade etmişlerdir.

KKÖ-12, harfleri bazen tekerleme yoluyla bazen ses temelli bazen hikayeleştirme yaparak bazen de şarkılaştırarak öğrettiğini ifade etmiştir. Ezber dersinde ise toplu talim dersleri yaptıklarını şu sözlerle ifade etmiştir.

"...Harfleri bazen tekerlemeyle bazen harfi normal ses olarak veriyorum. Tahtaya harfleri yazıp toplu bir şekilde öğretim yapıyorum veya harfleri şarkılaştırıyorum.

Oyunlarla oluyor bazen. Harfleri çağrışım yaptırarak veya hikaye yöntemini kullanarak veriyorum.”

KKÖ-13, Kur'an-ı Kerim harflerini görsellerle zenginleştirerek çeşitli etkinliklerle hikayelediğini ve drama yaptırarak öğrettiğini şu sözlerle ifade etmiştir.

“...Harfleri görsellerle zenginleştirerek ondan sonra etkinliklerle hikayeleştirerek bazen ondan sonra dramalaştırarak yapıyorum. Ezberi de ağızdan talim düz klasik diyebiliriz.”

Verilen yanıtlar incelendiğinde; Kur'an-ı Kerim dersinde öğreticilerin uyguladığı yöntemler çeşitlilik gösterdiği anlaşılmaktadır. Bazı öğreticiler harflerin öğretiminde dijital platformlardan yararlanırken, diğerleri boyama ve etkinliklerle derslerini zenginleştirmektedir. Ezberlerin tekrarla pekiştirildiği, harflerin hikayeleştirilerek ve oyunlarla öğretildiği yöntemler de yaygın olarak kullanılmaktadır. Öğreticiler, öğrencilerin dikkatini çekmek ve öğrenmeyi kalıcı hale getirmek için çeşitli araç ve tekniklerden faydalanmaktadır.

Dini Bilgiler öğrenme alanı öğretimiyle ilgili öğreticilerin görüşleri şu şekildedir:

KKÖ-1, KKÖ-8, KKÖ-2 dini bilgiler dersinde deney ve gösterip yaptırma yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

KKÖ-2, KKÖ-5, KKÖ-8, KKÖ-9, KKÖ-10, KKÖ-11, KKÖ-12, KKÖ-13 derslerini oyun oynatarak, çeşitli oyunlarla veya drama yaptırarak işlediğini şu sözlerle ifade etmektedirler.

“Yani göster uygula göster, yap, drama, anlatım hepsini kullanıyorum. Bütün metotlardan yararlanmaya çalışıyoruz.” (KKÖ-2)

KKÖ-5, derslerinde birçok yöntemi kullandığını şu sözlerle ifade etmektedir:

“Etkinliklerle dini bilgiler yapıyoruz ya masal işte kuklalar böyle hikayeler, dramalar, görsel fiziksel aktivitelerle de oyun kurarak yapıyoruz.

KKÖ-11, derslerde oyunlarla dersi işlediğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Dini bilgiler oyunlarla. Bu sıralar sandalye kapmaca oyunu da İslam'ın şartlarını açıyorum. Veyahut işte müziği açıyorum, durduruyorum. İslam'ın şartlarından hareketlerde hangisini yapıyor? Mesela kimisi namaz kılarak donuyor kalıyor. Kimisi attığı şey yaparak hacca giderek donuyor, böyle farklı farklı oyunlarla öğretmeye çalışıyorum.”

KKÖ-4, derslerinde dijital araçlar kullandığını ifade etmiştir.

“...Dijital kullanıyoruz. Şarkılar, ilahiler dinletiyorum.”

KKÖ-6 ve KKÖ-7 derslerinde soru- cevap yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

KKÖ-2, KKÖ-6, KKÖ-8, KKÖ-13 anlatım metodunu kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Verilen yanıtlar incelendiğinde; Dini Bilgiler dersinde öğretmenler, deney ve gösterip yaptırma yöntemlerini sıkça kullanmaktadır. Ayrıca, dersleri oyunlarla ve dramalarla işlemek, konuların anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Dijital araçlar, şarkılar ve ilahilerle desteklenen dersler, öğrencilere dini bilgileri daha eğlenceli ve etkili bir şekilde sunmaktadır. Soru-cevap yöntemi ve anlatım metodu da sıkça başvurulan teknikler arasında yer almaktadır.

Değerler Eğitimi öğrenme alanı ile ilgili öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir: KKÖ-1, KKÖ-4, KKÖ-5, KKÖ-8, KKÖ-9, KKÖ-10, KKÖ-11, KKÖ-12 derslerinde drama öğretim tekniğini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

“Mutlaka değerler eğitiminde drama yapıyoruz, mutlaka drama yapıyoruz. Kendi kendilerine öğrenmelerini de sağlıyorum aslında yani kendi sorularının cevabını kendilerine bulduruyorum. Bundan çok verim alıyorum.” (KKÖ-1)

“Dersleri drama yaparak işliyorum hani mesela saygı konusunda ne yapıyoruz? Otobüs draması yapıyoruz gibi.” (KKÖ-4)

KKÖ-5 ise derslerinde genel olarak bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta ilkesini kullandıklarını ifade etmişlerdir. KKÖ-2, Değerler eğitimi dersi için soyut konuların somutlaştırılması için deney kullandığını ifade etmiştir.

KKÖ-12 anlatım yöntemini kullandığını ifade etmiştir bununla birlikte farklı yöntemleri de kullanmıştır ve şöyle ifade etmiştir:

“...Yine aynı soru-cevap, anlatım yöntemi, oyunlar dramalar. Genel anlamda derslerde bunları kullanırım.”

Verilen yanıtlar incelendiğinde; Değerler Eğitimi dersinde drama yöntemi öne çıkmaktadır. Öğreticiler, öğrencilerin değerleri içselleştirmelerini sağlamak için drama etkinliklerini sıkça kullanmakta, böylece öğrencilerin aktif katılımını ve derse olan ilgilerini artırmaktadırlar. Soyut konuların somutlaştırılması amacıyla deneyler ve çeşitli anlatım yöntemi de kullanılmaktadır. Drama, öğrencilerin sosyal ve duygusal

becerilerini geliştirmeye yardımcı olan etkili bir öğretim tekniği olarak kabul edilmektedir.

Tamamlayıcı kazanım öğrenme alanı ile ilgili öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

Öğreticilerin birçoğu Tamamlayıcı Kazanımlar dersinde ek kaynak setlerinden derslerini işlediklerini ifade ettikleri için genel olarak çok fazla yöntem ve teknik kullanmamışlardır. Farklı yöntem ve teknik kullanan öğretmenler aşağıda sıralanmıştır.

KKÖ-4, KKÖ-5, KKÖ-8, KKÖ-9, KKÖ-13 derslerde daha çok ek kaynak kullandıklarını benzer ifadelerle vurgulamışlardır.

“...E bunun için çocuklara set aldık. Tamamlayıcı Kazanımlarda özellikle ilenmesi gerektiğini düşünüyorum. Yani ders öncesinde herhangi bir planlama hazırlık yapılmıyor çünkü setlerden devam ediliyor.” (KKÖ-5)

“...Derste ek kaynak kullanıyoruz ve Tamamlayıcı Kazanımları etkinlikle pekiştiriyoruz.” (KKÖ-8)

“...Tamamlayıcı Kazanımlar daha çok ek kaynaktan yapıyorum çeşitli etkinliklerle veya MEB onaylı dergiler, okul öncesi öğretim kaynakları ondan sonra basılı ve şey yayın kaynakları, dijital kaynakları çok kullanıyoruz. Mesela Google Wordwall uygulamasını çok kullanıyorum ben.” (KKÖ-13)

KKÖ-2, öğrencileri derste ders boyunca canlı tutmak için derste öğrencilerin aktif olmasına olanak sağlayacak etkinlikler yaptığını ifade etmiştir.

“...Mesela renkleri anlatırken renk günü yapıp kursta o gün işte hani sizde turuncu giyinin turuncu meyveler turuncu oyuncaklar bu şekilde öğretiyoruz. Yani çocuğun etkinliğe hazırlanışını artırıyoruz. Sonra işte daireyi anlatırken yine etrafımızda daireyle ilgili neler vardır ya da üçgenleri işte kareleri anlatırken sayıları anlatırken. Sayıları bir böyle hayvanlara benzetip boyamalar çıkartıyoruz o şekilde. Yani daha çok göster yap, onların da derse katılımını sağlayarak Yani öğrencileri aktif hale getirecek etkinlikler yapıyoruz.”

Verilen yanıtlar incelendiğinde; Tamamlayıcı Kazanımlar dersinde öğretmenler, genellikle ek kaynak setlerinden yararlanarak derslerini işlemektedirler. Bu kaynaklar, MEB onaylı dergiler, okul öncesi öğretim materyalleri ve dijital uygulamalardan oluşmaktadır. Öğreticiler, dersleri planlarken ve işleyiş sırasında ek kaynaklardan faydalanarak, öğrencilerin derse olan ilgisini ve katılımını artırmayı hedeflemektedirler.

Ayrıca, renkler ve şekiller gibi konuların öğretiminde etkinlikler ve oyunlar kullanarak, öğrencilerin ders boyunca aktif ve dikkatli olmalarını sağlamaktadırlar. Bu yöntemler, öğrencilerin öğrenme sürecine daha fazla dahil olmalarına yardımcı olmaktadır.

3.3.3. Öğrenme-Öğretme Sürecinde Yaşanılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Öğreticilere “Öğrenme-öğretme sürecinde karşılaştığınız ve programın uygulanma sürecinde yaşadığınız sorunlar nelerdir” soruları sorulmuştur. Buna ek olarak programın daha verimli olması için programa neler eklenebilir, programdan neler çıkarılabilir veya neler önerirsiniz soruları sorulmuştur. Öğreticilerin verdiği cevaplar tabloda sıralanmıştır.

Tema	Alt Tema	Kod	f
Öğrenme-Öğretme Sürecinde Yaşanılan Sorunlar	Fiziki ve Teknik İmkanlardan Kaynaklı	Materyal eksikliği	2
		Kursun fiziki yetersizliği	1
		Yardımcı personel yetersizliği	5
	Öğrenciden Kaynaklı	Öğrencilerin sınıf içinde aynı yaş grubuyla ders görmeleri	4
	Öğreticiden Kaynaklı	Öğreticilerin programla ilgili net bilgiye sahip olmaması ve programın okunmaması	1
		Bireysel derslerde yaşanan zorluklar	2

Tablo 15: Öğrenme-Öğretme Sürecinde Yaşanılan Sorunlar

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 15 incelendiğinde öğretmenlerin öğrenme-öğretme sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerinin olarak üç alt temadan oluştuğu görülmektedir.

Fiziki ve teknik imkanlardan kaynaklı teması materyal eksikliği, kursların fiziki yetersizliği, yardımcı personel yetersizliği olmak üzere üç kod altında incelenmiştir.

KKÖ-3, öğrenme-öğretme süreçlerinde yaşanan problemlerden birçok sıralamış ve problemleri şu sözlerle ifade etmiştir.

“...Vakitsiz gelen veliler sıkıntı olabiliyor. Ondan sonra yardımcı eleman yetersizliği, ondan sonra materyal eksikliği sonra mekanla ilgili sıkıntılar, güvenlik problemleri gibi problemler sıkıntı doğurabiliyor.” (KKÖ3)

KKÖ-11 ise yaşanan sorunun sınıfın yaşlara göre ayrılamamasından farklı yaş gruplarıyla aynı ortamda ve aynı materyalle ders yapılmasının sorun olduğu ifade etmiştir. Bu soruna şöyle bir çözüm önerisi sunmaktadır.

“...Sınıfları yaşlara göre ayırmak büyük bir sorun diyelim o zaman kitap olacak aynı kitap ama yaşlara göre ayrılmış bir kitap olmalı. Her şeyi aynı sadece etkinlik yaş seviyesi farklı olan materyal çıkarılabilir.”

KKÖ-3, öğrenme-öğretme sürecinde Kur'an kurslarının fiziksel imkansızlıklarının da ders esnasında sorun olabileceğini ifade etmiştir.

KKÖ-2, KKÖ-3, KKÖ-7, KKÖ-9, KKÖ-13 ders esnasında yaşanan en büyük sorunun yardımcı öğretmen, ek yardımcıdan kaynaklandığını ifade etmişlerdir.

“...Ders sırasında küçük çocuklarla muhabibimiz sonuçta yani bu 4-6 yaş dediğimiz su içerken üzerine suyu döken tuvalete geldiğinde tuvalete gidene kadar altına kaçırabilen çocuklar. Yani bir öğretici işte, hani onunla ilgilenirken diğer öğrencilerin ne yaptığını göremeyebilir. Yani bunlarla ilgili çok sıkıntılarımız var. Yani yine ek öğretici, yardımcı personelin sınıfa girme konusu bence büyük bir şey. Yani hani onu bir yeniden gözden geçirilmesi gerekiyor. Yani sınıflarımıza da girebilecek bir yardımcı personel olması gerekiyor.”(KKÖ-2)

KKÖ-3, KKÖ-4, KKÖ-7, KKÖ-9 ve KKÖ-13 de benzer ifadeleri kullanmışlardır.

Verilen yanıtlar incelendiğinde; öğreticilerin, öğrenme-öğretme sürecinde materyal eksikliği, kursun fiziki şartlarının yetersizliği ve yardımcı personel eksikliği gibi sorunlarla karşılaştıkları görülmüştür. Materyal eksikliği, derslerin etkili bir şekilde işlenmesini engellerken, sınıfların yaş gruplarına göre ayrılamaması da öğrencilerin öğrenme süreçlerini olumsuz etkilemektedir. KKÖ11, bu soruna yaşlara göre ayrılmış materyallerin kullanılmasını önererek çözüm sunmuştur. Ayrıca, ders esnasında yaşanan en büyük sorunlardan biri olarak ifade edilen yardımcı personel eksikliği, küçük çocuklarla ilgilenirken diğer öğrencilerin gözden kaçmasına neden olabilmektedir. Bu sorunun çözümü için sınıflara yardımcı personelin atanması gerektiği vurgulanmaktadır. Arıcan (2022)'ın çalışmasında benzer bulgulara ulaşıldığı fakat çalışmaya katılan öğreticilerin, daha çok materyal yetersizliğini vurguladığı görülmektedir.

Öğrenciden kaynaklı teması öğrencilerin sınıf içinde aynı yaş grubuyla ders görmeleri koduyla incelenmiştir. Katılımcıların verdiği yanıtlara aşağıda yer verilmiştir.

Öğreticilerden KKÖ-1, sınıflarda farklı yaş grubundan olan öğrencilerin öğrenme-öğretme sürecinde büyük sorun teşkil ettiğini şu sözleriyle ifade etmişlerdir.

“...Her çocuğun gelişim aşaması aynı olmadığı için farklı sorular geliyor. Farklı sorulara cevaplarımız şimdi o çocuğun bilişsel düzeyi yüksekse ona vereceğim cevap diğerlerinin beynini yakabilir ya da küçük bilişim düzeyi düşük olan çocuğa vereceğim cevap diğerlerini tatmin etmeyebilir. O konuda biraz zorlanıyorum açıkçası. Yani bilişsel olarak seviyelerinin aynı olmaması zor olabiliyor. Ortalama seviye olursa çok daha güzel olur. Sınıf yaşları ayrılabilir genel olarak.” (KKÖ-5 ve KKÖ-13 de benzer ifadelerle yer vermiştir.)

“...Mesela benim sınıfım tek sınıf dolayısıyla küçükler ve büyükler aynı ortamda benim burada her zaman yaşadığım sorun, büyük çocukla küçük çocuğa aynı etkinliği vermek zorundayım. Tek sınıf olduğu için büyük çocuk etkinliği hemen bitirirken küçüğü daha bitirememiş oluyor. Yani büyük küçük, aynı veya elimizdeki materyal mesela adım adım iyilik örneği. Tek yaş grubu yani benim sınıfta mesela 4 yaşındaki bir çocuk da aynı materyal elinde 6 yaşındaki çocukta aynı materyal elinde. Mesela 6 yaşındaki çocuk sayfayı hemen yapar hocam ben bitti deyip diğer sayfaya geçerken küçük çocuk daha kalemi tutamaz durumda makası tutamaz durumda. Yani ince kas motor şeyi gelişmediği için. O mesela dersin biraz aksamasına neden oluyor.” (KKÖ-11)

Verilen yanıtlar incelendiğinde; öğrencilerin sınıf içinde aynı yaş grubuyla ders görmemesi, öğrenme-öğretme sürecinde önemli bir sorun teşkil etmektedir. Farklı yaş gruplarındaki öğrencilerin bilişsel ve motor becerilerindeki farklılıklar, öğreticilerin dersleri etkili bir şekilde yönetmesini zorlaştırmaktadır. Öğreticiler farklı yaş gruplarına aynı etkinliği vermek zorunda kalmanın dersin aksamasına neden olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum, öğreticilerin öğrencilerin gelişim seviyelerine uygun cevaplar vermesini zorlaştırmakta ve dersin verimliliğini düşürmektedir. Öğreticiler, bu sorunun çözümü için sınıfların yaş gruplarına göre ayrılmasının ve materyallerin yaş seviyelerine uygun hale getirilmesinin önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Öğreticiden kaynaklı teması, öğreticilerin programla ilgili net bilgiye sahip olmaması ve programın okunmaması ve bireysel derslerde yaşanan zorluklar olmak üzere iki kodla incelenmiştir. Katılımcıların verdiği yanıtlara aşağıda yer verilmiştir.

“...Yani öğreticilerin programla ilgili net bilgiye sahip olduklarını düşünmüyorum. Belki okumadıkları için olabilir. Kaçırdığımız oradaki en ufak bir şey. O çocuğun hayatında büyük bir şeye dönüşebilir. O beni çok korkutuyor açıkçası. Yani genel anlamda programın okunması haberdar olunmaması büyük bir problem.” (KKÖ-1)

2013- 2014 yılında öğretici görüşleri çerçevesinde ele alınan bir çalışmada öğretmenlerin, program hakkında yeterli bilgilerinin olmadığı, öğretmenlerden bir kısmının ise programı okumadığı tespit edilmiş olup benzer bulgulara ulaşılmıştır (Yağcı, 2018, s.123). Benzer bulgulara ulaşılması, öğretmenlerin aradan uzun zaman geçmesine rağmen öğretim programını okumadıkları, kurumları tarafından bu konuda denetime tabi tutulmadığı veya kurum tarafından programın okunması konusunda herhangi bir yaptırımda bulunmadığı sonucuna ulaştırabilir.

KKÖ-4, yardımcı personele ihtiyaç duyulmasının programla ilgisinin olmadığını fakat programı uygularken sıkıntı oluşturduğunu şu sözlerle ifade etmiştir.

“...Yardımcı konusunun aslında programla alakası yok ama programın uygulanması konusunda hani öğreticinin, öğretmenin konuları daha rahat işlemesi adına bir yardımcı öğretmen kesinlikle şart.”

KKÖ-7 Kur'an-ı Kerim dersinin bireysel olarak alınması sırasında sorunlar yaşadığını şu cümlelerde ifade etmiştir.

“...Daha çok Kur'an-ı Kerim dersinde bireysel derslerde sorun olabiliyor onun dışında toplu ders yaptığımız için hakimiyet kurabiliyoruz. Yani programı bazen uygulamakta sorun oluyor hocam. Çünkü çocuklarla muhatabımız ya oradaki saatleri direkt hani odaklı o şekilde hareket edemiyoruz. Yani onun yönetiminde muhakkak ani bir şey olabiliyor yani 4-6 yaş çocukları bunlar sonuçta. Ya o dersi kaynayacak bir şey olabilir. O yüzden o saatlere çok fazla kalamıyoruz.”

Öğreticilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde programın uygulanmasında yaşanan sorunlardan biri, öğretmenlerin öğretim programını okumadıkları böylelikle programla ilgili net bilgiye sahip olmadıkları görüşü zikredilebilir. Ayrıca programın uygulanmasında yaşanan sorunlardan bir diğeri de öğretmenlerin, bireysel derslerde ders verme esnasında konuların daha rahat işlenmesi için yardımcı öğreticiye ihtiyaç olduğunu gerçeğidir. Kur'an-ı Kerim derslerinin bireysel olarak verilmesinde yaşanan zorluklar, öğretmenlerin sınıf yönetiminde ve programın uygulanmasında sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. Tüm bu problemler, programın etkin bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli iyileştirmelerin yapılmasının önemini vurgulamaktadır.

Bacı (2019), çalışmada öğretim programında eğitim ortamı hakkında yeterli bilgi bulunmadığı ifade etmekte ve bu konuda eksikğin giderilmesi gerektiğini öneri olarak

sunmaktadır. Programda eğitim ortamı hakkında bilgi verilmesi tüm kurslarda standart oluşturma konusunda yardımcı olacaktır. Böylelikle standart üzere açılan kursların fiziki imkanlar yeterli hale getirilip tüm kurslarda öğrenme-öğretme sürecinde birliğe gidilmesine imkan sağlayacağı umulmaktadır.

3.4. Ölçme ve Değerlendirme ile İlgili Öğretici Görüşleri

3.4.1. Derslerde Kullanılan Ölçme-Değerlendirme Yöntem ve Stratejileri

Öğreticilere “Öğrencilerinizin aktardığınız bilgileri öğrenip öğrenmediğini ölçmek için hangi ölçme değerlendirme yöntem ve stratejilerini kullanıyorsunuz?” ve “Kullandığınız yöntemleri ne sıklıkla uyguluyorsunuz?” soruları yöneltilmiştir. Öğreticilerin verdiği cevaplar tabloda sıralanmıştır.

Tema	Alt Tema	Kod	f
Derslerde Kullanılan Ölçme-Değerlendirme Yöntem ve Stratejileri	Sınıf içi	Soru- Cevap	8
		Gözlem	4
		Hatırlatma, Geriye Dönük Tekrar	6
	Sınıf Dışı	Ev Ödevi	1
		Ailelerden Dönüt Alarak, Velilerle Koordineli Hareket	3

Tablo 16: Derslerde Kullanılan Ölçme-Değerlendirme Yöntem ve Stratejileri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 16 incelendiğinde öğretmenlerin ölçme-değerlendirme, yöntem ve stratejileri ilgili görüşlerinin sınıf içi ve sınıf dışı olarak iki alt temadan oluştuğu görülmektedir.

Sınıf içi teması soru- cevap, gözlem, hatırlatma, geriye dönük tekrar üç kod altında incelenmiştir.

KKÖ-1, KKÖ-5, KKÖ-6, KKÖ-7, KKÖ-8, KKÖ-10, KKÖ-11, KKÖ-12 derslerde ölçme değerlendirme olarak soru-cevap yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

“...Soru cevap yapıyoruz ve bunu bir hafta yayınca o bana mutlaka geri döner ya bir soru olarak geri döner ya başka bir olayın içinde serbest amacıyla mutlaka bana geri döner. Her hafta o haftanın haftalık ders durumla ilgili ne işledik, hangi yöntemi içtik hepsini velilere aktarıyorum hatta bazı özel durumlarda hangi örneği kullandık, Bazı özel

şeylerde çocukların özel anahtar kelimeleri veririm ki çocuklarına sorup ne kadar öğrendiğini onlarda öğrensinler.” (KKÖ-1)

“...Soru cevap. Soruyorum, her konudan sonra ertesi gün bir önceki gün yaptığımız konuları tekrar hatırlatıyorum.” (KKÖ-6) (KKÖ-10 da benzer ifadeler kullanmıştır.)

“...Soru cevap şeklinde yapabilirsiniz. Yani anneyle soru cevap öğrenciyle soru cevap olarak, bu şekilde dönütlerden öğrenip öğrenmediğini öğrenmiş oluyorsunuz. Bu yöntemi Sık sık kullanıyorum. Sürekli kullanıyorum pekişmesi açısından.” (KKÖ-7)

KKÖ-8, KKÖ-11, KKÖ-12, KKÖ-13 de soru cevap yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

KKÖ-3 ders esnasında çocukları gözlemleyerek dönüt almaya çalıştığını ifade etmiştir.

“...Çocuklardan ders esnasında dönüt almaya çalışıyorum. Ne yapıyor, nasıl hareket ediyor gözlemleyerek diyebilirim.”

KKÖ-5 öğrendiklerini hayatlarına katıp katmadıklarını gözlemlediklerini ifade etmişlerdir.

“...Ya da hayatlarına katmışlar mı diye gözlemliyoruz.”

KKÖ-12 ve KKÖ-13 ölçme değerlendirme olarak gözlem yaptıklarını ifade etmişlerdir.

KKÖ-2, KKÖ-4, KKÖ-6, KKÖ-9, KKÖ-11, KKÖ-12, KKÖ-13 derslerinde hatırlatma yaptıklarını ve dersler geriye dönük tekrarlar yaptıklarını ifade etmişlerdir.

“...Dönütü daha çok harflerdeyse cüze geçtiğinde, cüzdeyse Kur’an’a geçtiğinde alabiliyoruz. Ezberleri günlük tekrar ettiğimizde ya da birebir aldığımızda ne kadar ezberlemiş olduğunu görebiliyoruz. Mesela su içme adabını kaç defa anlattık ama bazen hala ayakta su içeni gördüğümüzde tekrar hatırlatarak oturarak içmesini tavsiye ediyoruz. Yani hatırlatma yapıyorum.” (KKÖ-2)

“...Mesela toplu ezber yapıyoruz dedim ya sonra tek tek alıyorum öğrenip öyle bilmediklerini o şekilde anlayabiliyorum. Yani tekrar yöntemi diyelim.” (KKÖ-4)

“...Soru cevap. Soruyorum, her konudan sonra ertesi gün bir önceki gün yaptığımız konuları tekrar hatırlatıyorum. Yani tekrarı çok yapıyorum çünkü çok çabuk öğrendikleri için 4-6 yaşta çok çabuk da unutuyorlar. Yani akılda bir şeyler kalması için sürekli tekrar edilmesi lazım tekrar.” (KKÖ-6)

“...Mesela her konunun sonunda hatırlatma yapıyorum. En sonunda konu bittiğinde tekrar ettiriyorum. Şu hikayeyi yaptık, bu hikayeyi yaptık. Hatırlıyor musunuz? Evet diyenlerden ha diyorum tamam bu çocuk çözmüş olayı.” (KKÖ-9)

“...Bir oyun oynuyoruz oyunda hatırlatma yapıyorum. Oyunda hani o şeyi hatırlatıyorum mesela. Örneğin kurt anne oyununu ben çok kullanıyorum. O kurt anne oyununda hani öğrendiğimiz bir duayı hatırlatma ama hani kurt anne de oyunun dışında kalan çocuk daha okuyarak içeri geliyordu. O duayı hatırlıyorum, bakalım yapabiliyor mu diye onu ölçme fırsatı doğmuş oluyor. Yani oyunlar içerisinde de oyunun içerisinde mesela aç kapıyı bezirgan başı oynuyorum. Hani o işe tuzağa giren çocuk bir dua ve yahut da belli bir istediğini sorduğum bir sorunun cevabını almış oluyorum.” (KKÖ-11)

2022 yılı 4-6 yaş öğretim programında ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılacağına dair açıkça ifadelere yer verilmemiştir. Okul öncesi dönemde çocuğa not verme gibi hususların olmayışı öğretmenlerin öğretimi pekiştirmesi konusunda farklı ölçme-değerlendirme yöntem-teknikleri uyguladıkları ifade edilmiştir. Verilen yanıtlar incelendiğinde; öğretmenler, sınıf içinde ölçme ve değerlendirme süreçlerinde genellikle soru-cevap yöntemi, gözlem ve hatırlatma/geriye dönük tekrar yöntemlerini kullanmaktadırlar. Soru-cevap yöntemi, öğretmenlerin öğrencilerin ne kadar anladığını ve öğrendiğini hızlıca kontrol etmelerini sağlar. KKÖ-1, derslerdeki haftalık durumları velilere aktararak öğrencilerin öğrenim sürecini evde de pekiştirdiğini belirtmiştir. Gözlem yöntemi, öğretmenlere öğrencilerin ders sırasında ve günlük yaşantılarında öğrendiklerini nasıl uyguladıklarını görme imkan tanımaktadır. KKÖ-3, ders esnasında çocukları gözlemleyerek dönüt almaya çalıştığını ifade etmiştir. Hatırlatma ve geriye dönük tekrar yöntemleri, özellikle küçük yaş gruplarında, öğrenilen bilgilerin unutulmaması ve pekiştirilmesi açısından önemlidir. KKÖ-6, derslerde sürekli tekrar yaparak öğrencilerin bilgileri kalıcı hale getirdiğini belirtmiştir.

Sınıf dışı teması, ev ödevi, Ailelerden dönüt almak ve velilerle koordineli hareket etmek olmak üzere iki kod altında incelenmiştir.

Öğreticilerden sadece bir öğretici ev ödevi verdiğini ifade etmiştir.

“...Birlikte onlara ödevler veriyorum. Yani ödevler derken aslında veliyle iletişime geçiyorum.” (KKÖ-3)

“Velileri bu işin sürecine dahil ederim. Bunu her hafta bunu yaparım yani tekrar yöntemini kullanırım, velilerden geri dönüş alırım.” (KKÖ-1)

“Öğrenip öğrenmediğini aileden gelen dönüşlerle de bakabiliyoruz. Dönüt aileden de sağlanmış oluyor.” (KKÖ-4)

“Ailelerin çocuklara sorup öğrenmesini de sağlıyorum. Aileye bugün neler öğrenmişiz, sorar mısınız diye bu şekilde dönüş bekliyorum. Aileden gelen dönütle de çocukların öğrenip öğrenmediğini test etmiş oluyorum.” (KKÖ-6)

Verilen yanıtlar incelendiğinde; sınıf dışı ölçme ve değerlendirme yöntemlerinde, ev ödevleri verilmesi, ailelerden dönüt alınarak velilerle koordineli hareket edilmesi önemli yer tutmaktadır. Öğreticilerden yalnızca bir tanesi ev ödevi verdiğini ifade ederken, diğer öğretmenler daha çok ailelerle iletişim kurarak çocukların öğrenme sürecini desteklemektedir. KKÖ-1, velileri sürece dahil ederek her hafta tekrar yöntemiyle öğrendiklerini pekiştirdiklerini belirtmiştir. Ailelerden gelen geri dönüşler, öğretmenlere çocukların evdeki performansları hakkında bilgi vererek öğrenme sürecini izlemelerine yardımcı olmaktadır. KKÖ-6, ailelerin çocuklara gün içinde ne öğrendiklerini sormalarını sağlayarak öğrenmenin pekişmesini sağlamaktadır. Bu yöntemler, öğrencilerin hem okulda hem de evde aktif bir öğrenme süreci içinde olmalarını hedeflemektedir.

3.4.2. Etkinliklerle Elif Ba Kitabında Ölçme ve Değerlendirme

Öğreticilere “Kur’an-ı Kerim dersi için hazırlanmış olan Etkinlikle Elif-Ba kitabını ölçme ve değerlendirme etkinlikleri açısından nasıl bulduklarını” soruldu. Öğreticiler tarafından verilen cevaplar tabloda sıralanmıştır.

Tema	Alt Tema	Kod	f
Etkinliklerle Elif-Ba Kitabında Ölçme-Değerlendirme	Yeterli	Yeterli	3
	Kısmen Yeterli	Kitapta fiziki olarak iyileştirme yapılabilir	4
		Kitabın muhtevasında sıra değişikliği yapılabilir	2
	Yeterli Değil	Ölçme ve değerlendirme, öğrenme açısından yeterli gelmemektedir.	4

Tablo 17: Etkinliklerle Elif Ba Kitabının Ölçme ve Değerlendirme Etkinliklerine Yönelik Görüşler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 17 incelendiğinde öğreticilerin görüşlerinin yeterli, kısmen yeterli ve yeterli değil olarak üç alt temadan oluştuğu görülmektedir.

KKÖ-1, KKÖ-11, KKÖ-13 Etkinlikle Elif Ba kitabını ölçme ve değerlendirme açısından beğendiklerini ve yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir.

Verilen yanıtlar incelendiğinde; öğreticilerin bir kısmı, Etkinliklerle Elif Ba kitabını ölçme ve değerlendirme açısından yeterli bulmaktadır. Bu öğreticilere göre, kitabın etkinliklerle zenginleştirilmiş içeriği öğrencilerin Elif Ba harflerini etkili bir şekilde öğrenmesine katkı sağlamaktadır. Kitabın, çocukların dikkatini çeken ve öğrenme süreçlerini destekleyen etkinlikler içermesi, öğretim sürecinde başarılı bulunmuştur.

KKÖ-2, KKÖ-3, KKÖ-4, KKÖ-5, KKÖ-10, KKÖ-12 Etkinliklerle Elif Ba kitabını yeterli bulduklarını fakat değişiklikler yapılırsa daha iyi olacağını ifade etmişlerdir.

“...Hani boyamalar etkinlikler güzel hazırlanmış ama biraz değişiklik yapılabilir gerçekten bazen o boyamaları yaparken ondan önce öğrendiği harfi unutuyor. Yani fazla etkinlik şeysi var. Kur’an ı Kerim’e geçmeden uzun bir süreci var. O kitabın ve bazı yeniden öbür harfleri unutma var. Biraz daha onun için yani ek bir kitap almamız gerekebiliyor.” (KKÖ-2)

“...Yani mesela elif be te se yi öğreniyor, sonra onları harekelendiriyor. Sonra diğer harflere geçiyor. Yani bence ilk önce harfler bitmeli, sonra harekeleri öğrenmeliler. Yani benim tarzıma ya da öğretebilmek şeklime biraz ters geldi. Yani o açıdan çocuklarda da ben çok verimli olduğunu düşünmüyorum. Sıralamasında değişiklik yapılabilir.” (KKÖ-5)

“...Etkinlik bakımından biraz daha geliştirilmesi gerek. Ölçme ve değerlendirme açısından daha da zenginleştirilebilir.” (KKÖ-10)

“...Bu kitap hiç yoktan iyi. Örnekler fazlalaştırılabilir. Etkinliklerin olması da güzel. Kitap iki setten oluşabilir etkinlikler ayrı bir set olabilir. Sanatsal etkinlik ve öğrenme alanı şeklinde ikiye ayrılabilir. Daha basit ve daha fazla etkinlik olabilir. Mesela cezm, şedde gibi zor konularda biraz daha etkinlik eklenebilir. Elif be te se yi veriyor sonra harekeleri veriyor bu bence olumlu. Hemen kelime yoluna gidiyor böylece bence güzel. Çocuk harfleri öğreniyor ama arada hiç kelime öğrenmiyor arada kopukluk olabiliyor.” (KKÖ-12)

KKÖ-3, KKÖ-4 Kitapta fiziki olarak iyileştirme yapılabileceğini dile getirmişlerdir.

“...Elif cüzü güzel hazırlanmış fakat dikkat dağıtıcı mesela çocuk elif harfini öğreniyor, boyuyor yazıyor kitap ebat olarak büyük geliyor çocuğa. Parça parça olabilir. Çocuğun elinde kocaman boyutlu çantasına sığmayan kocaman bir kitap. Bunu ne zaman bitireceğim Kur'an'a geçeceğim diye düşünüyor. Halbuki bu ayrı ayrı set halinde olsa çantasına koyabilse çocuk harika bir kitap, bir neşeyle harfleri boyar öğrenmiş olur yani fiziki olarak boyutları değiştirilebilir.” (KKÖ-3)

“...Bence bir çocuğun öğrenebilmesi için yeterli bir kitap. Sadece fiziki anlamda biraz kalın biraz daha cilt cilt olabilir. Anlamı açısından çocukluk çağında içerik olarak güzel hazırlanmış. Ama fiziksel olarak biraz daha ince olabilir.” (KKÖ-4)

Verilen yanıtlar incelendiğinde; bazı öğretmenler, Etkinliklerle Elif Ba kitabının yeterli olduğunu düşünmekle birlikte, kitabın daha iyi olabilmesi için bazı değişiklikler yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu öğretmenlere göre, kitabın muhtevasında bazı sıra değişiklikleri yapılabilir ve etkinlikler daha da zenginleştirilebilir. Ayrıca, kitabın fiziki boyutlarının daha uygun hale getirilmesi ve bölümlere ayrılması gibi iyileştirmeler de önerilmektedir. Kitabın mevcut haliyle faydalı olduğu, ancak bazı ek düzenlemelerle daha etkili olacağı düşünülmektedir.

Yeterli değil görüşünde dört öğretici bulunmaktadır. KKÖ-6, KKÖ-7, KKÖ-8, KKÖ-9 kitabın yeterli olmadığını şu ifadelerle dile getirmişlerdir.

“...Sadece o kitapla yeterli kesinlikle değil ona her türlü ekleme yapabiliriz. Yani şöyle siz elif öğretiyorsunuz, be öğretiyorsunuz, hadi çocuğum şimdi de buradan boya dediğin zaman kesinlikle öğrenme oldu diyemeyiz yani yeterli değil.” (KKÖ-6)

“...Yeterli bulmuyorum maalesef. Hani onu ben sadece ekstra bir etkinlik olarak görüyorum. Kitabı boşluk doldurma olarak görüyorum zaten onu işlemiyoruz hocam. Çünkü bize yeterli gelmiyor yani yetersiz olduğunu düşünüyorum. Yani ölçme ve değerlendirme açısından.” (KKÖ-7)

“...Yeterli bulmuyoruz çok az mesela. Ben başka kitaplardan fotokopi çektiyorum. Yani yeterli gelmiyor. Başka kaynaklardan yararlanıyoruz. Bir de şeyini sevmiyorum o kitabın bu. İlk başta harfleri söylüyor E Be Se çocuk bunları tanımadan, oturtmadan hareketlere başlıyor. Etkinlik açısından güzel. Hani en azından boyaması kesmesi, yapıştırması bir şeyleri var ama öğrenme açısından kötü. Hem o direkt hareketlere başlatıyor ya bu konuda nitelikli değil sana ek kaynak araştır diyor aslında” (KKÖ-8)

“...Bu konuda uzun yol almış insanlardan akıl alınmalı diye düşünüyorum ama bence yetersiz. Yeterli bulmuyorum.” (KKÖ-9)

Verilen yanıtlar incelendiğinde; bir grup öğretici, Etkinliklerle Elif Ba kitabının ölçme ve değerlendirme açısından yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Bu öğretmenlere göre, kitabın içeriği öğrencilerin ihtiyaçlarını tam olarak karşılamamakta ve öğrenme sürecinde ek kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır. Kitabın, özellikle harf öğretimi ve hareketlerin kullanımı konusunda yetersiz olduğu düşünülmektedir. Bu öğretmenler, kitabın etkinlik açısından zengin olmasına rağmen, öğrenme ve değerlendirme süreçlerinde yeterli olmadığını ifade etmektedirler.

Aşkın (2022), çalışmasında Etkinlikle Elif Ba kitabının etkinliklerinin amaca ve kazanımlara uygun olduğunu tüm gelişim alanlarını destekleyici nitelikte olduğunu vurgulamıştır. Fakat Aşkın, Etkinliklerle Elif Ba kitabının öğretici kılavuz kitabı olmasından ziyade Elif Ba öğretiminde etkinlik örnekleri sunma amacıyla ihtiyaç doğrultusunda hazırlanmış bir etkinlik kitabı olduğunu ifade etmektedir. İlerleyen süreçlerde kitabın içeriğinin zenginleştirilmesini öneri olarak sunmaktadır.

3.5. Genel Sorularla İlgili Öğretici Görüşleri

3.5.1. 2022 Yılı 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programının Avantaj ve Dezavantajları

Bu başlıkta, öğretmenlere yöneltilen “İlk kez tecrübe etmiş olduğunuz 2022 yılı 4-6 yaş öğretim programını 2018 yılı 4-6 yaş öğretim programıyla olumlu- olumsuz yönleri bağlamında kıyaslayarak avantajları ve dezavantajları nelerdir?” sorusuna verilen cevaplara yer verilmiştir.

Tema	Alt Tema	Kod	f
2022 Öğretim Programının Avantaj ve Dezavantajları	Programla İlgili Olumlu Değerlendirmeler	2022 programı çok daha donanımlı, daha kapsamlı, daha detaylı hazırlanmış	8
	Programla İlgili Olumsuz Değerlendirmeler	Kaynak sıkıntısı	3
		Öğrenme alanlarının ayrılması	2

Tablo 18: 2022 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programının Avantaj ve Dezavantajlarına Yönelik Görüşler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 18 incelendiğinde öğreticilerin 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programının avantajı ve dezavantajlarına yönelik görüşleri programla ilgili olumlu değerlendirmeler ve olumsuz değerlendirmeler olarak iki alt temada incelenmiştir.

Programla ilgili olumlu değerlendirmeler temasında KKÖ-1, KKÖ-2, KKÖ-3, KKÖ-4, KKÖ-6, KKÖ-8, KKÖ-9, KKÖ-10 görüş bildirmişlerdir.

"2018'den sonra bu son çıkan yani 2022 programı çok daha donanımlı, daha kapsamlı, daha detaylı bu geldiğine göre bir de heveslendirici hani bu varsa demek daha iyisi de gelecek diye bu daha detaylı olduğu için çok daha iyi. 4-6 yaş zamanına göre yine iyi hazırlanmış." (KKÖ-3)

"...Tamamlayıcı Kazanımın ve temizlik bölümünün ayrılması o alanımız açılmış olması, diğer alanlarındaki disiplini de kolaylaştırdı hem de resmi bir işleme dönüştüğu için bence sistematik oldu. Yani avantaj güzel oldu." (KKÖ-9)

"...Avantajları, konu dağılımı daha güzelleşti. Mesela işbirliği falan geldi. Eskiden işbirliği yoktu. Adab-ı Muaşeret eklendi ve bu program daha güzel olmuş. Daha iyi daha iyiydi ama yani daha avantajlı." (KKÖ-10)

Verilen yanıtlar incelendiğinde; öğreticiler, 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programının 2022 yılında yapılan güncellemelerle daha donanımlı, kapsamlı ve detaylı hale geldiğini vurgulamaktadırlar. Programın, konu dağılımı, iş birliği ve adab-ı muaşeret gibi yeni eklemelerle daha iyi organize edildiği ve eğitim süreçlerini destekleyici nitelikte olduğu düşünölmektedir. Özellikle temizlik ve Tamamlayıcı Kazanımların ayrı bölümler halinde düzenlenmesi, disiplin ve sistematik çalışma açısından avantajlı bulunmuştur. Genel olarak, programın çocukların öğrenme süreçlerine olumlu katkıları sağladığı ve gelecekte daha da iyileştirileceği yönünde bir umut taşındığı belirtilmiştir.

Programla ilgili olumsuz değerlendirmeler teması kaynak sıkıntısı ve öğrenme alanlarının ayrılması iki kod altında incelenmiştir.

"Dediğim gibi eğer elimizde öğretici kitabı materyal olsaydı bu kadar zorlanmayacaktık. Eskisine nazaran sistem daha iyi ama materyalleri eksik olduğu için sıkıntılı ama genel olarak iyi." (KKÖ-5)

"...şu anda güzel içerik olarak. Genel hatlarıyla güzel ama kaynak sıkıntımız var maalesef." (KKÖ-7)

“Programın Dini Bilgiler ve Değerler Eğitimi şeklinde iki ayrı öğrenme alanına ayrılmasının olumlu olduğunu fakat materyal noktasında eksiklerin olduğunu vurgulamaktadır.” (KKÖ-11)

Verilen yanıtlar incelendiğinde; programın genel hatlarıyla iyi olduğu kabul edilmekle birlikte, kaynak ve materyal eksikliği ciddi bir problem olarak öne çıkmaktadır. Öğreticiler, ellerinde yeterli ve uygun materyallerin bulunmamasının eğitim süreçlerini zorlaştırdığını ifade etmektedirler. Bu eksikliklerin giderilmesi halinde programın çok daha etkili ve verimli bir şekilde uygulanabileceği düşünülmektedir. Materyal sıkıntısının, programın sağladığı avantajları tam anlamıyla ortaya koymayı engellediği ve bu durumun eğitim kalitesini olumsuz etkilediği belirtilmektedir.

KKÖ-12, 2018 öğretim programında Dini Bilgiler alanının 2022 öğretim programında Değerler Eğitimi ve Dini Bilgiler şeklinde ayrılmasının olumsuz olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir.

“...Programın dezavantajı şudur değerler eğitimi ve Dini Bilgiler öğrenme alanının ayrılması konusu benim için dezavantaj. Bu öğrenme alanının ayrışması olumsuz bence.”

KKÖ-13, Dini bilgiler ve Değerler Eğitimi şeklinde iki ayrı alan olmasının dezavantaj olduğunu, programın daha bütünsel gelişim alanlarını dikkate alarak bütünsel bir metotla hazırlanması gerektiğini şu sözlerle ifade etmektedir.

“...Dezavantajı yok, avantajı var ama tek vurgulamak istediğim din ve değerler eğitiminin ayrı olmasına gerek yoktu. Ayrı değil, birbirleriyle bağlantılı ne yapacağımı şaşıyorum, hani onu anlatıyorum. Aynı konuyu diğer derste de anlatıyorum. O zaman bunu dezavantaj olarak söyleyebilirim. Hani bir tek bunun bence düzeltilmesi gerekiyor ki. Onun haricinde işte Tamamlayıcı Kazanımları vesaire diğerlerini ayrı ayrı görmek daha güzel. Eğer bir müfredat hazırlanacaksa tekrar söylüyorum, öğretmenler ve öğrenciler için bir materyal hazırlanacaksa bütünsel bir gelişim alanları, bütün gelişim alanlarını dikkate alınarak bütünsel bir metotla hazırlanmalı.”

Verilen yanıtlar incelendiğinde; bazı öğretmenler, 2018 programında bir arada olan Dini Bilgiler ve Değerler Eğitimi öğrenme alanlarının 2022 programında ayrılmasının dezavantaj olduğunu düşünmektedirler. Bu ayrımın, eğitim sürecinde karmaşıklığa ve tekrara neden olduğu, öğrenme alanlarının birbiriyle bağlantılı olması gerektiği görüşü dile getirilmektedir. Öğreticiler, programın daha bütünsel bir yaklaşımla

hazırlanmasının, çocukların tüm gelişim alanlarını kapsayıcı ve entegre bir eğitim süreci sunmasının daha etkili olacağına inanmaktadırlar. Öğrenme alanlarının birleşik ve uyumlu bir şekilde ele alınmasının, programın başarı oranını artıracığı belirtilmiştir.

3.5.2. Programa Yönelik Değişiklik Önerileri

Öğreticilere “Size imkan verilse 4-6 yaş Kur’an kurslarında neyi değiştirdiniz?” sorusu sorulmuştur. Öğreticilerin verdiği cevaplar tabloda sıralanmıştır.

Tema	Alt Tema	f
Programa Yönelik Değişiklik Önerileri	Farklı Branşlarda Ders Eklenmesi	4
	Konu Sıralaması ve İçerikle İlgili Düzenleme	7

Tablo 19: Programa Yönelik Değişiklik Önerileri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 19 incelendiğinde öğretmenlerin 4-6 yaş Kur’an kurslarında neyi değiştireceklerine yönelik görüşleri iki alt temada incelenmiştir

Farklı branşlarda ders eklemesi temasında dört öğretici görüş bildirmiştir. KKÖ-1, KKÖ-3, KKÖ-4, KKÖ-5 programa farklı branşlarda dersler eklenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

“...Teknoloji tasarım, robotik kodlama gibi dersler ekledim. Derslerle ilgili düzenleme yapardım genel olarak.” (KKÖ-1)

“...Kavramlar açısından kesinlikle oyunlar, dramalar kesinlikle önerilecek kitaplar işte tiyatrolar, vesaireler. Böyle geliştirilip programın içine sokulabilir. Tam güne yani böyle jimnastik drama tarzı bir dersler eklenebilir. Kesinlikle beden eğitiminin kesinlikle olması lazım ve o mekanın da sağlanması lazım. Şimdi bu olsun demek de olmuyor. Bunun olması için bir alanın da sağlanması lazım.” (KKÖ-3)

“...Drama, oyun, deney alanları ekledim. Programda bunlar olursa öğretmen mutlu, öğrenci mutlu. Bu durumdan veli mutlu aynen o zaman drama diye bir program kesinlikle hem tam gün programına hem yarım gün programına muhakkak eklenmeli. Fen-deney konusu dersi ekledim. Haftada bir gün deney olmalı. Bence haftada bir ders olarak yapılmalı.” (KKÖ-4)

“...Müftülüklerin ilçe bazında öğretmenleri olmalı, sanat öğretmeni, beden öğretmeni. Kurs kurs gezip dersler vermeli. Bununla ilgili programa bir şeyler ekleyebilirdim.” (KKÖ-5)

Verilen yanıtlar incelendiğinde; 4-6 yaş Kur'an kurslarında çeşitli branşlarda dersler eklenmesinin programa zenginlik katacağı ifade edilmiştir. Özellikle teknoloji tasarımı, robotik kodlama, drama, jimnastik ve beden eğitimi gibi derslerin eklenmesi, çocukların farklı alanlarda gelişimine katkı sağlayacaktır. Bu tür dersler, öğrencilere sadece din eğitimi değil, aynı zamanda sosyal, fiziksel ve bilişsel beceriler kazandırmayı hedeflemektedir. Ek derslerin yanı sıra, derslerin verimli bir şekilde işlenebilmesi için gerekli fiziksel alanların ve materyallerin de sağlanması gerektiği vurgulanmıştır.

Branş derslik sistemini kullanmaya dair farklı çalışmalarda diğer öğretmenlerin görüşlerine baktığımızda Ramazanoğlu (2023), yüksek lisans çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır:

“Branş derslik sistemi kullanımı uygulamasının, çocukların sosyal ve duygusal gelişimine öğretici görüşlerine göre en yoğun katkı sağlayan bir sistem olduğu saptanmıştır. Bu sistem, çocukların hem kendi sınıfları hem de kurstaki diğer sınıflarla iletişim kurmalarını, sosyalleşmelerini, duygu farkındalığı geliştirmelerini, sakinleşmelerini, aidiyet duygusu oluşturmalarını, heyecanlanmalarını ve meraklarını beslemelerini sağladığı görülmüştür. Öğreticiler, bu sistem sayesinde çocukların daha mutlu, daha verimli ve daha özgür olduklarını gözlemlemiştir. Branş derslik sınıf kullanımının, çocukların farklı mekânlar, materyaller ve etkinliklerle tanışmalarına ve öğrenmelerine imkân verdiği araştırma bulgularında tespit edilmiştir.”

Konu sıralaması ve içerikle ilgili düzenleme temasında yedi öğretici görüş bildirmiştir. KKÖ-2, KKÖ-3 ve KKÖ-9 konularda değişiklik yapıp daha detaylandırma yapmak istediklerini ifade etmişlerdir.

“...Şu anda mevcut olan programı daha sadeleştirirdim. Kur'an-ı Kerim eğitimi açısından tamam, değerler eğitimi dini bilgilerde daha detaylandırabilirdim. Hani şöyle yapılır, böyle yapılır, alternatif sunabilirim.” (KKÖ-3)

KKÖ-10, konuların dizayn edilmesi gerektiğini bazı konuların yoğunluğunun azaltılması gerektiğini ve yaş gruplarına göre öğretim programının planlanması gerektiğini vurgulamıştır.

“...Dediğim gibi çocukların anlayamayacağı konuları daha dizayn ederdim. Daha anlayacak kıvama indirgenebilir mesela. Bazen işte konu yoğunluğu da olabiliyor. mesela önemli bir şeyden az bahsetmiş, daha çocukların kavrayabileceği bir şeyden daha çok. Kavramayacağından daha az bahsetmiş, daha kolay kavranan, daha çok bahsetmiş. Mesela kavranmayacak konular daha çoğaltabilir. Programlarda farklı yöntemler de anlatabilirler ya da mesela programa kazanımlarla beraber öğreticilere kolaylık olması adına derslerde yapılabilecek alternatif oyunlar yapardım. İmkan verilse 4 yaş öğretim programı ayrı 5 yaş öğretim programını ayrı yapardım. Her bir seviyeye ayrı metod, yöntem, strateji ve kazanımlar eklerdim.”

KKÖ-11, öğretim programına ailenin de katılımını sağlayacak etkinlikler ve kazanımlar eklenmesinin programı zenginleştireceğini ifade etmektedir.

“Aile katılımı çok önemli. Eğitim sürecine aileyi de katacağım için aile için de etkinlik ve oyunlar eklerdim. Ben de veliye atarım, hanımefendi bunlardan hangisiyle sınıfa katılmak isterse onun etkinliğini yapar. Kısaca, öğretim programında hem öğretmeni yönlendirecek yöntem stratejiyle hem de aile katılımını sağlayacak bir yöntem, strateji aile katılımını canlandıracak etkinlik seçenekleri sunulabilir. Bunun için bir komisyon kurulsa bu konuda biz tüm öğreticilerin de bir fikir beyan edici bir platform oluşturulsun. En beğenilenleri programa eklense çok güzel olur.”

KKÖ-12 ve KKÖ-13 konuların tek bir öğrenme alanında toplayıp farklı öğrenme alanlarının olmasına gerek olmadığını ifade etmektedirler.

“...Tek bir öğrenme alanında tüm konular işlensin.” (KKÖ-12)

“...Dersleri tek bir alanda toplarlardım, bütünsel gelişim alanlarına dikkat ederek tabii. Bütünsel bir program hazırlardım. Veli katılımını sağlayacak konular eklerdim. Bu konular sayesinde çocuk da sınıfta arkadaşlarına sunum yapma imkanı elde edebilir. Çocuk için kalıcı olurdu. Siyer ve Peygamberler konusu eklerdim. Milli kahramanlar konusu eklerdim. Bence siyerle alakalı zenginleştirme yapılabilir. Dini bilgiler dersi de diğer peygamberlerden çok bahsetmiyoruz çocukların pedagojisine uygun olmayan şeyler var evet katılıyorum ama çocuklara uyacak şekilde anlatılabilir peygamberleri isim olarak bilmeleri bile yeterli. Hani bir peygamber yok, nice peygamberler var diye bilmeleri bile yeterli.” (KKÖ-13)

KKÖ-7, programda fiziki şartları zorlayacak düzenleme olması gerektiğini ifade etmiştir.

“...Programda fiziki şartları zorlardım nasıl ki bazı şartları taşımayan okullar tam gün sınıfı açamadıysa programda yer alan sınıf ve merkezlere sahip olmayan kurslar da sınıfını açamamalı bence. Mesela mescit olmalı, matematik-fen merkezleri olmalı.”

Verilen yanıtlar incelendiğinde; öğretmenler, mevcut programın bazı yönlerinin gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Programın sadeleştirilmesi, konuların daha detaylı ve anlaşılır hale getirilmesi, yaş gruplarına uygun olarak dizayn edilmesi gibi öneriler dile getirilmiştir. Ayrıca, programın aile katılımını da içerecek şekilde genişletilmesi gerektiği belirtilmiştir. Aile katılımının, çocukların öğrenme sürecini destekleyeceği ve programın etkinliğini artıracığı düşünülmektedir. Konuların bütünsel bir yaklaşımla ele alınması, tüm öğrenme alanlarının tek bir çerçeve içinde toplanması ve programın fiziksel şartları zorlayacak düzenlemelerle desteklenmesi gerektiği de vurgulanmıştır. Bu şekilde hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin daha verimli bir öğrenme süreci yaşayacağına inanılmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışma; 2023-2024 eğitim-öğretim yılında uygulanmakta olan 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programının program geliştirme ilkeleri açısından ve öğretici görüşlerine göre incelenmesini amaçlamaktadır. Araştırmanın ana hedefi, öğretmenlerin bu programın amaçlarını, içeriklerini, öğrenme-öğretme süreçlerini, ölçme ve değerlendirme yöntemlerini nasıl değerlendirdiklerini anlamaktır. Bunun yanı sıra, programın avantajları ve dezavantajları, uygulama süreçlerinde karşılaşılan problemler ve öğretmenlerin program üzerinde yapılması gereken değişikliklere dair görüşleri de ele alınmıştır.

Amaçlarla İlgili Sonuçlar:

Öğreticiler, 4-6 yaş Kur'an kurslarının temel amacını din eğitimi, değerler eğitimi ve okul öncesi eğitim olarak tanımlamışlardır. Din eğitimi kapsamında, temel dini bilgilerin öğrenilmesi ve Kur'an-ı Kerim eğitimi ön plana çıkmıştır. Ayrıca, öğrencilerin Allah ve Peygamber sevgisini kazanması önemli bir hedef olarak belirtilmiştir. Değerler eğitimi kapsamında ise ahlaki eğitim ve milli, manevi duyguların kazandırılması vurgulanmıştır. Okul öncesi eğitim amacıyla da ilköğretime hazırlık ve gelişim alanlarına destek sağlama hedeflenmiştir. Bu bulgular, programın amaçlarının geniş ve çok yönlü olduğunu göstermektedir (DİB, İdare Faaliyet Raporu, 2023, s. 64).

İçerikle İlgili Sonuçlar:

Öğreticiler, Kur'an-ı Kerim öğrenme alanı, Dini Bilgiler öğrenme alanı ve Değerler Eğitimi öğrenme alanı gibi temel öğretim programı içeriklerinin genellikle yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Ancak bazı öğretmenler, soyut kavramların somutlaştırılması ve materyal eksikliği gibi konularda iyileştirme yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Özellikle Değerler Eğitimi öğrenme alanında materyal ve kaynak eksikliği belirtilmiştir. Tamamlayıcı Kazanımlar öğrenme alanı da genel olarak yeterli bulunmuş, ancak materyal ve etkinlik kitapları açısından yetersizlikler vurgulanmıştır. Bu durum, programın içerik açısından bazı geliştirmelere ihtiyaç duyduğunu ortaya koymaktadır.

Öğrenme-Öğretme Süreci ile ilgili Sonuçlar:

Araştırmamızda öğretmenlerin derse hazırlanmaları ve derslerde kullanılan yöntem ve teknikler incelenmiştir. Ulaşılan sonuca göre çoğu öğretici derslere hazırlanmakta ve

derslerde ses temelli, talim, tekrar, oyun, tekerleme, drama gibi yöntem ve teknikleri kullanmaktadırlar. Dijital platformlar ve hikayeleştirme de kullanılan yöntemler arasında yer almaktadır. Öğreticiler, ders esnasında materyal eksikliği, fiziki yetersizlikler ve yardımcı personel yetersizliği gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu bulgular, öğrenme-öğretme sürecinde daha iyi kaynaklara ve destekleyici materyallere ve yardımcı öğretmene ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Ölçme ve Değerlendirme ile ilgili Sonuçlar:

Erken çocukluk döneminde çocuğun gelişiminin hızı ve bu dönemdeki gelişim süreçleri ile öğrenme yaşantılarının ileriki yıllara katkısı dikkate alındığında bu dönemde çocuğun gelişiminin uygun ve güvenilir ölçme araçlarıyla değerlendirilmesi gerektiği görülmektedir. Fakat programda programın sonunda yer alan değerlendirme formunun dışında değerlendirme aracı olarak somut bir öneri bulunmamaktadır. Araştırmamızda elde ettiğimiz verilere göre öğretmenler; derslerde soru-cevap, gözlem, hatırlatma ve geriye dönüşlü tekrar gibi ölçme-değerlendirme yöntemlerini kullanmaktadırlar. Ayrıca, Kur'an-ı Kerim dersi için hazırlanan Etkinliklerle Elif Ba kitabı da ölçme ve değerlendirme etkinlikleri açısından değerlendirilmiştir. Öğreticiler, kitabı genellikle yeterli bulmuş, ancak fiziksel ve içerik olarak bazı iyileştirmeler yapılabileceğini belirtmişlerdir. Ölçme ve değerlendirme süreçlerinin etkinliği, programın başarısını artırmada kritik bir rol oynamaktadır ve bu süreçlerdeki eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir.

Avantajlar ve Dezavantajlar:

2022 4-6 yaş öğretim programının avantajları ve dezavantajları incelenmiş ve öğretmenlerin programı genellikle olumlu değerlendirdikleri görülmüştür. Programın olumlu yanları arasında, öğrencilerin dini ve ahlaki gelişimlerine katkıda bulunmaya ve ilköğretime hazırlık sağlamaya yardımcı olan derslerin (Değerler Eğitimi, Tamamlayıcı Kazanım, Beslenme ve Temizlik) 2022 programına eklenmesi yer almaktadır. Ancak, kaynak sıkıntısı, öğrenme alanlarının (Dini Bilgiler ve Değerler Eğitimi) ayrılmış olmasının olumsuz etkileri gibi konular da dezavantajlar arasında yer almaktadır. Bu sorunlar, programın bazı alanlarda iyileştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Uygulama Süreçlerinde Yaşanan Problemler:

Programın uygulanması sürecinde öğreticilerin karşılaştığı problemler de belirlenmiştir. Materyal, kaynak ve yardımcı personel eksikliği, sınıfların yaşlara göre ayarlanması ve fiziki şartlar gibi sorunlar öğreticiler tarafından dile getirilmiştir. Ayrıca, programla ilgili net bilgiye sahip olunmaması, programın okunmaması ve velilerin programdan haberdar edilmemesi gibi konular da önemli problemler arasında yer almaktadır.

Bu bulgular, programın uygulanabilirliğinin artırılması için gerekli düzenlemelerin yapılması gerektiğini göstermektedir.

 ğreticilere Göre Program  zerinde Yapılması Gereken Değişikliklerle İlgili Sonuçlar:

 ğreticilere imkan verilse programda neleri değiştirmeklerine dair görüşleri de incelenmiştir. Öğreticiler, programda farklı branşlarda ders eklenmesi, konu sıralaması ve içerik ile ilgili düzenlemeler yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca bazı öğreticiler, her yaş için ayrı  ğretim programının hazırlanması gerektiğini ifade etmektedirler.

Bu  neriler, programın daha esnek ve kapsamlı hale getirilmesi için önemli ipuçları sunmaktadır.

Sonuç olarak, “4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları  ğretim Programı” genel olarak öğreticiler tarafından olumlu değerlendirilmiş, ancak bazı alanlarda iyileştirmeler yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Özellikle materyal eksikliği, soyut kavramların somutlaştırılması ve yardımcı personel yetersizliği gibi konular üzerinde eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir. Katılımcılar, okul öncesi din eğitiminin bilgi odaklı ve didaktik bir şekilde verilmemesi gerektiği konusunda görüş birliği içindedirler. Katılımcıların tavsiye ettikleri din eğitimi yöntemi ise çocuklara din dilini oyunla, sanatla, diğer branşlar ile entegre bir şekilde aktarmayı hedefleyen, çocukları gelişimlerine uygun bir formatta dini konular ile tanıştırmayı, bunun yanında Allah, Peygamber ve kutsal kitap kavramlarını onlara sevdirmeyi önceleyen bir yöntemdir.

Bu bulgular, programın geliştirilmesi ve uygulanabilirliğinin artırılması için önemli ipuçları sunmaktadır. Ayrıca,  ğreticilerin  nerileri doğrultusunda yapılacak düzenlemeler, programın daha etkili ve verimli olmasını sağlayacaktır.

Bu araştırma sonuçlarına dayanarak, 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programının etkinliğini artırmak ve öğretmenlerin karşılaştığı sorunları çözmek için aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Materyal ve Kaynak Sağlanması:

- **Materyal Geliştirme:** Öğreticilerin derslerde kullanabileceği çeşitli materyaller, eğitim araçları ve kaynaklar sağlanmalıdır. Özellikle soyut kavramları somutlaştırmaya yardımcı olacak görsel ve işitsel materyaller geliştirilmelidir. Geliştirilecek olan materyallerin çocukların yaşlarına uygun olarak (4 yaş sınıfına 4 yaşa uygun materyal, 6 yaş sınıfına 6 yaşa uygun materyaller gibi) ayrı ayrı yapılması öğrenme- öğretme sürecini daha verimli hale getireceği düşünülmektedir.
- **Dijital Kaynaklar:** Dijital platformlar ve online kaynaklar zenginleştirilerek öğretmenlerin kullanımına sunulmalıdır. Bu platformlar, etkileşimli ve eğlenceli içeriklerle desteklenmelidir. Gelişen dünyayı takip edip her ders alanı için e-kitap uygulaması yapılması tavsiye edilmektedir.

Fiziki Şartların İyileştirilmesi:

- **Sınıf Ortamları:** Sınıfların fiziksel koşulları, 4-6 yaş grubu çocukların ihtiyaçlarına uygun hale getirilmelidir. Geniş, aydınlık ve güvenli sınıf ortamları sağlanmalıdır. Okullar arasında fiziki şartlar konusunda birlik sağlanması adına programa "Kursların fiziki şartları" başlıklı alan açılıp, kursların fiziki imkanları bir standarta oturtulabilir.
- **Yaşa Göre Gruplandırma:** Sınıflar, çocukların yaşlarına ve gelişim düzeylerine göre gruplandırılmalıdır. Bu, öğretim sürecinin daha etkili ve verimli olmasını sağlayacaktır.

Öğreticilerin Eğitimi ve Desteklenmesi:

- **Hizmet İçi Eğitim:** Öğreticiler için düzenli olarak hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir. Bu eğitimler, öğretim yöntem ve tekniklerinin geliştirilmesi, ölçme ve değerlendirme yöntemleri ve programın uygulanması konularını içermelidir.
- **Yardımcı Personel:** Derslerde öğretmenlere yardımcı olacak personel sayısı artırılmalıdır. Bu, öğretmenlerin daha etkili bir şekilde ders vermelerine olanak tanır.

Programın İçeriğinin Geliştirilmesi:

- **Kazanımlar ve Konu Sıralaması:** Programın kazanımları ve konu sıralaması, öğreticilerin görüşleri doğrultusunda gözden geçirilmeli ve gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Özellikle soyut kavramların somutlaştırılması için ek çalışmalar yapılmalıdır. Bahsi geçen konu üzerinden programa farklı etkinlikler eklenmelidir.
- **Branş Dersleri:** Programda farklı branşlarda dersler eklenerek çeşitlilik artırılabilir. Bu, çocukların ilgi alanlarına yönelik daha kapsamlı bir eğitim almasını sağlar.

Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerinin Geliştirilmesi:

- **Değerlendirme Araçları:** Öğreticilere çeşitli ölçme ve değerlendirme araçları sağlanmalıdır. Bu araçlar, çocukların gelişimlerini ve öğrenme süreçlerini daha iyi değerlendirmelerine yardımcı olacaktır.
- **Dönüt ve Geri Bildirim:** Öğreticilerin çocukların öğrenme süreçlerine dair düzenli olarak dönüt ve geri bildirim vermeleri teşvik edilmelidir. Bu, çocukların eksikliklerini fark etmelerini ve gelişim göstermelerini sağlar.

Programın Tanıtımı ve Bilgilendirme:

- **Program Tanıtımı:** Program hakkında kurum aracılığı ile velilere ve halka yönelik detaylı bilgiler verilmeli ve programın amaçları, içerikleri ve uygulama süreçleri hakkında kapsamlı bilgilendirme yapılmalıdır.
- **Bilgilendirme Toplantıları:** Öğreticilere yönelik çeşitli seminerler ve bilgilendirme toplantıları düzenlenmeli ve programın etkin bir şekilde uygulanması için gerekli bilgiler aktarılmalıdır.

Programın Etkinliğinin Arttırılması:

- **Etkinlikli Program:** Programa, öğretmenlerin önerileri doğrultusunda veli katılımını sağlayacak etkinlikler eklenmeli. Bu, okul- veli etkileşimini artırma konusunda programın daha etkili bir şekilde uygulanmasını sağlar.
- **Geri Bildirim Mekanizmaları:** Öğreticilerden ve velilerden düzenli olarak geri bildirim alınmalı ve bu geri bildirimler doğrultusunda programda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Sonuç olarak, bu öneriler, 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programının daha etkili, verimli ve çocukların ihtiyaçlarına uygun bir şekilde uygulanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Öğreticilerin karşılaştığı sorunların çözülmesi ve programın sürekli olarak geliştirilmesi, çocukların dini ve ahlaki gelişimlerini destekleyecek ve ilköğretime hazırlık süreçlerini güçlendirecektir.

KAYNAKÇA

- Arıcan, S. - Yalvaç Arıcı, H. *Kur'an Kursu Öğreticilerinin Yetişkin Eğitiminden 4-6 Yaş Kurslarına Geçiş Süreci Hakkında Fenomenolojik Bir Araştırma*. Diyanet İlmî Dergi 58, (2022): 1257-1300.
- Aşkın, B. (2022). *DİB 4-6 Yaş Öğretim Programının Değerlendirilmesi ve Program Çıktılarının Analizi*. (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, M. Z. (1996). Eğitimde Program Geliştirme ve Arapça Dersi Öğretim Programı Üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1, 123-142.
- Aydın, M. Z. (1998). Program Geliştirme Açısından Lise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Programı. İçinde 1-2 Mayıs 1998 *Orta Dereceli Okullarda (İmam-Hatip Liseleri Hariç) Yürütülen Din Eğitim-Öğretim Problemleri Sempozyumu*.
- Bacı, B. (2019). *Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) İle Okul Öncesi Eğitimi Programının Karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Balbay, E. (2021). *Okul Öncesi Din Eğitimde Soyut Kavram Etkinlik Örneklerinin Tahlili*. Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 118-132.
- Büyükkaragöz, S. (1997). *Eğitimde Program Geliştirme "Kaynak Metinler"*. Öz Eğitim Yayınları.
- Can, S. (2013). *Program Geliştirme Açısından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının İncelenmesi (2000-2010, İstanbul Örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi.
- Creswell, J. W., 2013. *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. 4th ed. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Çelik, F. (2006). *Türk Eğitim Sisteminde Hedefler ve Hedef Belirlemede Yeni Yönelimler*. Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi, 7/11, 1-15
- Çelik, F., & Çakmak, A. (2023). *Öğreticilerin Gözünden 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programındaki Soyut Kavramların Öğretimi Üzerine Nitel Bir Araştırma*. Değerler Eğitimi Dergisi, 21(45), 1-34. <https://doi.org/10.34234/ded.1182442>
- Demirel, Ö. (2021). *Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulamaya*. Pegem Akademi

- Demirtaş, Z. (2007). Eğitimde Program Değerlendirme Yaklaşımlarına Genel Bir Bakış. *Sakarya University Journal of Education*, 7(4),756-768.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2005). *The Sage Handbook of Qualitative Research*. 3rd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- DİB. (2021). *Diyanet İşleri Başkanlığı Gençliğe Yönelik Kur'an Kursları Öğretim Programı*, Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- DİB. (2022). *Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programı*. Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- DİB. (2022). *2022-2023 Eğitim-Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları*. Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayını.
- DİB. (2023). *Diyanet İşleri Başkanlığı, 2023 yılı İdare Faaliyet Raporu*. Ankara.
- DİB. (2023). *Diyanet İşleri Başkanlığı, 2022 Yılı İdare Faaliyet Raporu*. Ankara.
- Doğan, H. (1974). *Program Geliştirmede Sistem Yaklaşımı*. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7(1), 362-385.
- Doğan, R. & Tosun, C. (2002). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*. Pegem A Yayıncılık.
- Duran, V. (2021). Eğitimde Program Geliştirme Süreci ve Aşamaları. G. Ekici, S. M. Özdemir (Ed.), *Çağdaş Bakış Açısıyla Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme* (1. bs, ss. 105-143). Nobel Yayınları.
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107-115.
- Ertürk, S. (2017). *Eğitimde "Program" Geliştirme*, Edge Akademi.
- Fidan, N., & Erden, M. (1998). *Eğitime Giriş*. Alkım Yayınları.
- Gücen, A., Çakmak, A., & Ay, M. F. (2016). 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programının Öğretici Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi. *Mücahit Kıbrıs*, 752-764.
- Güngör, S. (2009). *Orta Öğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretim Programının Program Geliştirme İlkeleri Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi.
- Gürmeşe, M. (2022). *4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programındaki (2018) Kazanımların Çocukların Gelişim Düzeyi Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

- Işıkoğlu Erdoğan, N., Canbeldek, M. (2017). Erken Çocukluk Eğitiminde Ölçme ve Değerlendirme. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 1306-1327.
- Kanarya, S. (2023). *DİB 4-6 Yaş Programı ile MEB Okul Öncesi Programlarının Dini Değerler Eğitimi Açısından Karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Kaymakcan, R. (2023). Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki Gelişim ve Öğrenme. R. Kaymakcan (Ed.), *Erken Çocuklukta Türkiye Merkezli Bir Din Eğitimi Yaklaşımı: Diyanet 4-6 Yaş Kur'an Kursları* (1.bs, ss. 407-428). Dem Yayınları.
- Kılavuz, M. A. (2005). *Kur'an Kurslarında Yetişkin Din Eğitimi*. Düşünce Kitapevi.
- Kocaoğlu, H. (2014). *Kur'an Kursları Öğretim Programının Eğitimde Program Geliştirme Açısından Değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi.
- Korkmaz, G. (2021). Eğitim Programının ve Program Geliştirmenin Temel Öğeleri. G. Ekici, S. M. Özdemir (Ed.), *Çağdaş Bakış Açısıyla Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme* (1. bs, ss. 71-103). Nobel Yayınları.
- Korkmaz, M. (2003). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Programının Eğitimde Program Geliştirme Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi.
- Korkmaz, M. (2019). Kur'an Kurslarında Din Eğitimi. R. Doğan, R. Ege (Ed.), *Din Eğitimi*. (ss. 324-348). Grafiker Yayınları.
- Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Sage Publications.
- MEB. (2018). *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*.
- Oruç, C. (2021). *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi*. Dem Yayınları.
- Sönmez, V. (2020). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Anı Yayınları.
- Tabak S. (2021). Program Tasarım Yaklaşımları ve Program Geliştirme Modelleri. G. Ekici, S. M. Özdemir (Ed.), *Çağdaş Bakış Açısıyla Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme* (1. bs, ss. 145-176). Nobel Yayınları.

- Tosun, C., & Çapcıoğlu, F. (2016). 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(5), 705-720.
- Tosun, C. (2020). *Din Eğitimi Bilimine Giriş*. Pegem Akademi.
- Urdoğan, A.B. (2019). *Okul Öncesi Kur'an Kursu Öğretim Programının Program Geliştirme Açısından Değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Uzun, S. (2022). *Okul Öncesi Din Eğitiminde Program Geliştirme Süreçlerinde İlke ve Yaklaşımlar* (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Uzun, S. (2016). *Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi (İslam Dini) Programlarının Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi Türkiye Ve Amerika Örnekleri* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ünsal, H. (2021). Program Geliştirmeye İlgili Temel Kavramlar. G. Ekici, S. M. Özdemir (Ed.), *Çağdaş Bakış Açısıyla Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme* (1. bs, ss. 1-30). Nobel Yayınları.
- Varış, F. (1996). *Eğitimde Program Geliştirme, Teoriler- Teknikler*. Alkım Yayınları.
- Varış, F. (1998). *Eğitim Bilimine Giriş*. Alkım Yayınları.
- Varış, F. (1985). *Program Geliştirmede Metodolojik Sorunlar*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi (JFES) , 18 (1) , 67-77.
- Yağcı, S. (2018). *Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4 – 6 Yaş Grubu Kur'an Kursları (İzmir İli Örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yüksel, Z. (2022). *4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programının Değerlendirilmesi*. Ankara: Grafiker yayınları.
- Yüksel, Z. (2022). 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programının Duyuşsal Öğrenme Açısından Değerlendirilmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 1633-1650. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1114869>.

EK

“Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretim Programının (2022) Program Geliştirme İlkeleri ve Öğretici Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”

(Öğretici Görüşme Formu)

Sevgili katılımcı bu form “Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretim Programının (2022) Program Geliştirme İlkeleri ve Öğretici Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” başlıklı araştırmanın bir parçasıdır. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 12 kişi katılacaktır. Görüşme için sizden yaklaşık olarak yarım saat süre ayırmanız istenmektedir. Bu görüşmeye katılmak tamamen gönüllülük esasına bağlıdır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden bütün soruları içtenlikle ve ayrıntılı şekilde cevaplamanız beklenmektedir. Vereceğiniz cevaplar bilimsel amaçla kullanılacak olup üçüncü kişilerle kesinlikle paylaşılmayacaktır

Birsen TOPSAKAL

SAÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi

Görüşme Soruları

Kişisel Bilgiler

Öğreticinin;

Adı Soyadı:

Yaşı:

Eğitim Durumu:

Örgün / İltam:

Görev Süresi (Mesleki Kıdem):

Pedagojik Formasyon var mı?

Kaç senedir 4-6 yaş öğretim programında görev yapmaktasınız?

Mevcut öğretim programını ne sıklıkla okursunuz?

Amaçla İlgili Sorular

1. Size göre 4-6 yaş Kur'an Kurslarında yapılan eğitimin amaçları nelerdir? Amaçların hangi düzeyde gerçekleştirildiğine inanıyorsunuz?
2. Öğrencilerinizin 4-6 yaş Kur'an Kursuna geliş amaçları nelerdir? Bu amaçların gerçekleştiğini düşünüyor musunuz? Öğrencilerin geliş amacı ile programın amacı uyumlu mu?
3. 4-6 yaş Kur'an kursları öğretim programında yer alan genel amaçlarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Yeterli mi? Yetersiz mi? 4-6 yaş Kur'an Kursu programının amaçlarını gerçekleştirilebilir buluyor musunuz? Pratikte gerçekleştirilmesi mümkün mü? Amaçlarla ilgili sorunlar neler?

İçerikle İlgili Sorular

4. Temel öğretim programında Kur'an-ı Kerim öğrenme alanı ile ilgili müfredatı ne derece yeterli buluyorsunuz? İlave edilmesi, çıkarılması veya yer değiştirilmesi gereken konular var mı?

5. Temel öğretim programında Dini Bilgiler öğrenme alanı ile ilgili müfredatı ne derece yeterli buluyorsunuz? İlave edilmesi, çıkarılması veya yer değiştirilmesi gereken konular var mı?
6. Temel öğretim programında Değerler Eğitimi öğrenme alanı ile ilgili müfredatı ne derece yeterli buluyorsunuz? İlave edilmesi, çıkarılması veya yer değiştirilmesi gereken konular var mı?
7. Temel öğretim programında Tamamlayıcı Kazanımlar öğrenme alanı ile ilgili müfredatı ne derece yeterli buluyorsunuz? İlave edilmesi, çıkarılması veya yer değiştirilmesi gereken konular var mı?
8. Mevcut öğretim programına yeni eklenen Beslenme ve Temizlik öğrenme alanını yeterli buldunuz mu?
9. 2022 4-6 yaş öğretim programının yarım gün ve tam gün olarak uygulanabilir olmasının başarılı olabileceğini düşünüyor musunuz? Daha başarılı olunması için tam gün programına neler eklenebilir?

Öğrenme Öğretme Süreci

10. Derse hazırlanarak mı giriyorsunuz? Cevap evet ise
 - Cevap evet ise: Derse nasıl hazırlandığınızı anlatır mısınız?
 - Cevap hayır ise: Hazırlık yapmamanızın sebepleri nelerdir?
11. Derslerinizde hangi metotları kullanıyorsunuz?
 - Bu metotları tercih etme sebepleriniz nelerdir?
12. Kur'an-ı Kerim dersinde Kur'an-ı Kerim harflerini nasıl öğretiyorsunuz?
 - Kur'an-ı Kerim dersinde ezber öğretimini nasıl yapıyorsunuz?
 - Kur'an-ı Kerim dersi sırasında karşılaştığınız sorunlar ve bunlara çözümlerinizi neler?
13. Dini bilgiler dersini hangi yöntem ve teknikleri kullanarak işliyorsunuz?
 - Ders sırasında karşılaştığınız sorunlar ve bunlara çözümlerinizi neler?
14. Değerler Eğitimi dersini hangi yöntem ve teknikleri kullanarak işliyorsunuz?
 - Ders sırasında karşılaştığınız sorunlar ve bunlara çözümlerinizi neler?
15. Tamamlayıcı Kazanım dersinde kavramların öğretimi ile ilgili ders öncesinde planlama ve hazırlık yapıyor musunuz? Dersi işlerken hangi yöntem ve teknikleri kullanıyorsunuz?

16. Öğretme- öğrenme sürecinde karşılaştığınız sorunlar ve bunlara çözümlerinizi neler?

Ölçme ve Değerlendirme

17. Öğrencilerinizin aktardığınız bilgileri öğrenip öğrenmediğini ölçmek için hangi ölçme değerlendirme yöntem ve stratejiler kullanıyorsunuz?
- Bu yöntemleri ne sıklıkla uyguluyorsunuz?
18. Kur'an-ı Kerim dersi için hazırlanmış olan Etkinliklerle Elif-Ba kitabını ölçme ve değerlendirme etkinlikleri açısından nasıl buluyorsunuz?

Genel Sorular

19. İlk kez tecrübe etmiş olduğunuz 2022 4-6 Yaş Öğretim Programının avantajları ve dezavantajları nelerdir? (2018 4-6 yaş Öğretim Programı ile kıyaslayarak olumlu ve olumsuz yönleri bağlamında)
20. 4-6 yaş Kur'an Kursu öğretim programının uygulanması süreçlerinde yaşanan problemler nelerdir?
21. Eğer size imkan verilse 4-6 yaş Kur'an Kursları öğretim programında neyi değiştirdiniz?

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Birsen Topsakal	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Fakülte	İlahiyat Fakültesi
Bölümü	İlahiyat
Makale ve Bildiriler	
1. Topsakal, B. (2024, Haziran). Bulgaristan’da Din Eğitimi, (Bildiri Sunumu) , Tesam Kongre, Kütahya	